

Ethans onderwijzing

in de negenentachtigste Psalm

geopend en verklaard door

Jan Jacob Brahé

dienaar van Jezus Christus te Vlissingen

deel A

Gezet in de huidige spelling naar de uitgave van Nicolaas Byl, boekverkoper op de
Nieuwendyk te Amsterdam, 1765

Inhoud

<i>Opdracht</i>	5
<i>Voorrede aan de lezer</i>	7
<i>Gedichten op het werk</i>	27
<i>Vorbereidende oefening over de negenentachtigste Psalm</i>	30
<i>Ontleding van de negenentachtigste Psalm</i>	49
 <i>Zakelijke verklaring van de 89e Psalm</i>	 79

Uitgegeven naar kerkenorde met approbatie van de Wel Eerw. classis van Walcheren, hetwelk getuigen de ondergeschreven gedeputeerden tot revisie van dit werk.

Wilhelmus Wilhelmus, Praed. te Middelburg
Henricus van Nimwegen, Praed. te Cleverskerke

Opdracht

aan de wel edele achtbare heer, de heer en mr.

Jacob van Citters,

Raad, en Oud Burgemeester van de stad Middelburg in Zeeland, enz., enz.

Gedeputeerde vanwege zijn Doorluchtige Hoogheid de Heer PRINS VAN ORANJE EN NASSAU, als eerste en representerende de Edelen, in 't Ed. Achtb. College der Heren STATEN van WALCHEREN, enz., enz.

Wel Edele Achtbare Heer!

De gewoonte, die met de tijd de tweede natuur van de mensen wordt, maakt het in plechtige OPDRACHTEN van boeken bijkans onvermijdelijk brede en hoogdravende uitweidingen te maken in de lof van zulken, van wie men de bescherming over zijn geschriften verzoekt. Wijd worden dan uitgemeten iemands deugden, al bezit hij er soms zeer weinig, en zonder dat de loftrouwer iets daarvan meent. En niet minder hoog geeft men op een gehele lijst van ontvangen weldaden, beleefdheden, gunsten; terwijl intussen het hart leeg blijft van alle erkenning, en de hoogdravende opgever daarvan in de grond niets anders beoogt, dan door zo'n weg in het vervolg grote gunst, merkbare voordelen en ongewone eer in het geprezen voorwerp tot zich te tronen. De uitwerkingen van zo'n handel zijn zeer verschillend. Edelmoedige en waarlijk verheven verstanden verachten dit, en zijn niet gediend met zulke pluimstrijkerijen. Bij anderen gedijen ze tot een valstrik voor de hoogmoedige natuur, die graag geprezen is. En, gelijk in zulke hoogdravende redeneringen de waarheid wel eens jammerlijk lijden moet, zo verdienen zij ook dikwijls weinig geloof bij vele lezers, die daarom doorgaans de OPDRACHTEN minst aandachtig inzien, en, omdat ze te lang vallen, ze als nutteloze tijdverkwisting overslaan, en de meerdere onkosten van het gekochte boek, door zoveel onnodig drukpapier, beklagen.

Dit was alleen genoeg, WELEDELE ACHTBARE HEER, om mij van soortgelijke zwierigheden en loftuitingen af te schrikken, terwijl ik de vrijheid neem om deze mijn verhandeling over een van de uitnemendste dichtstukken van Gods Heilig Woord eerbiedig aan UWELED. ACHTB. op te dragen. Teneinde ik aan niemand enige aanleiding mag geven om (hoewel tegen recht) mijn betuigingen ook voor zo'n ijdel geblaas aan te zien, en soortgelijk vonnis over mijn Opdracht te strijken, als over vele andere. En ik word temeer daarvan afgeschrikt, door de vaste verzekering dat UWEL ED. ACHTB. met mijn lofverheffingen (zijnde buiten dat onnodig) niet gediend is, en het aan HEM niet aangenaam zou zijn die te moeten lezen aan het hoofd van een werk dat over meer dan aarde dingen handelt, namelijk over de heerlijkheid van een VORST en GEBIEDER, Die boven alle lof is, door Wie de koningen, vorsten, prinsen en rechters van de aarde regeren; van Wie zij allen hun wezenlijke luister en vermogen ontvangen, en tot Wiens eer UWEL. ED. ACHTB. nevens alle rechtgeaarde zielen alles met volvaardige gewilligheid zou wensen ingericht te zien, en trachten te helpen besturen.

Terwijl ik mij dan verstout om dit mijn geschrift, het zij dan zo het zijn mag, onder UWEL ED. ACHTB. oog te brengen, en als het dat niet geheel onwaardig is, aan ZIJN gunstige bescherming OP TE DRAGEN, verzoek ik alleen vrijheid voor deze betuiging, dat *hoogachting* en *verplichting* mijn drangredenen daartoe zijn. Tegen de geringheid van de aangeboden offergift weegt het alldoorluchtigste onderwerp, waarover ik geschreven heb, rijk op: CHRISTUS namelijk, de

Koning van Zijn kerk, vooruit gebeeld door koning DAVID, en tot Zijn nabeelding hebbende wijze en Godvruchtige OVERHEDEN; zulken die het goed met ZION menen; edelen van de volken, die verzameld worden tot het volk van Abrahams GOD, Schilden van de aarde, die van GOD zijn. En, hoewel het Woord van CHRISTUS' koninkrijk genoeg bescherming aan en in de KONING Zelf heeft, mag het echter met reden als een goedertieren Voorzienigheid van HEM, en als een ongewone veiligheid en eer voor Zijn evangeliedienaren gerekend worden, als hun personen en werk, bij mond en geschrift, aangenaam zijn bij, en voorstand genieten van zodanigen, die Zijn beeld en heerlijkheid in hun aanzienlijke stand op aarde vertonen.

Die grote KONING doe UWEL ED. ACHTB. lang onder zulken een naam en plaats bekleden, tot nut van kerk, burgerstaat, stad, en allen die belang hebben bij het leven en wezenlijk heil van UWEL ED. ACHTB. persoon, regering, huisgezin, geslacht! Hij bevestige UWEL ED. ACHTB. in ZIJN raadslagen, en doe HEM bestendig zijn de liefde en eer van het volk, en een luister onder hun oudsten! HIJ doe het burgerlijk en kerkelijk ZEELAND, WALCHEREN, MIDDELBURG in UWEL ED. ACHTB. persoon tot in lengte van dagen zien en ondervinden, de godsdienstigheid van een deftig burger en voorstander van Zion, de wijsheid, trouw, achtbaarheid, vriendelijke behulpzaamheid van een rechtgeaarde lands- en burgervader, de getrouwheid en oprechtheid van een allerwaardigste vriend, raadsman en beschermer, en de onopgesmukte deugd en ijver van een treffelijke kerkvoedsterheer! HIJ voege UW WEL EDELE ACHTBAARHEID, nevens MEVROUW, zijn hoogstdierbare ECHTGENOTE en zeer geëerde KINDEREN een ruime overvloed toe van zegen, vrede, vergenoegingen en meest van die onuitsprekelijke GOEDERTIERENHEDEN en GETROUWHEDEN, waarvan de HEILIGE SPREKER in ETHANS ONDERWIJZING EEUWIG ZINGEN ZAL! HIJ doe UWEL ED. ACHTB. niet dan laat en welgemoed vanhier overstappen naar die gewesten, daar de TEGENBEELDIGE DAVID op de troon zit, om onder Zijn keurlingen ook aan Godvruchtige regeerders bij Zich plaats te geven, en ze met Zich als koningen te doen heersen in alle eeuwigheid!

Zo wenst, met verzekering van de eerbiedigste hoogachting,

WEL EDELE ACHTBARE HEER!

UWER WELED. ACHTB. zeer dienstvaardige en gehoorzame dienaar
JAN JACOB BRAHÉ

Vlissingen, de 10e april 1765

Voorrede aan de lezer

Dat de leer van de CHRISTUS en het VERBOND dat GOD met Hem en alle uitverkorenen in Hem als het *Hoofd* opgericht heeft, onder al de waarheden die ons in het Heilig Woord geopenbaard zijn, allerheerlijkst uitmunt, zal een ieder moeten toestemmen, die immers iets van haar waarheid en waardigheid heeft leren kennen. 't Is zo? Een vijand van de Goddelijke openbaring spot er mee. Een wereldling stelt er geen belang in. Een ongelovige Jood of heiden stoot er zich aan, en acht het voor een ergernis en dwaasheid; en een zoeker van eigen gerechtigheid bestrijdt ze op het heftigste, of verdraait ze geweldig, om, als het mogelijk was, natuur en genade met elkaar te bevredigen. Maar juist deze tegenstand strekt tot meerdere opluistering van de genadeleer; omdat ze door die weg blijkt oneindig verheven te zijn boven alles waar de blinde, verdorven, hoogmoedige en vijandige natuur prijs op stelt. Ja, juist hierin blinkt haar vastigheid en zegepralend vermogen wonderlijk uit, omdat ze de grootste smaad en felste strijd roemruchtig verduurt, en door het heetste vuur maar te zuiverder gelouterd wordt, en te glansrijker tevoorschijn komt. Trouwens, hiervandaan, dat ze ook altijd haar liefhebbers behouden zal, en het nooit voor haar ontbreken aan zulken, die belang in haar stellen zullen. Ja, dat niet alleen de aarde, maar ook zelfs de derde hemel met haar gemoeid is, daar de engelen begerig zijn om er in te zien, en de zalige zielen voor de troon haar laatste uitwerksels genieten, en er de verbonds-God en het Lam over verheerlijken. Wat zeg ik? Dat de Drieënige God, Die reeds van eeuwigheid omtrent haar heerlijke inhoud bezig was, en de uitnemende zaken, waarvan ze de ontdekking behelst, met onvermoeide vlijt ten uitvoer bracht en ook voltooiën zal, Zijn hoogste en eeuwige eer daarin stelt, Zijn grootste lust daarin vindt, en Zijn redelijke schepselen tot getuigen roept van Zijn grootheid, in dat hoofdstuk van Zijn wegen uitblinkende; opdat ze Hem in dat grote werk zouden roemen, en zich onder het genot van de zaligheden ervan dankbaar verblijden.

Immers, als men slechts acht geeft op de *Auteur*, uit Wie al deze dingen zijn, zo zal men direct haar voortreffelijkheid als met handen kunnen tasten. 't Is geen uitvinding van de mensen hun hoogstbedorven verstand, noch speling van een weelderig

vernuft, of *scholastieke* spitsvondigheid. Die recht inzicht hebben in deze genadeleer, hoewel men hun wel eens zulke en soortgelijke dingen aanwrijft, zullen zich daarin wel getroosten; als zijnde volkomen verzekerd dat de leer uit God is, en haar gehele inhoud van Hem alleen afkomstig. Ze zien er de helderste schitterglansen van Gods deugden in doorstralen; een onoverzienbare rijkdom van Goddelijke wijsheid, almacht, goedheid, gerechtigheid, heiligheid, waarheid en onveranderlijke getrouwheid, roemruchtig ten toon gespreid in de bestemming, openbaring, uitvoering en bevestiging. – En als men het oog vestigt op de verborgenheden van zaligheid en Godzaligheid, dan ontdekt er zich in een lengte, breedte, diepte en hoogte van Goddelijke wonderen, hoger dan de scherpiende ogen van stervelingen, ja, van alle eindige schepselen reiken kunnen. – Gaat men verder haar gezegende inhoud na? Bij de verhevenheid van voorstel ontdekt zich zo'n rijkdom van zalige nuttigheden, dat hemel en aarde het nauwelijks kunnen vatten. Of is het niet wat groots dat een eeuwig opperwezen hier ontdekt wordt, zich bemoeiend met nietige aardwormen, snode wangedrochten, schuldige verdoemelingen; en in vrije ontfermingen een wonderweg voor zulken beschikt, om ze uit de diepte van hun verderf te redden, met onbedenkelijke zegeningen tijdelijk en eeuwig te verrijken, en ze op de aanbiddelijkste wijze tot voorwerpen van Zijn hoogste en eeuwige verlustiging te maken? Dit waren toch de naaste bedoelingen van de Oppermajesteit, reeds van de nooitbegonnen eeuwigheid af. Hiertoe neigde zich daar de eeuwige liefde, terwijl de eeuwige Wijsheid middelen uitdacht, onfeilbaar geschikt om alle mogelijke en toekomstige hinderpalen uit de weg te ruimen, en de uitvoering van het eeuwig bestek ten hoogste zeker en volstrekt onherroepelijk te maken. Tot geen ander einde werd Gods eeuwige natuurlijke Zoon verordend, als bestelde *Immanuël*, Borg, Middelaar en Verbondshoofd van Zijn uitverkorenen, en werd dat verbond met Hem gemaakt, als Plaatsvervanger van al de Zijnen, die aan Hem gegeven en in Hem verkoren zijn. Een verbond, zo goed geschikt om de heerlijkheid van de Vader, en het wezenlijk belang van arme stervelingen op het hoogste te bevorderen en op het luisterrijkste te vervullen, dat zonder

zo'n weg hier onmogelijk was geweest. Zo kon, zo moest ontwijfelbaar de grote scheiding weggenomen worden, die door de zonde tussen God en mensen komen zou. Zo werd er een middel gevonden om de anders onverzoenbare Godheid met Zijn grootste beledigers te verzoenen, en die voorwaarden daar te stellen, van welke de vervulling voor eindige, schuldige, machteloze schepselen, onder de volstreekte onmogelijkheden was; teneinde dezen het genot mochten hebben van de daaraan gehechte goederen, met onverwrikbare verzekering van hun heilstaat, zonder ooit daar uit te kunnen vervallen. Aanbiddelijke bestelling! Gezegende maatregelen! Zo recht gepast voor GOD om voor Zijn eer te waken, en voor *mensen* om tot GOD gebracht te worden! Zo is de zaligheid van zondaren niet meer strijdig tegen de hoogste heiligheid en vlekkeloze rechtvaardigheid van het eeuwig Opperwezen. Ik zeg meer! Zo is ze zelfs voor Gods keurlingen van onfeilbare vastigheid, en Gods deugden zelf, in de CHRISTUS verheerlijkt, en in dat VAST VERBOND te pand gezet, maken de uitvoering van dat heil van achteren noodzakelijk; ja, de toepassing daarvan staat zo onveranderlijk zeker voor de uitverkoren vaten, als de daarstelling van de voorwaarden in de tijd door het Verbondshoofd zeker stond, in Wie al Gods beloften *ja* en *amen* zijn, Gode tot heerlijkheid. Aanbiddelijke weg, nog eens! Men hoeft nu niet meer angstvallig te zoeken, of vruchteloos zich te vermoeien, om door eigen werk of boete Gods gunst tot zich te tronen, ontslag van schulden bij het opperste gericht in 's hemels vierschaar te bewerken door eigen schuldvolvoering, of een recht tot het verbeurde leven door wettische gehoorzaamheid te bejagen. Dat alles, wat er nodig was, staat reeds van te voren bij God vast; de voorwaarden zijn vervuld; de Godheid is verzoend in de Borg; een eeuwige gerechtigheid is aangebracht voor de uitverkorenen; alles is gereed; men heeft slechts toe te gaan om verworven schatten af te halen, en een oneindige rijkdom van hemelgoederen om niet te ontvangen. Verlegen zondaars, de grootste zondaars zelfs, van wie het geweten hen verklaagt en de last van de schulden drukt, behoeven niet van ver te blijven staan, wegens de sidderende schrik voor de geschonden Majesteit, en de schrikkelijke uitwerkselen van Zijn wrekende gerechtigheid. Zij hebben slechts de Borg aan te lopen, in Wie zij schuldbetaling en het vervulde

recht van de wet vinden kunnen, en voorwerpen van Gods vrije liefde en welgevallen zijn mogen. Men hoeft niet verlegen te zijn, omdat men iets in zichzelf vindt, waarop men het verbond met God kan sluiten en vastmaken. Ontbreken er de vermogens, de verrichtingen, de vrijmoedigheid, de getrouwheid toe in hun gehele bestaan? O! Hoe groot is het, dat dit alles door een Verbondshoofd is vervuld, en God Zelf dit verklaart, zeggende: IK HEB EEN VERBOND GEMAAKT MET MIJN UITVERKORENE! In deze Hoofdverbondeling wordt men een bondgenoot, een vriend van God, een bezitter van het verbond des levens. In Deze kunnen al de gelovige bondgenoten in al hun gebrekkigheden, ontrouweden, bestrijdingen, bekommelingen, gevaren, rampspoeden, nood en dood, hun veilige toevlucht vinden, en zich verzekeren van de trouw van hun verbonds-God; dat *bergen* eerder *zullen wijken en heuvels wankelen*, dan dat *Zijn goedertierenheid zal wijken en Zijn vredesverbond wankelen*. In deze Hoofdverbondeling hebben zij de vaste onderpanden van een onbedrieglijke verwachting en roem in de hoop van de heerlijkheid van God.

Het zal er maar op aankomen of dit begrip op gronden van waarheid steunt, en of men dus de CHRISTUS in het *verbond des vredes*, der *genade* en des *levens*, waarin de uitverkorenen, na de breking van het *werkverbond* alleen hun behoudenis vinden kunnen, moet aanmerken als een waar VERBONDSHOOFD; zo namelijk, dat, hoewel in de *bediening* van dit *verbond* zekere plichten aan de mens worden voorgesteld, die de gedaante van *voorwaarden* hebben om tot het genot van de beloofde *verbondsgoederen* te komen; evenwel, eigenlijk gesproken, dit *verbond* niet eerst in de tijd der minne met een ieder van hen in het bijzonder wordt opgericht op zo'n wijze, als in eigenlijke verbondsmakingen plaats heeft; waar men twee verbondmakende partijen vindt, welke ene een eis doet, en op het volbrengen van deze eis iets belooft, en de andere deze eis inwilligt en volbrengt, en uit kracht daarvan het recht verkrijgt om een wedereis op de beloofde goederen in het werk te stellen. Maar dat veeleer dit *verbond* eigenlijk door GOD, in de Persoon van de VADER is opgericht met de CHRISTUS, als *representerende* de personen van al Zijn uitverkorenen, als hun TWEDE ADAM en VERBONDSHOOFD, in dat eeuwig verdrag, door God de Vader met Hem aangegaan, ten behoeve

van al de Zijnen, die *verbondswijze* in Hem vervangen waren. Evenals in het *werkverbond* de *eerste Adam* de plaats verving van al zijn natuurlijke nakomelingen. Met dat gevolg dat alles wat deze *tweede Adam*, volgens het gemaakt verband tussen de eis of voorwaarde van een *volmaakte lijdelijke en dadelijke gehoorzaamheid*, in de plaats en voor rekening van de uitverkorenen leed en deed, gerekend werd alsof zij allen dit in eigen persoon geleden en gedaan hadden; en wederom al het recht, dat Hij daardoor verkreeg, een recht was voor hun rekening verkregen, om in de door God bestemde tijd aan hen daadwerkelijk ter hand gesteld te worden. En opdat zij zo tot het bezit van die beloofde en verkregen verbondsgoederen genodigd, en door de Heilige Geest krachtadig werden overgebracht, zonder dat er van hun kant enige *eigenlijke voorwaarde* geëist wordt, om op grond daarvan tot het genot van die goederen te geraken. Men weet dat hierover verschillende begrippen zijn. En aangaande dat is het niet nodig zulken te melden, met wie men in werkelijkheid vrij wat meer dan een woordenstrijd heeft, en die zo vast zijn aan het *voorwaardelijke* van de mensen hun *plichten* en *dadens*, en de grondvesting van het *recht* tot de *beloften* daarop (hetzij met uitdrukkelijke woorden, of tenminste in de zaak zelf) dat men nauwelijks weet hoe deze begrippen van hen nog vereffend kunnen worden met de vrije genadeleer, de leer van onze verlossing en zaliging om niet, enkel op de onmiddellijk toegerekende gerechtigheid van CHRISTUS, de uitsluiting van alle hoegenaamde werken, en meer dergelijke zaken. Deze mensen voor het tegenwoordige daarlatende met hun samenstel, en al die onbestaanbaarheden en strijdigheden die daarin voorkomen, meld ik alleen van zulken die de proef van de rechtzinnigheid volkomen kunnen doorstaan, onder welken het bekend is dat velen hun gedachten in een andere manier leiden. Men erkent, ja, een *VERBOND* door God de Vader met de bestemde Middelaar, de Heere *Christus*, opgericht in de vrederaad, doorgaans het *verbond der verlossing genoemd*. Van welke de inhoud, om maar kort te zijn, strekt om op gronden van een volkomen lijdelijke en dadelijke gehoorzaamheid de verlossing en zaliging van de uitverkorenen in en door *Christus* volkomen vast en onherroepelijk te stellen. Maar dan onderscheidt men daarvan het *genadeverbond*, zijnde volgens die leiding van gedachten, Gods nadere onderhandeling met de

personen van de uitverkorenen in het bijzonder, in de tijd der minne, om hen op *voorwaarden* van *geloof* en *bekering* te brengen tot het genot van de in Christus verworven verbondsgoederen voor tijd en eeuwigheid. Zo evenwel, dat men dan, tot blijk van geen afbreuk te doen aan CHRISTUS' volle heilsverdiensten, zorgvuldig waarschuwt dat die *voorwaarden* van *geloof* en *bekering* geenszins zulke *voorwaarden* zijn, waarop het *grondrecht* tot die beloofde goederen steunen zou, en dus niet *conditiones antecedentes*, *voorafgaande voorwaarden*, maar alleen *conditiones subsequentes*, *opvolgende voorwaarden*, steunende op de door CHRISTUS volbrachte *voorwaarden van het leven*, en strekkende slechts om ons tot het genot van de goederen daadwerkelijk te brengen.

Men weet dat dit verschil tussen de twee genoemde bevattingen niet nieuw is, en in het bijzonder in de vorige eeuw in *Engeland* sterk wederzijds gedreven is. Schoon het mij geheel niet helder blijkt of zij, die daar de aanklevers van de eerstgenoemde bevatting de onsierlijke naam van *Antinomianen* gegeven hebben, wel allen begrepen kunnen worden in het *IRENICUM* of *vredeschrift*, door de voortreffelijke WITSIUS opgesteld, om broeders, meer in woorden dan in zaken verschillende, met elkaar te verenigen. Immers, als men nagaat wie er toen en naderhand in *Groot Britannië* bestaan hebben de deftigste, godvruchtigste en rechtzinnigste godgeleerden deze schandnaam onwaardig toe te voeren; als men de gronden overweegt waarop men dit heeft bestaan te doen, zal er al vrij wat twijfel over vallen; 't welk door mij niet behoeft getoond te worden, omdat anderen dit genoeg gedaan hebben. Maar dit daar latende, merk ik alleen aan dat het zeker een van de grootste verongelijkingen zou zijn, als men hen, die het tweede geopperde gevoelen, met die bepalingen als wij noemden, onder verdenkingen van onrechtzinnigheid wilde brengen, en hun enig oogmerk toeschrijven om af te wijken van de zuivere gronden van de aangenomen leer; in zoverre zij blijven bouwen op de enige grondslag CHRISTUS, en de mens alle eigen gerechtigheid en roem ontzeggen, en alles uit de vrije genade, Christus' volkomen voldoening en de krachtadige werking van Zijn Geest afleiden. En dat wel zodanig dat zij onmogelijk op één lijst gesteld kunnen worden met hen, die in die onderscheiding tussen het *verbond der verlos-*

sing en het *verbond der genade* wat anders bedoelen, dat òf het eenvoudig besluit van de bijzondere eeuwige verkiezing, òf de volstretheid en bijzonderheid van Jezus' volkomen genoegdoening en verdiensten, òf Zijn volstreekte onmiddellijke toerekening tot rechtvaardigheid, òf de volstreekte krachtadigheid van de genadewerking van Gods Geest enz., geheel niet voordelig kan zijn.

Ondertussen komt mij de eerste bevatting veel eenvoudiger en veel welgevoeglijker voor, om de gehele weg van onze verlossing en toebrenging tot Gods genade en zaligheid in Jezus Christus, in zijn verband tussen de verwerving en toeëigening te beschouwen. En, waarom zou ik niet mogen zeggen, gelijk de waarheid is, dat deze bevatting vrij wat beter samenhangt, en aan die verwarringen en gevaren niet onderworpen is, waar de andere wijze van denken aan blootstaat. Gelijk voldoende blijken kan, *deels* uit de weinige samenhang in de systemen van hen die de zaken zo schikken, en echter in de grond rechtzinnig willen blijven; *deels* uit de afwijking van die zuivere gronden die men bij anderen aantreft. Omdat ik reeds gewaarschuwd heb dat ik die laatste soort van mensen op hun plaats liet, zal ik nu slechts het stuk in betrekking op de eerste soort behandelen.

Men stemt wederzijds toe, het vrijmachtige en bijzondere besluit van de eeuwige verkiezing in de Borg. – Men erkent ook wederzijds een *verbond*, tussen God in de Persoon van de Vader met de CHRISTUS opgericht – en daarin vindt men wederzijds de ware, enige en onwankelbare gronden van alles wat in de toeëigening van de door Christus verworven heilsgoederen aan de personen van de uitverkorenen begrepen is. – Ook erkent men wederzijds dat *geloof* en *bekering*, zowel als alle andere geestelijke gaven en hoedanigheden, in de uitverkorenen door de krachtadige werking van Gods Geest, enkel om de verdiensten van de Borg gewerkt worden. – En zo erkent men dit *geloof* en deze *bekering* voor geen uit onszelf voortkomende en voorafgaande voorwaarden, op de vervulling waarvan min of meer ons recht tot de verbondsgoederen steunen zou. – Aan de andere zijde wil men ook niet loochenen, *deels*, dat *geloof* en *bekering* noodzakelijk zijn in Gods verbondelingen; *deels*, dat het voorstel van deze noodzakelijkheid door God in Zijn Woord om belangrijke oorzaken *eisenderwijze* gebeurt, in de manier van zekere *voorwaarde*; – gelijk men ook wederzijds graag

erkent een nauw verband tussen *geloof* en *bekering* aan de ene, en de beloften van leven aan de andere zijde, voorzover het met de vrije genade en de gronden van de zaligheid alleen in CHRISTUS bestaan kan.

Om die reden zal dan eigenlijk het verschil daarin gelegen zijn – of men daarom *twee verbonden* onderscheiden stellen moet, waarvan het *eerste* met CHRISTUS, en het andere met de bijzondere *personen* van de uitverkorenen in de tijd der minne is en wordt opgericht, dan of men alles tot *één* en *hetzelfde verbond* het veiligst brengt? – En of om die reden de *voorwaarden* van het *verbond der genade* onderscheiden zijn van de *voorwaarden* van het *verbond der verlossing*? Dat is, of, buiten en behalve de *voorwaarden* van een *lijdelijke* en *dadelijke gehoorzaamheid* door CHRISTUS in het *verbond der verlossing* opgenomen en volbracht, nog andere, wel niet zozeer *rechtgevende*, maar evenzeer *ware*, en in zoverre *eigenlijke voorwaarden* in het *genadeverbond* plaats hebben, *geloof* namelijk en *bekering*, door de uitverkorenen zelf, hoewel door Gods kracht, te vervullen, op een wijze overeenkomstig aan een eigenlijk verbond?

Zij, die voor deze wijze van bevatting zijn, hebben zeker vrij grote sterkte in verschillende bewijsredenen. Bijvoorbeeld, de Schrift leert ons duidelijk dat God in de tijd het verbond met de *personen* van de uitverkorenen opricht. Waarvan wij het voorbeeld hebben in *Abraham*, Gen. 17:1,2. Oorzaak van die spreekwijzen; *Ik zal met u een eeuwig verbond maken; Ik zal u onder de roede doen doorgaan, en u brengen onder de band des verbonds; Ik zwoer u en Ik kwam met u in een verbond, en gij werd de Mijne*, enz. – Daarbij komt het uitdrukkelijke voorstel van *voorwaarden*, aan de personen van de uitverkorenen meermalen gedaan, gelijk onder andere Rom. 10:9. *Indien gij met uw mond zult belijden den Heere Jezus, en met uw hart geloven, dat God Hem uit de doden opgewekt heeft, zo zult gij zalig worden*; en zo meermalen. – Ook merkt men aan dat in Gods onderhandeling met de personen van de uitverkorenen de verschillende stukken van een *verbond* voorkomen. Aan de ene zijde een *eis* en *belofte*, aan de andere zijde de *aanneming* van die *eis* en de *wedereis* op het *beloofde*. – Waarbij nog komt dat, als het *genadeverbond* niet eerst in de *tijd* met de *personen* van de uitverkorenen werd opgericht,

het niet schijnt te kunnen gezegd worden in de plaats van het verbroken *werkverbond* gekomen te zijn, wat dus niet het *eerste verbond* genaamd kon worden, daar echter de natuur van de zaak vordert, dat het *werkverbond* het *genadeverbond* is voorafgegaan, enz.

Als men evenwel bedaard overweegt de gronden, waarop zij, die deze onderscheiding niet nodig keuren, hun gevoelen bouwen, zal men zien dat deze manier van denken overvloedig bewijs voor zich heeft. Het was hier nauwelijks nodig enig bewijs neer te stellen, sedert dat de beroemde heer BOSTON in zijn *Beschouwing van het verbond der genade*, en na hem de weleerw. heer A. COMRIE in zijn *catechismus verklaring* over de 6^e *zondagsafdeling*, dit stuk krachtig hebben aangedrongen. Echter, omdat de zaak van veel belang is, en ieder niet juist die geschriften leest, zal ik enige voornamste gronden opgeven.

VOOREERST verdient het zijn opmerking dat de *Heilige Schrift* niet zo duidelijk de onderscheiding tussen het *verbond der verlossing* en het *verbond der genade* leert, maar slechts vermeldt van TWEE VERBONDEN DES LEVENS. Het *ene* voor de val, zijnde het *verbond der werken* (waarvan de zweem nog naderhand gediend heeft onder de Mozaische huishouding, om de bediening van het *genadeverbond* te omzwachtelen), en het *andere* na de val, zijnde geen ander dan het *verbond der genade*. Dit blijkt uit de tegenstelling tussen het *oude* en *nieuwe verbond*, het *eerste* en *tweede verbond*, als Hebr. 8:8,13; 9:1; en de onderscheiding tussen de *wet der werken* en de *wet des geloofs*, Rom. 3; de *rechtvaardigheid die uit de wet is*, en *die uit het geloof is*, Rom. 4, 10, enz. Al deze en soortgelijke plaatsen leren ons eenvoudig, dat het *genadeverbond* juist dat enige verbond is, dat na de breking van het *werkverbond* dient om de uitverkorenen, liggende onder de vloek van de wet, weer daaruit te verlossen, en ze tot het recht en de bezitting van het verbeurde leven in te laten. Daarom moet alles wat zowel tot de verwerving als tot de toepassing van de zaligheid behoort, in dit *genadeverbond* begrepen zijn.

TEN TWEDE klemmt dit zoveel te meer, omdat volgens de leer van de Heilige Schrift de Heere CHRISTUS in dat *tweede verbond* juist dezelfde plaats bekleedt, als *Adam* in het *eerste verbond*; namelijk als *representerend Verbondshoofd* van al de Zijnen. In die betrekking stond *Adam* in het

verbond met God, en in hem al zijn *natuurlijke nakomelingen*. En juist in deze zelfde betrekking komt CHRISTUS in het *andere verbond* voor, gelijk blijkt uit de tegenstelling van *Adam* en CHRISTUS, Rom. 5; 1 Kor. 15; en de *toerekening* van de *ene zijn schuld tot verdoemenis*, en van de *Andere Zijn gehoorzaamheid tot rechtvaardigmaking des levens*, Rom. 5:18,19. Ik behoef deze waarheid niet breder te bewijzen. Alleen merk ik aan dat hier geen *uitzondering* op valt, dat dit wel waar zou zijn ten aanzien van de *impetratio salutis*, of *verwerving van de zaligheid*, die uit kracht van het *verbond der verlossing* zou gebeuren, maar dat evenwel de *applicatio salutis*, of *toepassing der zaligheid* door een *ander persoonlijk verbond der genade* zou gebeuren. Want, als men, zoals behoorlijk is, de *verwerving* van de zaligheid niet *middellijk*, *voorwaardelijk* en *algemeen* stelt, maar *onmiddellijk*, *volstrekt* en *bijzonder*, en de *toepassing* van de *zaligheid* onmiddellijk grondt op deze *verwerving*, als haar *noodzakelijk* en *volstrekt uitwerksel*, dan zal het niet meer nodig zijn een *tweede eigenlijk genadeverbond* te stellen. Het is een stokregel: *entia non sunt multiplicanda citra necessitatem: men moet de wezens niet vermenigvuldigen boven noodzakelijkheid*. Tenminste de Heilige Schrift leidt de *toepassing* van de *zaligheid*, even zowel als haar *verwerving* van hetzelfde *Verbondshoofd* af, als in en door Hem geschiedende. *Als Zijn ziel Zich tot een schuldoffer gesteld zal hebben, zo zal Hij zaad zien*, Jes. 53:10. *Die ook Zijn eigen Zoon niet gespaard heeft, maar heeft Hem voor ons allen overgegeven, hoe zal Hij ons ook MET HEM niet alle dingen schenken?* Rom. 8:32. *Dien, Die geen zonde gekend heeft, heeft Hij zonde voor ons gemaakt, opdat wij zouden worden rechtvaardigheid Gods IN Hem*, 2 Kor. 5:21. En, gelijk er in de *verwerving* van de zaligheid een *verbonds inzijn* van de uitverkorenen in CHRISTUS geleerd wordt, 2 Kor. 5:19, enz., zo vloeit hier ook uit voort de *toepassing* van het verkregen heil als een goed, door het *Verbondshoofd* niet onder *voorwaarde*, maar *volstrekt* voor de Zijnen verkregen, en als *gaven* en *zegeningen* Hem op Zijn borgtocht en voldoening voor Zijn volk toegewezen en ter hand gesteld, om ze te zijner tijd aan hen mede te delen. Uit hoofde van het *een* en *ander* wordt zelfs de *toepassing* van deze verbondsgoederen in tweeërlei opzicht

aangemerkt, DEELS *betrekkelijk*, als aan het *Verbondshoofd* gebeurd, en *in Hem* aan de leden; DEELS in de uitvoering en met de daad, door het *Verbondshoofd aan de leden*. Betreffende het eerste, zo is Hij als *Hoofd gerechtvaardigd*, 1 Tim. 3:16; en zij *in Hem*, 2 Kor. 5:19. Hij als *Hoofd* met een overvloed van *Geestesgaven* overstort, Ps. 45:8; 68:19; zij *in Hem gezegend met alle geestelijke zegeningen*, Ef. 1:3; Hij *verheerlijkt* in de hemel als hun *Hoofd en Voorloper*, Hebr. 6:20; zij, als Zijn leden, *mede opgewekt en mede gezet in de hemel in Christus Jezus*, Ef. 2:6. Betreffende het laatste, die toepassing aan de *personen* van Zijn uitverkorenen gebeurt *dadelijk*, niet *buiten Christus*, maar door Christus en de *dadelijke gemeenschap en vereniging* met Hem; vergelijk 2 Kor. 5:21; Gal. 2:20; Rom. 6:4,11, zelfs tot de *laatste opstanding* ten leven toe, 1 Kor. 15:21,22.

TEN DERDE verdient het zijn opmerking dat alles wat tot het dus genaamde *verbond der verlossing* behoort, in de Heilige Schrift ook gebracht wordt tot het *verbond der genade*, tot blijk dat hier maar *één verbond* plaats grijpt. Bijvoorbeeld, CHRISTUS wordt genoemd een *VERBOND DES VOLKS*, Jes. 49:8. Hoe anders dan in die volstreckte zin, waardoor Hij de *Oorsprong, Grondslag, Verbondshoofd, Borg, Uitvoerder, Bewaarder*, enz. van dat *verbond* is, dat GOD met Zijn *volk* maakt, en waarin zij in *Hem bondgenoten* zijn? Gelijk Hij daarom elders de *Borg* van het *verbond* genoemd wordt, Hebr. 7:22; en de *Middelaar* van het *verbond*, Hebr. 9:15, enz. En die *betrekkelijke eenheid* gaat zo ver, dat de *naam* van Gods uitverkoren bondgenoten aan *Hem* wordt gegeven. Gelijk Jes. 49:3, MIJN KNECHT ISRAËL, *door Welke Ik zal verheerlijkt worden*; gelijk Zijn *lichaam*, de *gemeente*, wederom Zijn *Naam* CHRISTUS draagt, 1 Kor. 12:12. Daarenboven, gelijk alle *verbonden* na de val door *bloedstorting* ingewijd worden, zo wordt ook Zijn *bloed* het *BLOED DES VERBONDS* genoemd, Zach. 9:11, waar men aan geen ander dan het *genadeverbond* denken kan, omdat GOD ZION (dat is de *kerk*) daar aansprekend, zegt: door *het bloed* UWS *verbonds*, enz., vergelijk Hebr. 9:18-25. En, wat niet minder opmerkelijk is, de *beloften* van het *genadeverbond* komen voor als aan de CHRISTUS *Zelf* gedaan; in de *eeuwigheid* namelijk, wanneer er niemand was dan *Hij*, aan Wie zij konden gedaan worden. Want zo spreekt

PAULUS, Tit. 1:2, *in de hoop des EEUWIGEN LEVENS, welke God, Die niet liegen kan, BELOOFD HEEFT VOOR DE TIJDEN DER EEUWEN*. En zo ook 2 Tim. 1:9, waar gemeld wordt van *de genade die ons* GEGEVEN IS IN CHRISTUS JEZUS VOOR DE TIJDEN DER EEUWEN. Waarom ook de Heere JEZUS die *betrekkelijke eenheid* helder genoeg herinnerde, toen Hij na Zijn opstanding deze boodschap aan Zijn *broederen* liet brengen: *Ik vare op tot Mijn Vader en uw Vader, EN TOT MIJN GOD EN UW GOD*, Joh. 20:17.

TEN VIERDE is het bijzonder tot bewijs hiervan, dat GOD, gelijk de heer BOSTON¹ zeer wel aanmerkt, die *verbonden* waardoor Hij vanouds Zijn *genadeverbond* afschaduwde, en de schets ervan aan de kerk vertoonde, doorgaans met zulke personen maakte, die in dit opzicht de plaats van hun *nakomelingen bekleedden*. Men kan dit zien in GODS *verbond met Noach*, Gen. 9, waarin een duidelijke tekening was van het *genadeverbond*, vergelijk Jes. 54:9; Openb. 4:3. Zo ook in GODS *verbond met Abraham*, van hem *Kanaän* tot een erfbezit voor zijn *zaad* te geven, Gen. 15:18. Toen GOD met *Israël* in de woestijn het verbond oprichtte, en naderhand vernieuwde, stonden de toen levende Israëlieten daar niet alleen voor hun *eigen personen*, maar ook de *plaats* van hun *nakomelingen* bekleedend; zie Exod. 24 en 34:10; Deut. 29:10-15, enz. Waarom ook hun *verbondsbreuk*, onder andere redenen, met *Adams verbondsbreuk* wordt vergeleken, Hos. 6:7. Zo ook in het *verbond* van het *bestendige priesterschap* met *Pinehas* en zijn *zaad* gemaakt, Num. 25:13. Allerbijzonderst ziet men dit in het *verbond* van het *koninkrijk*, dat GOD met *David* en zijn *zaad* tot eeuwige dagen oprichtte; waarin *David* voorkomt als *representerend* zijn nakomelingen, waarover ik hier meer zou zeggen, ware het niet dat mijn volgende ontvouwing van PSALM 89 daartoe nadere gelegenheid gaf. Laat men hier nu maar aanmerken dat er in al deze schetsen vertoond werd, niet alleen de *zaak zelf*, maar ook de *wijze* van de *zaak*; moettende dit in het *tegenbeeld* zelf veel volmakter en krachtiger zijn dan in de *voorbeelden*, die altijd, volgens Gods bijzonder oogmerk en de natuur van de *zaak*, veel gebrekkelijker moesten zijn dan hetgeen dat er aan de kerk mee geleerd werd; zoals wij zien in *Levi's* priesterschap, de aloude offeranden, enz.

¹ l. c. p. 25.

TEN VIJFDE ligt dit in de benaming, *verbond*, zakelijk begrepen. Want het komt hier niet zozeer aan op de meer *oneigenlijke* betekenis van dit woord, voor een *wet*, *vaststelling*, *belofte*, maar op die meer eigenlijke betekenis van *verbond*, behelzende zodanige *onderhandeling* tussen *twee partijen*, waarvan de *ene* iets op zekere *voorwaarden belooft*, en de *andere* die *voorwaarden aannemende* en *vervullende*, daardoor een *recht* verkrijgt op de *beloofde zaken*. Nu zullen de rechtzinnigen, die al een *genadeverbond* onderscheiden van het *verbond der verlossing*, zelf moeten toestaan dat die *voorwaarden*, die in het *genadeverbond* gesteld worden, niet *volstrekt* zodanige *voorwaarden* zijn. Want, waren zij zodanig in volle kracht, dan moesten ze uit onszelf verricht kunnen worden, dat na de val onmogelijk is. Ook moeten zijzelf erkennen dat deze genaamde *voorwaarden* eigenlijk in de grond *verbondsbeloften* zijn. Dat nu in een *verbond* tot de *beloften* behoort, kan eigenlijk in datzelfde *verbond* geen *voorwaarde* zijn. Ook spreekt het vanzelf bij alle rechtzinnigen, dat na de val de afstand tussen GOD en de mens zo oneindig wijd is, dat GOD Zich onmogelijk met de zondaar in een *verbond* van vriendschap kan inlaten, dan op zulke *voorwaarden*, waardoor ten volle aan de eis van Zijn gerechtigheid voldaan wordt. Dit, omdat het onmogelijk is door de mens zelf te doen, zo moet dit noodwendig in een *plaatsbekledende Borg* en *Verbondshoofd* gebeuren. En daar dit zo gebeurt, is er niet meer noodzaak tot *andere verbondsvoorwaarden*, tenzij men tegen rede de *borgvoldoening* van CHRISTUS of *onvolmaakt*, of alleen *voorwaardelijk* wilde stellen. Doch hiervan zijn alle rechtzinnigen volmaakt afkerig, loocherende om die reden eenparig, dat het *recht* tot de *zaligheid* op enige door ons volbrachte *voorwaarden* steunen zou. Waarom wij reeds gezien hebben dat zij, die voor de *voorwaardelijkheid* van *geloof* en *bekering* enz. zijn, geenszins *conditiones antecedentes*, *voorafgaande voorwaarden* daarvan maken, maar alleen *subsequentes*, *volgende*. Maar juist daardoor vervalt vanzelf de *eigenlijke voorwaardelijkheid* daarvan. Want de benaming, *voorwaarde*, zegt volgens zijn eigen klank iets dat *voorafgaat*; en als de *zaak zelf* daar reeds is, kan de *voorwaarde van de zaak* in die betrekking niet meer te pas komen. Ook kan ik niet zien dat het *do ut des* hier kan in aanmerking komen.

Gelijk men anders wel eens iemand, aan wie men zeker goed schenken wil, last geef om het tot zo'n prijs te kopen, maar hem vooraf de penningen in handen geeft; welke koop dan eigenlijk dient om dat goed eenvoudig op de naam van de nieuwe bezitter te laten overtekenen. Want, behalve dat in die verbeelde *koop* nog een zekere *daad* vereist wordt, dat hier geen plaats heeft, zo moet men ook aanmerken dat de *goederen* van het *genadeverbond* reeds *gekochte goederen* zijn, door CHRISTUS namelijk ten behoeve van Zijn uitverkorenen; en dat niet *conditioneel*, maar *volstrekt*. Dus ze hebben alleen in die verkregen bezitting in te treden, zonder enig werk vooraf te moeten doen om daar recht op te krijgen. Ook twijfel ik, of de Schrift ergens tot deze gedachten wezenlijke aanleiding geeft. Want daar wordt, ja, wel van een *kopen* gesproken, maar daar wordt bijgevoegd: *zonder geld en zonder prijs*, Jes. 55:1. Waaruit dan opnieuw blijkt dat de benaming, *voorwaarde*, niet op enige eigenlijke wijze van *geloof* en *bekering* gebruikt kan worden, en dat het begrip van een *genadeverbond*, onderscheiden van een *werkverbond*, in de zaak zelf geen wezenlijk onderscheid geeft.

TEN ZESDE dunkt mij dat de Heilige Geest zorg gedragen heeft om ons van alle andere *voorwaarden* buiten de *volkomen genoegdoening* van CHRISTUS af te trekken. Niet alleen als Hij zo krachtig spreekt van de mensen hun *doemschuld* en *onmacht*, of ons regelrecht tot CHRISTUS wijst, en daarbij datgeen, dat enige zweem van *voorwaardelijkheid* schijnt te hebben, verklaart een *beloofd verbondsgoed* te zijn; maar in het bijzonder ook, als Hij helder genoeg aanwijst dat die *rechte* en *eigenlijke voorwaarden*, waarop CHRISTUS de uitverkorenen verlost heeft en als Zijn eigendom tot genade en heerlijkheid brengt, waarlijk *voorwaarden* zijn, *zodanig in hun plaats* en *voor hun rekening* opgebracht, alsof zij ze in *eigen persoon* vervuld hadden; en wel zo volstrekt dat niets meer van hen in eigen persoon moet opgebracht worden, in manier van een *eigenlijke voorwaarde* om tot het leven in te gaan. En ik zal immers niet te ver gaan, wanneer ik, volgens de uitdrukkelijke taal van de Heilige Geest, dit uitstrek tot het toppunt van *Jesus' voldoening* in Zijn *kruisdood*; omdat PAULUS volmondig zegt, IK BEN MET CHRISTUS GEKRUIST, Gal. 2:20; waaruit het ook volgt, gelijk wij boven reeds toonden, dat CHRISTUS' *rechtvaardiging*

bij Zijn opstanding *betrekkelijkerwijze* en in *kracht van hun rechtvaardiging* is, in zoverre zij *in Hem* als *Verbondshoofd* moesten gerekend worden de vereiste *voorwaarden* van het *leven* te hebben opgebracht, en om die reden ook *in Hem* als *Verbondshoofd* deze rechterlijke vrij spraak van schulden, en toewijzing van het recht tot het *leven over hen* geschiedde, vergelijk 1 Tim. 3:16; Jes. 50:8,9 met Rom. 4:25; 8:33,34. Is dit nu zo, en erkent men de volkomenheid van *Jezus' heilverdiensten*, en de *onmiddellijke, regelrechte* en *voorafgaande toerekening* daarvan, zo volgt vanzelf dat er in dit stuk geen *voorwaarden* meer nodig zijn, maar dat de *toepassing* van de verworven heilsgoederen volstrekt vloeit uit hun *verwerving* door hetgeen CHRISTUS als hun *Plaatsvervanger gedaan* en *geleden* heeft, en zo, volgens de rekening van de wet, *zij* gerekend worden *in Hem* gedaan en geleden te hebben.

EINDELIJK (want ik moet mij bekorten) zal men door deze schikking van gedachten het samenstel van de genadeleer, zowel in de *beschouwing* als in de *beoefening*, het beste aaneengeschakeld houden, en niet bloot staan aan die zwarigheden, die anders gemakkelijk kunnen oprijzen. Ik stem toe, dat het *misbruik* van een waarheid van beide zijden grote schade doen kan, door de schuld van de misbruikers; en dat men niet kan loochenen dat een dwaalgeest of zorgeloze zondaar zowel vergif kan zuigen uit dit betoogde stuk, als een werkheilig en hoogmoedig schepsel dit kan doen uit het tegengestelde gevoelen. Dit komt van de mensen hun eigen onverstand en boosheid voort, en zet geen brandmerk op de leer zelf. Ondertussen is dit evenwel zeker dat, hoe vaster een samenstel van de waarheid aaneen hangt, het zoveel te minder bloot staat aan verwarringen, strijdigheden en misbruiken. En zou ik (zonder iemands belediging) dit op het tegenwoordige onderwerp niet mogen toepassen? Laat ik slechts herinneren welke de gevolgen geweest zijn van een al te grote afscheuring van de onderhandeling tussen de Vader en Christus, en de onderhandeling tussen God en de uitverkorenen, in velen, die dit tot smart van de rechtgevoelenden, maar al te veel misbruikt hebben om er hun *algemene genade*, of tenminste het *universalismus hypotheticus* mee te stijven, de leer van de *onmiddellijke, regelrechte* en *voorafgaande toerekening* van CHRISTUS' *gerechtigheid* tot *rechtvaardigheid* op schroe-

ven te stellen, en de mens vruchteloos op zijn plichten, zijn geloof, zijn betering van leven, geschiktheden, gestalten, of hoe men het noemen mag, neer te zetten. Zulke dwalingen worden zeker door niemand van de rechtzinnigen beoogd. Evenwel geef ik in overweging of dit gevaar niet veel meer wordt vermeden, door de zaken in deze eenvoudige gedaante te beschouwen, als wij ze hebben voorgesteld? Want toch, zo blijft CHRISTUS allerregelrechtst en uitdrukkelijkst het *Begin* en *Einde*. De *onmiddellijke, regelrechte* en *voorafgaande toerekening* van Zijn heilsvendiensten blijft in zijn volste kracht, en wordt het duidelijkste verklaard, zonder dat men gevaar heeft van die voorwaarden van onze zijde zover uit te strekken, dat ze zouden nodig gesteld worden, om die verdiensten met bepaling op ons krachteloos te maken. Arme zondaars, ontbloot van eigen gerechtigheden om voor God te bestaan, van vermogens, om ze uit te werken, en van vrijmoedigheid om er mee voor God te verschijnen, worden regelrecht op CHRISTUS geweest, om *in Hem* alleen de vervulling van hetgeen er vereist wordt, door het geloof te zoeken en te vinden. Zwakke twijfelmoedige *christenen* ontvangen troost als ze mogen zien dat de *voorwaarden*, van welke het gewicht hun zwaar op het hart drukt, door de BORG in hun plaats vervuld zijn, en dat zij daar hun enige en gewisse verantwoording door het geloof vinden kunnen. En, om kort te gaan, zo wordt de VASTIGHEID van het GENADEVERBOND aan *weerszijden* op de sterkste gronden gestaafd. GOD de VADER van Zijn zijde, voldaan door de *Borg* voor rekening van al de Zijnen, is te waarachtig, te rechtvaardig en te getrouw om ooit Zijn verbond te verbreken. Zij van hun kant, staan ook vast, in weerwil van hun veelvuldige persoonlijke ongetrouwheden, aangezien hun *Verbondshoofd* voor hen instaat, Die al de voorwaarden van het verbond zo volmaakt en getrouw vervuld heeft, dat er voor hen niet de minste zwarigheid meer overblijft, noch enige wezenlijke gronden van vrees, om geheel uit *Gods verbond* te vallen. *Adam* had door de ingelegde gaven de vermogens om in het *verbond* te blijven staan; maar met dat alles kon hij vallen. Hiertegen is zorg gedragen in het *tweede verbond*, het *verbond der genade*. Want de *tweede Adam* heeft door Zijn heilsvendiensten niet alleen de *Geest* verworven, tot herstelling van die gaven in de uitverkorenen; maar Zijn heilsvendiensten, en zo de opbrenging van de

vereiste *verbondsvoorwaarden* zijn zo overvloedig en krachtig, dat er de bevestiging van de verbondsgenade en het eeuwige leven, onverliesbaar voor Zijn geestelijk zaad uit voortvloeit; zodat er niets in staat is om hier weer een scheiding te maken.

Meer kon ik er bijvoegen, en mij op vele getuigenissen van oude en latere godgeleerden beroepen, die de zaak in de grond zo begrepen. Maar dit zouden slechts menselijke getuigenissen blijven. Ik kon ook bijbrengen, behalve onze *Nederlandse Geloofsbelijdenis* (waar de onderscheiding tussen het *verbond der verlossing* en het *verbond der genade* niet in acht wordt genomen) ons voortreffelijk *Formulier van het Heilig Avondmaal*, waaruit wij telkens bij zijn bediening horen lezen, dat *CHRISTUS met Zijn dood en bloedstorting dat Nieuwe en eeuwige Testament, dat VERBOND DER GENADE en der verzoening besloten had, als Hij zeide: het is volbracht.* Maar dit is niet nodig. Tenzij iemand het *formulier van de doop van de jonge kinderen* daar tegen wilde aanvoeren, waar wij lezen: *ten derde, overmits dat in alle verbonden twee delen begrepen zijn, zo worden wij ook wederom van God door de doop vermaand en verplicht tot een nieuwe gehoorzaamheid* enz. Maar op zijn best zal daaruit volgen dat de opsteller van dit *Doopformulier* hiermee getoond heeft, welke verplichtingen er liggen op Gods bondgenoten, om de *Drieënige God*, Die Zich, zonder enige voorwaarde daartoe van Zijn uitverkoren bondgenoten vooraf te eisen, in zo vele bewijzen van genade aan hen uitlaat en verbindt, als in het voorgaande deel van dat *formulier* vertoond was, wederom alle hulde en trouw te bewijzen; hetwelk een zekere waarheid is. Immers, als *God* Zich de *God* van Zijn *volk* betuigt te zijn, dan vordert Hij ook van hen dat ze zich als *Zijn volk* omtrent *hun God* zullen gedragen; *die Drieënige God aanhangen, betrouwen en liefhebben van ganser harte, van ganser ziele, van ganser gemoede en alle krachten, de wereld verlaten, hun oude natuur doden, en in een nieuw godzalig leven wandelen.* Maar hieruit volgt nog niet dat deze dingen eigenlijke *voorwaarden* van het *genadeverbond* bij de opsteller van dit *Doopformulier* zouden zijn. Want, om nu niet meer te zeggen, hoe zou dan dit kunnen stroken met het vervolg, waarin getoond wordt de wettigheid van de kinderdoop: EN

HOEWEL ONZE JONGE KINDEREN DEZE DINGEN NIET VERSTAAN, *zo mag men ze nochtans daarom van de doop niet uitsluiten, aangezien zij ook ZONDER HUN WETEN DER VERDOEMENIS IN ADAM DEELACHTIG ZIJN, en ALZO OOK WEDEROM IN CHRISTUS TOT GENADE AANGENOMEN WORDEN.* Erkent nu het doopformulier dat de jonge uitverkoren kinderen, schoon ze *deze dingen niet verstaan*, evenwel tot *datzelfde genadeverbond* behoren, zo volgt vanzelf, dat hij met dat voorgaande, nopens die *twee delen van het verbond*, en wel die *vermaning en verplichting tot een nieuwe gehoorzaamheid*, geenszins *eigenlijke voorwaarden* bedoelt om in dit verbond te komen, maar alleen die gestalten en werkzaamheden, waardoor de *Drieënige God* wil erkend en verheerlijkt worden door Zijn bondgenoten. Hetgeen de volle waarheid is.

Tegen al het betoogde strijdt niet dat GOD gezegd wordt in de *tijd* Zijn *verbond* met de mens in het bijzonder te maken. Want dit is volkomen waar, voor zoveel aangaat de *dadelijke toebrenging* van de uitverkorenen *tot de gemeenschap aan dit verbond en de goederen ervan in Christus Jezus*. Maar daaruit kan men niet besluiten dat het *genadeverbond zelf* dan eerst wordt opgericht. Want het is geheel wat anders, de *zaak zelf* daar te stellen, of iemand *gemeenschap aan de zaak* te geven. En daar is immers niet de minste strijdigheid in, dat men aan de ene kant stelt dat Gods *verbond* voor allen en een iedere uitverkorene reeds vast was in de *CHRISTUS* als het *plaatsbekledend Verbondshoofd*; en echter aan de andere kant ook erkent dat geen uitverkoren zondaar eerder *kennis* en *genot* daarvan heeft, voor dat hij door de krachtige werking van Gods Geest tot het *geloof in Christus* gebracht, en tot het *nieuwe leven van de genade* herschapen wordt; wanneer hij eerst door die weg bekwaam gemaakt wordt om mede in *Gods verbond* in te stemmen, op *Gods aanbiedingen* en *beloften amen* te zeggen, en verder de *bonds-God* alleszins te *verheerlijken* enz. Daarenboven is het opmerkelijk dat genoegzaam overal, waar van deze *verbondsoprichting* gesproken wordt, als in de *tijd* geschiedende, spreekwijzen gebruikt worden die aanwijzen dat *wij* niet eigenlijk *met God*, maar *God met ons* het *verbond* maakt, Zich verbindende om *onze God* te zijn. Daarvandaan die spreekwijzen: *Ik zal met u een verbond*

maken, en meer dergelijke. Want men moet hier niet mee vermengen, *bijzondere verbintenissen* van *bijzondere personen* in *bijzondere gevallen*, en tot *bijzondere doeleinden*, gelijk die van *Jakob*, Gen. 28:20-22, of *Jabes*, 1 Kron. 4:10; noch ook plechtige verbintenissen tot een *volks-hervorming*, als in de tijd van *Asa*, 2 Kron. 15:12-15, en van *Hizkia*, 2 Kron. 29:10; 30:7, enz. Wij spreken van het *genadeverbond*, en van zijn eigen aard, zoals het *al Gods bondgenoten* raakt, en de *beloften* van *genade* en *zaligheid* in *Christus* in zich begrijpt, en zowel in zijn *eerste begin*, als verdere *voortgang* en onverwrikbare *vastigheid* te beschouwen is. *Jakob* was immers al in dit *verbond*, eer hij deze nadere verbintenis tot een bijzonder einde maakte. *Jabes* oogde onder andere wel voornamelijk op een ongewone tijdelijke zegen. *Asa* en *Hizkia* hadden indruk van hun verplichtingen om *Juda*, dat onder de voorzaten schandelijk in godsdienst en zeden bedorven was, te hervormen. En dat *verbond*, waarin *Juda* trad, in de dagen van *Asa*, werd al spoedig gebroken, tot vertoog dat men aan het *onveranderlijke genadeverbond* niet denken kan. En, om eens vooral deze voorname tegenwerping af te snijden, vraag ik, of dat allereerste begin van het nieuwe leven, door de *Heilige Geest* in de dode zondaar gewerkt, niet zowel een *verbondsgoed* is, als de verdere voortgang daarvan? Vergelijk Jer. 31:32; Ezech. 36:25,26,27. En als dat zo is, of er dan enige voorwaarden kunnen gesteld worden van *onze zijde*, om in dit *verbond* te komen?

Als men nu vraag of er in de *bedeling* en *toediening* van dit *verbond* geen voorstel geschiedt van enige *voorwaarden*, en of Gods onderhandeling met de uitverkoren mens, die Hij roept tot Zijn verbond, niet *verbondsmatig* in een zeker opzicht te beschouwen is? Dan zal ik geredelijk dit toestemmen; zonder dat daar evenwel uit volgt dat *Gods genadeverbond* dan eerst ten opzichte van hem begint, en dus van het *verbond der verlossing* onderscheiden is. Want, als deze *verbondsonderhandeling* met de mens in alle opzichten *eigenlijk* te nemen was, en op *eigenlijke voorwaarden* gebeurde, dan zou het *genadeverbond* wezenlijk de hoedanigheid van een *nieuw*, maar *verzacht werkverbond* hebben; waar in plaats van de strenge eis van een volmaakte wettische gehoorzaamheid, de zachtere voorwaarden van *geloof* enz. werden geëist om

tot het leven in te gaan. Een zaak die na de val onmogelijk is, en zelfs *om Christus' wil* niet gebeuren kan; omdat CHRISTUS niet verdiend heeft dat onze gebrekkelijke daden ons recht zouden geven tot Gods genade en het leven; maar omdat Hij veeleer alle genade en het leven voor rekening van Zijn uitverkorenen zo volstrekt en volmaakt verdiend heeft, dat er nu geen eigenlijke voorwaarden van het leven meer behoeven opgebracht te worden, maar Gods bondgenoten IN HEM als hun *Verbondshoofd alles* hebben; en alleen hebben in te treden in het dadelijk genot van die verkregen verbondsgoederen en ze als vrije genadegeschenken hebben aan te nemen, zich daarin te verblijden, en er *God* ware dankbaarheid voor te bewijzen.

Waartoe dient dan de *voorwaardelijke voorstelling* van zulke plichtsbetrachtingen aan de mens? Tot veel gebruik zeker! VOOREERST, omdat *geloof* en *bekering* altijd noodwendige plichtsbetrachtingen zijn, die God altijd onveranderlijk van de mens vordert, en die ook voorzeker in Gods bondgenoten moeten en zullen plaats hebben. Dit blijkt te klaarder, omdat onder de verworven verbondsgoederen ook inzonderheid is de *Heilige Geest*, de uitverkorenen deze gave en dit nieuw levensbeginsel mededelende. En men moet aanmerken dat die wijze van voorstelling eigenlijk uit de wet ontleend is, waar men die onveranderlijke plichten voorgeschreven vindt; dus de *wet* hier mede aan het Evangelie dienstbaar is, om zulken, aan welke de vrije genadebeloften worden voorgesteld, tevens tot hun plicht te brengen. Gelijk toch al de voorschrijving van *plicht* zijn grond heeft in de *zedelijke wet*; en het *Evangelie*, eigenlijk gesproken, geen *plichten*, maar enkele *beloften* begrijpt. Hoewel in de *bediening van het Evangelie* de *wet* altijd zijn dienstbaar gebruik behoudt. Waarom het *ongeloof* als een *ongehoorzaamheid aan de Zoon* voorkomt, Joh. 3:36, en PAULUS zo wel spreekt van de WET DES GELOOFS als van de *wet der werken*, Rom. 3:27. Niet alsof het *Evangelie* eigenlijk een *nieuwe wet* zou zijn, of de *daden* van het *geloof* dezelfde rang en kracht in het *genadeverbond* hebben zouden, als de volmaakte *daden* van de *wet* in het *werkverbond*. Maar omdat het *geloof*, op zichzelf beschouwd, een *plicht* is en blijft, aan de oefening waarvan God de mens houdt, als Hij hem in het *Evangelie* de belofte van gerechtigheid en zaligheid uit genade in CHRISTUS laat voorhouden.

En dit geloof dan wederom dient, niet om een *voorwaarde* van onze *gerechtigheid* te zijn, maar om tot een middel te verstrekken, om CHRISTUS' *gerechtigheid*, ons om niet beloofd en geschonken, te *omhelzen* en *aan te nemen*. Niet opdat ze dan eerst bij God op onze *rekening* gesteld zou worden, maar opdat wij tot *kennis* en *troostrijk genot* van die *toegerekende gerechtigheid* geraken mochten, en door de overweging van Gods grote liefde in *Christus* jegens ons zouden bewogen worden, om met ware verootmoediging afstand van zonden te doen, en met een hartelijke vreugde in God door Christus aangedaan, lust en liefde krijgen zouden om naar Gods wil in alle goede werken te leven. Welke plichten van *geloof* en *bekering* ook daarom met rede op het allersterkst worden aangebonden, omdat er *Gods eer* mee gemoeid is, of wij Zijn *genade*, ons in het *Evangelie* geschonken, in *waarheid bekennen* en *verheerlijken*, dan of wij Hem door het *ongeloof tot een leugenaar maken*, en Zijn *goedheid* door *onbekeerlijkheid* onteren; zover, dat aan het *ongeloof* de *eeuwige verdoemenis* met recht bedreigd wordt, Joh. :36, en de *onbekeerden sterven* zullen en *vergaan*, Luk. 13:3,5, enz. TEN ANDERE dient deze *voorwaardelijke voorstelling* om de mens van alle eigen voorwaarden af te trekken, en alleen tot CHRISTUS te wijzen, om in Zijn voldoening onze levensvoorwaarden te zoeken en te vinden. Want als deze plichten van ons worden afgevorderd als *onze daden*, leren wij daardoor ons *onvermogen* om iets uit onszelf te kunnen doen, en worden zo tot CHRISTUS gedreven, om bij Hem gerechtigheid en genade van de *Heilige Geest* te zoeken, op gronden van Zijn eeuwige borgvoldoening en Goddelijke macht, door welke Hij deze en alle andere genaden niet alleen verworven heeft, maar ook toeëigent aan de Zijnen. En als wij tevens bepaald worden bij het *geloof*, leren wij daardoor temeer, dat er geen eigenlijke voorwaarden van onze zijde moeten opgebracht worden ten leven, maar ons vertrouwen en toevlucht alleen in de gerechtigheid van CHRISTUS zijn moet. Zo min nu als men het een *eigenlijke voorwaarde* noemen kan, dat bij voorbeeld een geneesheer zijn patiënt overreed om zich voor niets door hem te laten genezen, zo min is het hier een eigenlijke voorwaarde, als ons in Gods en Christus' Naam gepredikt wordt: *laat u met God verzoenen*, 2 Kor. 5:20. TEN DERDE, uit dat plichtvermanend en

voorwaardelijke voorstel volgt alleen dat er een onafscheidbaar *verband* is tussen de *aanneming* van de *beloften* en de *genieting* van het *beloofde*; zodat niemand zich vleien kan met het genot van de beloofde rechtvaardigheid en zaligheid in Gods *verbond*, die niet tevens de Goddelijke waarheid hulde doet door *geloof* en *bekering*. En zo vordert God met rede de $\omicron\mu\omicron\lambda\omicron\gamma\omicron\alpha$ (homologia), de *belijdenis* en *toestemming* in Zijn *verbond*; moettende wij zowel ons welgevallen in Gods verbond hebben en betonen, als God betuigt, een welgevallen te hebben in ons Zijn verbondsgenade te beloven en te schenken. Maar de *grond* van dit gevolg ligt niet in de *voorwaardelijkheid* van ons *geloof*, maar in de *trouw* en *waarheid* van de Goddelijke *Belover*. En God doet ons de beloofde zaken toekomen, niet *omdat wij ze geloofd hebben*, maar *omdat Hij ze ons beloofd heeft*, en ons niet tevergeefs verplicht heeft op Zijn Woord gelovig staat te maken, omdat Hij te wijs, te machtig, te heilig en te getrouw is, om ooit de verwachting die Hij ons gegeven heeft, en die wij ter goeder trouw op Zijn Woord gesteld hebben, teleur te stellen. *Abraham geloofde God*, EN HIJ REKENDE HET HEM [als] GERECHTIGHEID, Gen. 5:6. Wat toch? Niet de *daad* van *Abrahams geloof*, maar *datgene*, waarvan Hij *Abraham* de *belofte* gedaan had, en dat Hij hem verplicht had gelovig op de Goddelijke toezegging te wachten. *David* bad: *gedenk* DES WOORDS *tot Uw knecht gesproken, op hetwelk* GIJ MIJ HEBT DOEN HOPEN, Ps. 119:49. *Paulus* zegt daarom niet louter, *ik weet dat ik geloofd heb*, maar *ik weet* WIEN IK GELOOFD HEB, 2 Tim. 1:12.

Wil men om deze redenen het *geloof* en de *bekering* noemen een *conditio sine qua non*, een *voorwaarde* of *vereiste*, *zonder* de aanwezigheid *waarvan* de dadelijke genieting van de verdere verbondsgoederen *niet* geschiedt? Men zal zo in een gezonde zin kunnen spreken, mits dat men blijft binnen de behoorlijke bepalingen. Want, als men dit *zonder bepalingen* neerstelt, zou men op gelijke wijze tot die *voorwaarden* kunnen brengen alle verdere christendeugden en plichten die in de heiligmaking begrepen zijn, en ze zo tezamen onder de rang van *conditiones sine qua non* kunnen brengen, op die grond: *zonder heiligmaking zal niemand de Heere zien*, Hebr. 13. Terwijl het echter zeker is, dat de *heiligmaking* in de *grond* een grote *weldaad* van het

genadeverbond zelf is, en tegelijk in zijn blijken een *kenmerk*, waar Gods *bondgenoten* mee onderscheiden worden van alle andere mensen. Ook zal men bepalingen moeten maken, die genoegzaam zijn, om de kracht van een eigenlijke voorwaardelijkheid van het *dadelijk geloof* en de *bekering* af te houden, of men zal geen raad weten hoe het met de *uitverkoren kinderen* gaat, die voor de jaren van onderscheid sterven, en evenwel zalig worden, *mitsdien zo zowel als de volwassenen in het verbond Gods begrepen zijn*, enz. Zoals onze Heidelbergse *Catechismus* zeer wel aanmerkt, zondag 27. Nu, deze kunnen de *voorwaarden van geloof en bekering* niet *dadelijk* vervullen. En echter zijn ze in *Gods verbond*, en wordt hun door Christus' bloed de *vergeving van de zonden en de Heilige Geest*, Die het geloof werkt, niet minder dan de *volwassenen toegezegd*. En men lost deze bedenking niet op door te zeggen dat hun *ouders* bij *representatie* voor hen de *verbondsvoorwaarden* vervullen. Want dat is een van de ongerijmdste misvattingen die er zijn kunnen; wat door anderen genoeg getoond is. En daar *Jesus* als *Borg van het verbond* voor hen instaat, behoeven ze geen andere, menselijke, onvolmaakte, dikwijls zeer ontrouwe *borgen* te hebben. Maar zulke begrippen worden enkel uit nood gevormd, om toch ons *geloof* een *eigenlijke voorwaardelijkheid* te laten behouden; gelijk het ook hier vandaan komt dat sommigen, om een bewijs voor de *onmiddellijke* en *voorafgaande toerekening* van CHRISTUS' *gerechtigheid*, uit de *rechtvaardiging* van de *jonge kinderen* ontleend, te ontgaan, voorwenden, dat de *wijze*, waarop de *jonge kinderen* zalig worden, een *verborgenheid* voor ons is, die wij niet te vermetel mogen onderzoeken. En dat anderen wederom van een *dadelijk geloof* van die *jonge kinderen* praten, vlak tegen de *Heilige Schrift* en *ervaring* aan, die ons leren dat zij *niet weten te verwerpen het kwade en te verkiezen het goede*, Jes. 7:16, vergelijk Jona 4:11.

Dan, al zulke uitvluchten zouden vanzelf verval- len, als men eenmaal een *betrekkelijk verbondsinzijn* van de uitverkorenen in CHRISTUS wilde erkennen, dat noch afhangt van, noch eerst vloeit uit onze *dadelijke geloofsvereniging* met CHRISTUS, maar zijn grond heeft in CHRISTUS' betrekking op Zijn uitverkorenen als *Borg* en *Verbondshoofd*, en waaruit de *onmiddellijke*

toerekening van Zijn verdiensten en gerechtigheid aan Zijn uitverkorenen voortvloeit. En tevens, als men de *actuele vereniging* met CHRISTUS niet eerst van *onze geloofsdaad* deed afhangen, maar volgens de *Heilige Schrift* en de natuur van de zaak, van CHRISTUS Zelf en Zijn *Geest* afleidde, door welke *Geest*, de *Geest des geloofs*, wij met Hem moeten *verenigd* en Hem *ingelijfd* worden, eer wij in staat zijn om *al Zijn weldaden* aan te nemen. Want als dit vaststaat, blijkt het gemakkelijk hoe CHRISTUS' verdiensten aan zulke kinderen kunnen *toegerekend* worden, zonder enige voorafgaande *dadelijkheid* van het *geloof* van hun kant.

Vindt ondertussen iemand zwaarigheid om dit *genadeverbond* als zo reeds in de *eeuwigheid* met CHRISTUS als *Verbondshoofd*, en zo IN HEM *betrekkelijkerwijze* met Zijn uitverkorenen opgericht, toe te stemmen, op die grond dat zo het *genadeverbond* vroeger dan het *werkverbond* zou zijn? Men zal deze zwaarigheid zien weggenomen door behoorlijke onderscheidingen. Men moet vooraf dit overwegen, dat de vuistregel omtrent alle wijze handelingen doorgaat: *quod prius est in intentione, posterius est in executione: dat het eerste is in de bedoeling, is het laatste in de uitvoering*. Nu onderstelt wel de beraamde voldoening door CHRISTUS voor de zonden, dat de uitverkorenen onder de macht van de zonde zouden komen. En daaruit staat vast dat de *oprichting* van het *werkverbond*, zowel als de toelating van zijn *verbreking* door de mens, in Gods eeuwige beraming vast bepaald was. Maar het blijkt evenwel van achteren niet minder klaar, dat het nooit Gods verborgen raad en voornemen geweest is, de mens door het *werkverbond* tot Zijn heerlijkheid te brengen. Volgens dat moeten wij erkennen dat tevens van alle eeuwigheid zorg gedragen is, dat de bepaalde breking van het *werkverbond* geen hinderpaal zou zijn voor die onveranderlijke bestemming, om evenwel de uitverkorenen onfeilbaar tot heerlijkheid te brengen. Daartoe nu moest het *middel* mede bepaald worden, dat niet anders gebeuren kon dan door de vaststelling van een *ander verbond*, tussen *God in de Persoon van de Vader* met de *Christus*. Dit *verbond* kon in de nooitbegonnen eeuwigheid zeer wel opgericht worden, omdat die *twee Personen* aldaar aanwezig waren, en CHRISTUS in Zijn bestemde en toekomstige menswording zeer wel aldaar de personen van Zijn

uitverkorenen verbeelden kon; zoals de *genade in CHRISTUS* ook van zo'n vroege dagtekening wordt gesteld, Ef. 1:4; Tit. 1:2; 2 Tim. 1:9; Openb. 13:8. Maar als wij zien op de *ontdekking* van deze wonderweg aan het mensdom, en de dadelijke *daarstelling* van de *verbondsvoorwaarden*, door *CHRISTUS' lijdelijke en dadelijke gehoorzaamheid*, en de *toepassing* van de verworven *verbondsgoederen* aan de *personen* van de *uitverkorenen*; deze drie zaken onderstellen zeker het *opgerichte werkverbond* en zijn *verbreking* in *Adam*. En wie zal zo dwaas zijn van te loochenen, dat, gelijk de eerste ontdekking daarvan gebeurd is onmiddellijk na de val, en de vervulling van de verbondsvoorwaarden door *CHRISTUS* in de *volheid van de tijd*, zo ook elke uitverkorene eerst in de *tijd der minne* tot de *gemeenschap* aan dat *verbond* wordt overgebracht? En zo wordt hier alle strijdigheid weggenomen.

Ik heb te liever deze tegenwerping willen beantwoorden, omdat hij soms op een andere wijze wordt aangebonden; maar op een wijze die ik, bescheidenheidshalve, liever aan misverstand dan aan oneerlijke bedoelingen wil toeschrijven. Men heeft wel een horen luiden "dat, door het *genadeverbond* op deze manier te begrijpen, volgen moet dat de uitverkorenen in Gods verbond geboren worden, ja, er al van eeuwigheid in geweest zijn. En dat dus niet meer waar kan zijn dat zij onder de schuld en vloek van het verbroken werkverbond ter wereld komen. Dat ze ook daarom niet nodig hebben, door de overtuigingen van de Geest te zien, dat ze buiten Gods verbond zijn, en, als ze in die staat blijven, eeuwig zouden verloren gaan. Dat ze ook geen vernedering, noch pogingen om in Gods verbond te komen, nodig hebben. Zij zijn er reeds in, en ze moeten dit maar geloven; dat is, daar maar gerust op zijn", enz. En zo gaat men dan tot in het oneindige toe met zulke hatelijke en ongegronde *consequenties*. Oprechten, die dit zo eenvoudig voor goede munt aannemen, krijgen een afgrijzen van zo'n leer, waaruit zulke ijselijke gevolgen kunnen getrokken worden. En dit heeft dan verder zijn invloed op de bijzondere stukken, die tot dit *verbond* betrekkelijk zijn, inzonderheid *rechtvaardiging, geloof, heiligmaking*, enz. Maar als deze zwarigheden uit de natuur van deze stelling zelf waarlijk voortvloeien, vraag ik, of ze niet eveneens vloeien uit de stelling van een *eeuwig verbond der verlossing*? Tenzij men dat *verbond der verlossing* niet *volstrekt* aanmerkt,

maar alleen *conditioneel*, zo dat zijn *kracht* en *uitwerksel* zou afhangen van *ons geloof* in de *tijd*; welk *geloof* dus in *GODS eeuwig plan* in de *aaneenschakeling van de zaken* aan Zijn hoogste *wijsheid* zou zijn voorgekomen als een *voorwaarde*, of, om die zaak wat zachter uit te drukken, als een *middel op of door* hetwelk wij als *met Christus verenigd* bij God konden beschouwd worden, en om die reden *Christus' gerechtigheid* in *Gods oordeel op onze rekening* kon komen. Maar hoe deerlijk men zich door deze weg zal inwikkelen, en (om rechtuit te spreken) hoe klemmeloos men op die voet tegen een *verkiezing* uit een *voorgezien* of *voorbepaald* geloof zal *disputeren*, laat ik aan ieder zijn bedaarde overweging over.

En om eens vooral deze tegenwerpingen en gevolgtrekkingen af te keren, merk ik alleen aan, dat uit *CHRISTUS' eeuwige borgbetrekking* als *representerend Verbondshoofd* van al Zijn uitverkorenen, en uit de *opneming* van de *verbondsvoorwaarden* door *HEM* voor *rekening van de Zijnen*, en de *Vader Zijn bewilliging* daarin, en het daaruit vloeiende *recht* tot hetgeen in dat *verbond beloofd* werd, wel volgt, dat de uitverkorenen *in hun Verbondshoofd* voorwerpen van Gods eeuwige liefde zijn. Dat ze om hun zonden nooit zullen verdoemd worden. Dat er in hun *Verbondshoofd* voor hun rekening voldoening is voor hun schulden; dat al de *verbondsgoederen* door dat *Verbondshoofd* voor hun rekening verworven zijn. Dat God ook zorg draagt dat ze voor de toeëigening van deze weldaden niet verloren gaan, noch komen onder een onmogelijkheid van zaligheid (ik doel op de *lastering van de Heilige Geest*). Dat God hen ook uit kracht daarvan in de tijd der minne dadelijk tot de *gemeenschap* aan Zijn verbond overbrengt. Dat (met één woord) Gods verbond voor hen van eeuwigheid tot eeuwigheid vast en onherroepelijk is, en zij ook nooit andere verantwoording behoeven dan in hun *Verbondshoofd*. Maar volgt nu uit al deze *betrekkelijkheden*, dat ze reeds *IN DE STAAT VAN TOEGEBRACHTE BONDGENOTEN* zich zo vroeg bevinden? Nee, zeker! Hun *STAAT*, waarin zij ontvangen en geboren worden, en waarin zij volharden tot het uur der minne, is even zo gesteld als die van alle andere mensen. Zij komen ter wereld in de *staat* van een *verbroken werkverbond*; zij zijn *kinderen der duisternis, des toorns, des duivels, der vervloeking*,

vervreemd van het burgerschap Israëls, vreemdelingen van de verbonden der belofte, zonder God in de wereld, buiten Christus, geen hoop hebbende. En, als zij zich in die *natuurstaat* wat anders willen wijsmaken, liegen zij tegen hun gemoed, en tegen GOD, Die tot de goddelozen zegt, *wat hebt gij Mijn inzettingen te vermelden, en neemt Mijn verbond in uw mond* enz. En uit die STAAT moeten zij door de almachtige kracht van de Heilige Geest tot een *andere staat* worden overgebracht, door een *ware* en *eigenlijke* STAATSVERANDERING. Wat doet nu de *Heilige Geest*? Stelt Die hun zo maar direct voor, dat ze gerust moeten zijn, omdat ze reeds van eeuwigheid in Christus Gods gelukkige bondgenoten waren? Neen zeker! Stelt Hij hun dan integendeel voor dat ze in CHRISTUS van alle eeuwigheid in *Gods verbond* betrekkelijkerwijze *niet* begrepen zijn? Dit kan immers ook niet zijn, want hoe zou de Heilige Geest hen dan tot de dadelijke gemeenschap aan dit verbond kunnen overbrengen? Omdat dit alleen het voorrecht is van degenen, van wie de *Borg* en het *Verbondshoofd* Christus is. En dit zou evenveel zijn alsof de *Heilige Geest* hun verkondigen zou, dat ze *niet uitverkoren* waren in Christus, *niet aan Hem gegeven, niet door Hem aangenomen, niet door Hem gerantsoeneerd, niet door Hem geroepen*, enz. Welke dingen wel door de *duivel* en het *ongeloof* aan overtuigde zielen kunnen wijs gemaakt worden, maar niet door de *Geest der waarheid*. Wat dan? De *Heilige Geest* maakt hun de *waarheid* bekend, maar bij *trappen*. En is het wel een wonder dat Hij, met de hoogste wijsheid en tot de Gode-betamelijkste oogmerken, eerst aan hen ontdekt de jammerlijke STAAT, waarin ze zich bevinden, en, zonder nog verder te ontdekken de *gedachten des vredes* van God in Christus jegens hen, door de overtuiging van zijn rampzaligheid in aard en gevolgen tot diepe vernedering, schaamte, droefheid, angstvallig uitzien naar het middel tot verlossing, te bereiden tot de rechte vatbaarheid voor volgende ontdekking van Gods genade in Christus jegens hen, op zo'n wijze en in zo'n manier, als het met Zijn wijsheid, vrijmacht en andere deugden overeenkomt, dat ik niet behoef uit te breiden. En zo is dit zomin een strijdige als een lichtvaardige weg. En, om kort te gaan; alles wat God de *Heilige Geest* in de tijd aan de uitverkorenen in Christus doet, kan immers niet strekken om hen tot zekere geschiktheden of

daden te brengen, waardoor *Gods gemoed* jegens hen een wezenlijke, en voor hen gunstrijke *verandering* zou ondergaan; omdat er in God noch *verandering* is noch *schaduw van omkering*; maar om *hun gemoed* tot andere, en volstrekt nieuwe *denkbeelden* van en *neigingen tot God* te brengen.

En waarom zou men zich onkundig houden in die onderscheiding tussen *betrekking* en *staat*? Of wanneer hebben die *termen* in dit stuk hun betekenis verloren? Of zal het thans onder de onmogelijkheden en ongerijmdheden zijn, dat slaven gelost kunnen zijn door verbondsonderhandeling of koop tussen de eigenaar en de lossers, eer zij dadelijk op vrije voeten gesteld worden, of zelfs weten dat er voor hen een lossers is? Of moet het nu niet meer waar zijn, dat een gevangene voor een vierschaar kan vrijgepleit zijn, en zo in het oordeel van de rechter een *vrij man*, terwijl hij nog zit in een stinkende gevangenis, en niets weet van hetgeen er in de vierschaar gebeurd is, ja, ogenblikkelijk zijn doodvonnis verwacht? Of is het thans niet meer waar, dat iemand een *beschreven erfgenaam* in een *testament* kan zijn, eer hij het weet, en zelfs terwijl hij niets minder bevroeden kan, ik laat staan, eer het gemaakte goed met de daad door hem *geaccepteerd* is, of aan hem in bezitting ter hand gesteld? Ik heb niet meer Bijbelse voorbeelden bij te halen, noch andere teksten te herhalen, die volmondig dienen om deze waarheid tegen al zulke gevolgtrekkingen te beveiligen. Die leer is daar te heilig toe, en haar kleven zulke smetten niet aan. En, hoe nuttig zij zijn voor het geloof, de praktijk, de bevinding enz. zou niet moeilijk zijn te tonen. Maar ik kan nu alles niet uithalen.

Zijn er inmiddels mensen die uit deze begrippen voet nemen tot zorgeloosheid, lichtvaardigheid of goddeloosheid, door zich de weg van de zaligheid al te los en gemakkelijk voor te stellen, en door zich te koesteren in die natuurverdorvenheid, die buiten dat maar al te veel aftrekt van het dadelijk zoeken van behoudenis, en van de dure verplichtingen tot geloof, bekering, heiligmaking? Dit zal deze heilrijke en troostrijke genadeleer zomin als een vlek aankleven, noch haar waarheid en heerlijkheid wegnemen, als de rook en stank van vuile modderpoelen de inwendige zuiverheid van de heerlijke zon bevlekt. Misbruiken de mensen de ontdekkingen van Gods genade tot hun eigen verderf? 't Zal voor hun rekening zijn. De genade

zelf blijft onschuldig, en de proef van haar heiligheid zal zich te luisterrijker ontdekken in zulken, die er waarlijk deel aan krijgen. Daar zal de grootheid van Gods genade, in CHRISTUS' bestelling tot een *Verbond des volks*, de oprichting van dat *verbond in Hem* als 't *Hoofd* met al de uitverkorenen, de grootheid van de verbonds-goederen, op Zijn voldoening aan zulke gewichtige verbondseisen gegrondvest, en met zo'n gadeloze goedwilligheid aan zulke verdoemelijke zondaren om niet beloofd en geschonken; en kortom, daar zullen al de hoofdstukken van dit genadewerk, gelijk ik reeds tevoren toonde, de krachtigste invloed hebben op het gemoed en gedrag van de gelukkige gunstelingen, en verwondering, eerbied, ootmoed, geloof, liefde, dankbaarheid, navolging van Christus en getrouwheid aan de getrouwe verbonds-God verwekken en aankweken, veel onbedwongener, zuiverder en krachtiger dan wettisch werken immer kan teweeg brengen. Des te meer, naar mate de vernieuwing van de natuur en al de vermogens tot een gelovige en heilige wandel ook zelf beloften zijn, en goederen van dit verbond, door het Verbondshoofd voor Zijn uitverkorenen verworven, en in Hem aan hen beloofd, Jer. 31:33, enz.

Laat men ook niet zeggen dat door zulke opvattingen de mens te *lijdelijk* wordt gemaakt. Want als men door *lijdelijk* te zijn verstaat, dat wij zonder ons toedoen enkel uit genade in CHRISTUS moeten gerechtvaardigd en gezaligd worden, weet ik niet hoe enige hervormde zo'n *lijdelijkheid* zou kunnen tegenspreken. Maar als men door *lijdelijk* verstaat een staat van volstreckte onwerkzaamheid, dan zal het hierboven gemelde dienen kunnen om die verdenking ten enenmale weg te nemen. Want toch! Diezelfde, Die voor Zijn volk een eeuwig heil uitwerkte, werkt ook door Zijn *Heilige Geest* in Zijn volk, en op hun redelijke vermogens, die nooit in een staat van onwerkzaamheid kunnen blijven. Want die *Heilige Geest* is een *Geest des levens, levendmakend* dat *dood* was, en als *eerste Oorzaak* die werkzaamheden opwekkende, die *onze werkzaamheden* waarlijk zijn en blijven, voorzover wij *tweede oorzaken* zijn. Die dit wilde loochenen, zou inderdaad geheel onberedeneerd te werk gaan, en van dwaasheid niet kunnen verontschuldigd worden. Laat elk van de verlost en levendiggemaakten spreken, of dit niet zo is, en of zijn weg niet zeer verschilt van een dode ongevoeligheid en werkeloosheid, vleselijke

gerustheid en ijdel opdringen van genade, zonder eens nauwkeurig te bezien langs welke weg men tot de kennis en het genot daarvan gekomen is. Ondertussen zal het vast blijven gaan dat kennelijke bewijzen van verkregen aandeel aan het goed van het eeuwige verbond zeer onderscheiden zijn van *eigenlijke voorwaarden*, die altijd zulke zijn, waarop ons *recht* tot de verbondsbeloften en goederen moet gegrond zijn.

Eindelijk, laat men hier niet tegen in brengen, dat zo de weg wordt toegemuurd om het *Evangelie* aan allen die onder de bediening daarvan leven, te prediken, en de zaligheid in CHRISTUS algemeen uit te bieden, zonder enige aanzien van personen. Ik weet wel dat sommigen daarin vrij wat zwaarigheid maken. Maar ik vind geen reden om hier een ogenblik in twijfel te staan, daar onze bevelbrief, uit Jezus' Eigen mond opgeschreven, van deze inhoud is: *gaat heen in de gehele wereld, PREDIKT HET EVANGELIE AAN ALLE CREATUREN*. En om deze zaak, die onder rechtzinnigen onbetwistbaar behoort te zijn, en welker waarheid allen die zich aan de *Dordtse canones* of *regels* houden, behoren te erkennen en te betrachten, nu niet verder uit te halen, zeg ik alleen dat ons die waarheid niet *tegen*, maar *voor* is. Want als wij CHRISTUS en de *beloften* van *bekering en vergeving der zonden in Zijn Naam prediken* aan allen, zelfs de grootste zondaren, en hen allen opwekken om in Hem als zodanig te geloven, zo maken wij aan allen, die ons horen, niet wijs dat CHRISTUS het *Verbondshoofd* van hen *allen hoofd voor hoofd* is, en dat zij dit zomaar bloot voor waarheid moeten houden en daarop gerust zijn. Verre daarvandaan! Wij prediken aan alleen een CHRISTUS Die *voor hen nodig* is, en proberen de mensen tot erkentenis daarvan te brengen door de ontdekking van hun ellendestaat. Wij prediken aan alleen een CHRISTUS, Die alleen genoegzaam en gepast is voor allen, zelfs de grootste zondaren; ja, Wiens verdiensten in zichzelf zo oneindig groot zijn, dat, als de Goddelijke maatregelen zo lagen, miljoenen werelden, zo gesteld als de onze, daardoor hadden kunnen verlost en behouden worden. En wij kunnen geen te *grote* noch te *volle* CHRISTUS prediken. Wij prediken verder een CHRISTUS, Die te gewillig Zich voor vloekwaardige zondaren in de bres stelde, en al de geëiste verbondsvoorwaarden vervulde, dan dat er *bij Hem* zo'n *grimmigheid* zou zijn, dat Hij een enige, zelfs de grootste

zondaar, die tot Hem kwam, zou uitwerpen. En die gewilligheid kan nooit te groot worden uitgemeten, noch te lieflijk voorgesteld, en is ten hoogste geschikt, *deels* om de ongelovige te doen begrijpen dat zijn *onwilligheid* evenzeer als zijn onmacht hem veroordeelt; *deels*, om de onvrijmoedige aanmoediging te geven, door dat getrouw en aller aanneming waardige woord, dat Jezus Christus in de wereld gekomen is om zelfs de voornaamste zondaren zalig te maken. Nog eens, wij prediken algemeen een CHRISTUS aan allen die ons horen, niet omdat die *allen* hoofd voor hoofd waarlijk door Hem zijn aangenomen, maar opdat er plaats voor het *geloof* blijft, en niemand zou denken dat hij in de aanbidding zou zijn uitgesloten; dat in de ene losheid en in de andere vertwijfeling zou baren. Daarbij, wij prediken een CHRISTUS bij *Wie alles gereed* is, en Die eenvoudig laat nodigen, *komt tot de bruiloft*. Niet om de mens daardoor zorgeloos te maken, maar om hem tot een dadelijk en vrijmoedig *komen* en *eten* aan te zetten; om hem van alle eigen werken en geschiktheden af te trekken; om hem te doen zien dat de voorwaarden van Gods verbond niet in onszelf maar in de Borg te vinden zijn, en daar gezocht moeten worden; en om de hoogmoedige natuur zijn EIGEN IK, en het benauwde geweten zijn IK DURF NIET te benemen. Verder: wij prediken een CHRISTUS, teneinde men in Hem *gelooven* zou en Hem *aannemen*. Niet opdat iemand het *gelooven* tot een *grond* van zijn *recht* op Christus' goederen zou maken; maar omdat ieder *verplicht* is, Gods gehele getuigenis in geloof aan te nemen, en omdat God een *verband* tussen het *geloof* en het *genot* van de *zaligheid* gelegd heeft. En zo zeggen wij in het algemeen: *die in den Zoon gelooft, die heeft het eeuwige leven; maar die den Zoon ongehoorzaam is, die zal het leven niet zien, maar de toorn Gods blijft op hem*, Joh. 3:36. Ook prediken wij een CHRISTUS, tot alles, en dus *tot wijsheid, rechtvaardigmaking, heiligmaking en volkomen verlossing*, teneinde *vooreerst* niemand deze dingen van elkaar scheiden zou, en bijvoorbeeld wel *rechtvaardigmaking* en *verlossing* bij *Christus*, maar *bekering* en *heiligmaking* buiten Hem zoeken; *en ten andere*, teneinde niemand verkeerde rekening maken zou, en zich tot troost in Christus op valse gronden of langs verkeerde wegen toeëigenen. Eindelijk, wij prediken CHRISTUS zowel aan *verworpelingen* als *uitverkorenen*, om verschillende redenen. Neem

eens, omdat onze last meebrengt *het Evangelie aan alle creaturen te prediken*; omdat wij ook in Gods verborgen raad niet hebben ingezien, noch volmacht gekregen hebben om CHRISTUS aan de mensen eerst aan te bieden, als zij nu naar onze zin diep genoeg vernederd zijn, of wij enige waarschijnlijkheden ontdekken dat ze onder het zegel van de verkiezing liggen. Wij stellen eenvoudig de weg voor, om op Gods aanbidding en bevel in Zijn verbond, in de Middelaar van het verbond, de tweede Adam, in te treden; en er door een levendig geloof de voordelen van te trekken. Die deze welmenende aanbiedingen verwerpt, heeft het voor zijn rekening. Daar tegenover staat de heilrijke vrucht daarvan, in allen die door Gods genade tot het geloof in Christus gebracht worden, in welken ook van achteren blijkt, dat zij in dat *verbond* van God met Christus waarlijk begrepen waren. En deze manier van prediken strijdt zomin tegen de waarheid van Gods eeuwig verbond in Christus, als de leer van de bijzondere verkiezing de algemene plichtsprediking wegneemt. Ja, het is veeleer de wijze ordinantie van de Heere Jezus, om alle verontschuldigungen aan de verworpelingen te benemen; en om tevens alle uitverkorenen, die voor het gehoor van het Woord vatbaar zijn, op een redelijke, overredende en door de Heilige Geest krachtige wijze tot de gemeenschap aan dit verbond te brengen, en daarin te besturen, te vertroosten en te bewaren. En als wij hierin eenvoudig Jezus' bevel, en het voorbeeld van Hem en Zijn apostelen volgen, dunkt mij dat wij het best aan onze plicht voldoen, de genadeleer het best staven, en volgens het ambt van evangeliedienaren, geen *wettische predikers van het geloof* zijn, maar echter *predikers van de wet des geloofs* blijven.

U zult misschien, WAARDE LEZER! vragen waartoe deze langdradige redenering hier ter plaatse dient? En ik zal u antwoorden. Omdat de overweging van deze dingen mij de eerste aanleiding gegeven heeft tot het nader inzien van dit Goddelijke dichtstuk, daar niet onduidelijke deze zelfde gronden voorkomen, in de verhandeling van GODS VERBOND, dat GOD DE VADER hier verklaart, met Zijn *Uitverkorene*, Zijn *Knecht*, de *tegenbeeldige* DAVID te hebben opgericht, rakende Zijn *hemels koninkrijk* en *geestelijk zaad*. Zoals daarvan de *afschaduwing* in *David*, de zoon van *Isaï*, en zijn *lichamelijk stamhuis* en *aardse troon*, door God gemaakt was. Dit was

voor enige jaren op een meer gezette wijze onder mijn oog, en hierdoor werd mijn lust opgewekt om de eerste verzen van deze *Psalm* voor mijn *Vlissingse* gemeente te verhandelen, als een nuttig stuk, daar mijn en hun onsterfelijke zielen een algemeen belang bij hebben. CHRISTUS toch, *gegeven tot een Verbond des volks*, de enige grondslag van geloof, rechtvaardigheid, heiligmaking, troost en eeuwige zaligheid, moet ook de enige grondslag van onze gehele prediking zijn. Is iemand zo ongelukkig dat Hij in dat tijdig en ontijdig aanhouden op deze grondslag geen smaak vindt, wanende dat dit in alle leerredenen niet te pas komt; en schudt hij wel eens met ongenoegen het hoofd op het horen van zulke voorstellingen, hebbende meer behagen in verheven en hoogdravende *speculaties*, of algemene zedelessen, of een praktijk en bevinding, daar het grote hoofdstuk, CHRISTUS, ontbreekt of weinig in aanmerking komt? Laat hij verkiezen wat hem gelust. *Ik heb niets voorgenomen te weten dat Jezus Christus, en Dien gekruist.* Terwijl ik nu niet onduidelijk bemerk dat deze stof niet onaangenaam noch zonder vrucht was, werd mijn lust opgewekt om de gehele *Psalm* stuksgewijze tot het einde toe te ontvouwen, en ik dank mijn goede God dat mijn gebrekkig werk niet beroofd is geweest van zijn onverdiende zegen. Verzoek en raad van vrienden heeft mij toen al verder gebracht, en zo ben ik gekomen tot het besluit, om mijn ontwerpen door de druk algemeen te maken. Zie daar al de verantwoording die ik thans heb, nopens de aanleiding tot de uitgave van mijn verhandeling. Die reeds vroeger gebeurd zou zijn, als ik in die tussentijd niet gebracht was geweest in de dringende noodzakelijkheid om over een ander hoofdstuk van de genadeleer de pen te voeren.

Ondertussen heeft deze vertraging mij gelegenheid gegeven om vele zaken, in deze *Psalm* vervat, opnieuw wat nader te overwegen. Hieruit is het voortgekomen dat mijn gedachten omtrent bijzondere uitdrukkingen van de *Psalm* hier en daar veranderd, en als ik mij niet te zeer vlei, verbeterd zijn; gelijk wij toch dagelijks leren. En waarom zou ik dit verzwijgen? Of al te hoofdig aan mijn eens opgevatte begrippen blijven hangen, in zulke zaken die zich niet direct in volle klaarheid opdoen aan het gemoed, en waaromtrent de tijdige verbetering van de gedachten geen bewijs is van ongestadigheid, maar veeleer van bestendige aanhechting aan de waarheid? Het is geheel anders gesteld met de

klare en volzekere grondwaarheden van het geloof, die eens op Gods getuigenis door het geloof gevat zijnde, aan geen verandering in het gemoed onderworpen zijn moeten. Gelijk ik ook door Gods genade niet weet aangaande dat enigszins wezenlijk andere gevoelens te hebben dan tevoren, sinds ik ze eenmaal heb mogen beschouwen met dat licht en die mate als mij gegeven is. En ik wens ook bewaard te worden om ooit om lief of leed, of uit zondige inzichten van vrees, eerzucht of baatzucht daarvan af te staan, of erin te plooiën.

De LEZER zal wel direct merken dat de vorm, waarin de zaken hier behandeld worden, geenszins in alles geschikt is naar de wijze van voorstel op de preekstoel. Dat is, dat men hier niet zozeer een bundel van *predikaties* vinden zal, als wel een eigenlijk *commentaar*. Ik heb daartoe mijn redenen met andere schrijvers gemeenschappelijk gehad. Ondertussen neemt dit niet weg dat deze wijze ook zijn nuttigheid voor het gemoed hebben kan; tot welk doeleinde ik ook meest overal aan het hoofd van elke bijzondere afdeling de overgang tot de verklaring bij wijze van *inleiding* of *voorafpraak* begonnen heb, en tevens aan het einde telkens enige, meest *praktikale leringen* uit het verhandelde getrokken; wel niet van alles wat men daartoe brengen kan, maar echter sommige belangrijke, die mij het gevoeglijkst schenen, om te tonen, dat ook deze *door God ingegeven Schrift nuttig is tot lering, tot wederlegging, tot verbetering, tot onderwijzing die in de rechtvaardigheid is, opdat de mens Gods volmaakt zij, tot alle goed werk volmaaktlijk toegerust.* Ondertussen vond ik ook niet geraden elk van deze bijzondere leringen al te wijd uit te breiden, latende dit liever over aan de stille overwegingen van de lezer zelf, opdat dit stuk niet al te breed mocht uitdijen.

In de verklaring van de bijzondere stukken heb ik mij slechts matig met de verschillende gedachten van anderen opgehouden, maar meest getracht mijn bevattingen omtrent de ware zin klaar te stellen, en met de nodige redenen te omkleden. Hierom zal men hier ook geen langen aanhalingen van auteurs, noch gezwets over geleerdheid of belezenheid aantreffen. En, gelijk mijn genegenheden in de grond ver afgetrokken zijn van overal wat nieuws tevoorschijn te brengen, zo moet ook niemand zich verwonderen dat ik, daar het oude mij beproefd voorkwam, het gretig heb willen overnemen. Schoon ik ook meende vrijheid te

hebben om, daar mij iets anders gepaster scheen, mijn eigen gedachten op te geven. Ik ben wel verzekerd dat niemand zich met enige grond daarover gebelgd zal houden. Kan iemand in mijn gedachten niet berusten? Laat hij de zijne volgen, en proberen het beter te maken. En een oprechte christen weet in zulke gevallen wat hem te doen staat.

De LEZER zal zien dat ik mijn hoofdwerk gemaakt heb om het groot bedoelde van dit dichtstuk aan te dringen, de CHRISTUS namelijk, in Zijn *Persoon* en *koninkrijk* door *David* afgebeeld. En zeker! Zonder dit verloor *Ethans onderwijzing* zijn kracht en klem, en de kerk had niet nodig gehad over enkel aardse dingen zolang met zoveel aandrang onderhouden te worden. Het is echter ook waar dat ik in de toepassing van de bijzondere delen van deze Psalm in alles niet ben te werk gegaan, overeenkomstig de gedachten van andere uitleggers, die op die ware grond, dat het voornaam onderwerp hier *profetisch* en *evangelisch* is, die onderstelling gebouwd hebben, dat dan ook al de bijzondere uitdrukkingen van profetische inhoud zijn. Of zelfs oordelen dat hier de verschillende *tijdperken* van de Evangeliekerk, van Christus' komst af tot aan de voleinding toe, stuksgewijze vertoond worden. Ik veroordeel niemand om zulke begrippen; maar kan ze echter hier niet omhelzen; terwijl ik geloof, dat buiten zulke onderstelling al de uitdrukkingen van deze Psalm krachtig genoeg dienen tot het oogwit van de heilige spreker; gelijk ik in mijn *algemene ontleding* heb geprobeerd te tonen, die ik daarom met opzet te breder gemaakt heb, opdat men zien zou dat ik niets zonder grond wilde terneer stellen.

Het dunkt ook niemand vreemd dat ik in die *ontleding* mij bediend heb van de schikking van de *Hebreeuwse zinsnijdingen* (of *accenten*), die bij velen juist van dat belang niet gerekend worden. Een ongeletterde lezer zou er weinig aan hebben, als ik hier veel redenen bijbracht om mijn bevassing te staven. Maar, wat geletterden aangaat, deze verzend ik eenvoudig naar de *voorrede* van de beroemde OUSEEL voor zijn *Introductio ad accentuationem metrica Hebraeorum*. Het gaat dikwijls zo, dat men zaken verwerpt, eer men er recht onderzoek naar gedaan heeft. Dit was het dat OUSEEL van CAPELLUS met reden aanmerkte. Ik voor mij maak hoe langer hoe meer zwaarigheid van ergens die tolken uit het oog te verliezen. En, omdat ik niet direct de rede van de zinsnijdingen

begrijp; schort ik liever mij oordeel op, dan dat ik, om zo te spreken, negen en negentig goede bewijzen verwerpen zou, omdat in de honderdste plaats enige duisterheid voorkomt. Want hoe gemakkelijk kan die zwaarigheid bij mijn gebrekkige bevassing toekomen?

Is nu iemand van begrip dat dit een al te grote nauwkeurigheid is, en wordt dit met de verachtelijke naam *snipperen* getekend? Ik getroost mij daar zeer graag in. Het is nodig dat elk in zijn eigen gemoed ondertast, uit welke redenen zo'n oordeel ontspruit. Ik voor mij ben van dat hervormde geloof, dat er geen rede, geen woord, ja, geen stip is in de gehele Heilige Schrift, of het is van de heilige schrijvers ter neergesteld door *onmiddellijke ingeving* van de Heilige Geest. De redenen daartoe hebben onze zuivere godgeleerden zo vast gezet, dat het wel ijdel werk zal zijn, deze zo gewichtige waarheid op losse schroeven te zetten, onder welk schoon voorwendsel het ook mag bewimpeld worden. En zelfs geloof ik, dat de vroegere of latere ondernemers van zo'n stuk het zeer kwalijk zouden nemen, als er in hun eigen *testamenten* en andere *instrumenten* van belang enige *periode*, *bewoording*, ja, menigmaal *spelling* en *zinsnijding*, door de afschrijvers een willekeurige vrijheid gebruikt was geworden, die dikwijls niet terecht voldeed aan hun *intentie*. Hangt er onder de mensen menigmaal zeer veel af van een gewaande *kleinigheid*; laat men dan denken hoe teer men moet zijn omtrent het allergewichtigste *instrument*, dat door last van de GOD DER GODEN is opgesteld, om de gewichtigste zaken, daar het eeuwig behoud van alle uitverkorenen, ja, daar Zijn hoogste eer zelf aan hangt, aan arme schepselen, aan blinde stervelingen te ontdekken! En dit, in Gods vreze overwogen zijnde, zal ons vanzelf verbieden, keurmeesterschap te oefenen, wat daar van meer, wat van minder belang zou zijn. En het zal ons veeleer doen verwonderd staan over de ongemene zorg van de Heilige Geest, Die ons met de uiterste nauwkeurigheid *Zijn Eigen woorden* heeft willen ter hand stellen, zelfs in zaken daar wij misschien vals ons verbeelden, dat het zo nauw niet op aankomt. Opdat wij nergens een woord van feilbare mensen, maar overal, zelfs in de kleinste omstandigheden, *Gods Eigen taal* lezen zouden. En, nemen leraars en hoogleraars het met reden kwalijk, als ze zelfs in kleinigheden op een enkel woord, woordbuiging, ja ook wel eens op een lettergreep of stip ge-

taxeerd worden? Laat men dan denken hoe euvel het de hoogste Majesteit het moet opvatten als hoogmoedige mensen iets soortgelijks omtrent ZIJN WOORD ondernemen! Kan het dan wel iemand kwalijk genomen worden, als hij tracht, met onderwerping van zijn eindig en gebrekkig verstand, zelfs in de kleinste bewoordingen, de wijsheid en bedoelingen van Gods Geest zoveel mogelijk te treffen? Wat mij aangaat, ik verkies liever onder dezulken een plaats te hebben, dan te behoren tot het getal van die (in hun inbeelding) verheven geesten, die met Gods heilig Woord naar believeu omspringen, een onbestaanbaar begrip nopens de *orde* van de uitdrukkingen en loop van de redenen ervan doordrijven, God en mensen deelsgewijs de eer van de zaken en bewoordingen toeschrijven; en op die voet weet ik niet wat voor *tautologieën*, nutteloze herhalingen, langdradigheden, wanorde, en met één woord, iets menselijks in de *rol des Boeks* te zoeken.

Ontvang dan, WAARDE LEZER! deze gebrekkige arbeid van mij, en als er iets nuttigs in te vinden is, gebruik dat tot uw voordeel. Laat mij toe uw opmerkzaamheid te bepalen bij het HOOFDSTUK van ETHANS ONDERWIJZING; strekkende om Gods kerk te onderrichten aangaande die wonderweg van God tot zaliging van uitverkoren schepselen, waarin zoveel goedertierenheid en waarheid uitblijken! Die *genade en waarheid zijn door CHRISTUS geworden*. Billijk en nodig zal het daarom voor ons zijn, ons heil bij deze CHRISTUS in geloof te zoeken, en alles wat wij tot rust van ons gemoed, heiliging van ons hart, en verzekering van onze geluksstaat, en tot opleiding tot Gods heerlijkheid nodig hebben, uit HEM te trekken. Dubbel nodig zal ETHANS ONDERWIJZING tot onderrichting en bemoediging van zulken zijn, die de toestand van Gods kerk in onze dagen recht kennen, en te diep haar verval inzien, dan dat ze zich door dat verward geroep, *vrede, vrede en geen gevaar!* zouden laten betoveren en met de grootste hoop in slaap suffen. Gods *goedertierenheid en waarheid*, en Zijn onwankelbare *vastigheid* is dubbel nodig, wanneer de tijden schijnen te naderen dat men klagen moet: *de goedertierene ontbreekt, de oprechten zijn zeer dun geworden; ja, de waarheid ontbreekt er, en wie van het boze afwijkt, stelt zich tot een roof*. Terwijl ondertussen *verklaarde* vijanden van onze zuivere belijdenis met een weergalozе vermetelheid alles samenrapen, om een verwarde,

weerloze, misleide, slapende, ongevoelige kerk te bestormen en te beschadigen. Was het niet nodig dat men het eens tijdig zag, eer alles te laat zal zijn? Roepen de omstandigheden van de kerk, en de pogingen en aanwas van haar vijanden, ons niet tot ijver, waakzaamheid, hervorming? Of lacht de algemene en openbare vijand van *ons* christendom niet in de vuist, als hij zijn belijders en voorstanders ziet wroeten in hun eigen ingewanden, nemende hij daaruit gelegenheid om openlijk en onbeschaamd de oude lasteringen te vernieuwen, die onze voorvaders zoveel moeilijkheden veroorzaakt hebben, eer wij ze door een onverdiende zegen mochten teboven komen? Of kan dit verholpen worden, als de gedaante der godzaligheid tot een masker dient, om er de onverschilligheid en losheid in de leer en hoofdpunten van het geloof onder te doen schuilen, om ze bij tere gemoederen te spoediger aan de man te helpen? Of zal het beter gaan door enkel met zekere ijver enige zedelijke gebreken van de mensen, en inzonderheid van de openbare voorstanders van de christelijke godsdienst te bestraffen en door te strijken, terwijl men zogenaamd roept: *verkondigt het niet te Gath, en laat het niet horen op de straten van Askelon* enz. Of steunt men aan de ene zijde niet al te veel op de zuivere kennis en belijdenis van de waarheid, zonder dat zijn kracht zich in geloof en godzaligheid openbaart? Terwijl men aan de andere kant ook wel wat meer behoorde te tonen dat er geen ware godsvrucht kan zijn, van welke de beginsels niet strikt aan de rechtzinnige bevatting van de waarheid gebonden zijn. Gevaarlijk zijn misvattingen aan beide zijden. Wat voorbaat zal ons de zuivere kennis van de waarheid geven, als zij niet aan het gemoed geheiligd is? Maar aan de andere kant, wat zal de naam van ware godsvrucht dragen kunnen, daar niet eerst de grond gelegd wordt in de rechte kennis van de God Die gediend moet worden, de wijze hoe, en de rechte doeleinden, waartoe die dienst moet ingericht worden? Anders, waarom was het zo nodig geweest, dat de Heilige Geest, die grote Opwekker van de ongeveinsde godzaligheid, telkens zo sterk op de WAARHEID aandrong? Haar verwaarlozing en verbastering zo krachtig tegen ging? Zo aandrong op *kennis en geloof*, en ons verwaardigde met zoveel Schriftuurlijk licht, om de gewichtigste verborgenheden van het geloof aan ons kennelijk te maken, met last om dat *goede pand* te bewaren, *het voorbeeld der gezonde*

woorden te houden, in GELOOF en liefde, die in Christus Jezus is, te waken tegen valse leer, enz. En hoe kan iemand de naam van recht godvruchtig dragen, die niet met dezelfde ijver vasthoudt aan de gezonde leer, als hij zich benaastigt de weg van de waarheid heilig te bewandelen? Om kort te gaan, ik houd het met hen, die geen godvruchtige godgeleerde kennen, dan zo één, die uit beginselen van waarheid werkt, de beproefde waarheid kent, gelooft, en met alle ijver voorstaat en verdedigt tegen alle dwalingen en lasteringen.

Mochten wij tot het een en ander toegerust zijn! En daartoe moeten wij gedurig licht en geleide bij de God van eeuwig goedertierenheid en waarheid zoeken en smeken! Mochten tevens de indrukken, dat gerechtigheid en gericht de vastigheid van Gods troon zijn, ons dienen om bezorgd te zijn, hoe wij voor die troon van het gericht bestaan zullen! Teneinde wij onze verantwoording alleen mochten zoeken in CHRISTUS' eeuwig gerechtigheid, en uit kracht daarvan, door de genade van de Heilige Geest, in onze wandel heiligheid en gerechtigheid najagen. Maar dat wij dan ook door die vredeboden, Goedertierenheid en Waarheid, mochten aangemoedigd worden om gelovig de welmenende

aanbiedingen van genade en zaligheid in CHRISTUS te omhelzen en met welgevallen aan te nemen, en in onze wandel de goedertierenheden van de getrouw verbonds-God roemen en verheerlijken! Zo zouden wij te vaster ons vertrouwen op de Heere kunnen stellen. Wij zouden meer met Zijn onschatbare heerlijkheid zijn ingenomen, Zijn geduchte Majesteit eerbiedigen en vrezen, in al de blijken van Zijn betamelijkheid, macht, algenoegzaamheid en trouw meer bemoe-digingen voor ons hebben. Vasthoudende voorts in alles aan dat eeuwig verbond, dat in alles wel geordineerd en bewaard is. Het zou ons meer tot sterkte zijn, als wij òf zelf in ongelegenheden en onder Gods tuchtroede kwamen, òf Gods kerk in diep verval zagen. Lerende uit *Ethans onderwijs*, dat dit wel meer gebeurt, en daarom ook op zijn voorbeeld het geloofsgebed tot ons wapen gebruikende. En er was geen twijfel aan, of wij zouden in het einde mogen juichen: *geloofd zij de Heere, tot in der eeuwigheid! Amen, ja amen!*

Dat gunne u en mij de enige en drieënige God, de onuitputtelijke Bron van waarheid en liefde! Het zij also! Dus wenst en bidt, onder aanbeveling van zichzelf aan uw liefde en gebeden

Uw zeer dienstvaardige dienaar in Christus, J. J. BRAHÉ

Uit mijn studeerkamer te *Vlissingen*,
de 27e maart 1765

Gedichten op het werk

In honorem plurimum venerandi et doctissimi viri
 J. J. Brahé,
 cum querulum, sed fidelem Ethanem, sive commentarium in Ps. LXXXIX, ederet

Felices Atavorum Atavi! Felicia secla,
 Cum tranquilla Fides anchora mentis erat!
 Sed nos ingrati quae tempora dura Nepotes
 Vivimus? heu Proles degenerata nimis!
 Conceptus Fidei quantum est mutatus ab illo
 Conceptu, Patres quem tenuere pii!
 Quid mihi dira fames feret utile! quid fitis? omnis
 Dum fugit a labris esca petita meis?
 Haecine prisca Fides, Patrum fundata cruore?
 Ducimur incertis nos vaga turba notis¹.
 Attamen exortus Patrum est ex ossibus ultor,
 Qui priscum scitum fortiter asseruit;
 Asserit; & porro, Christo Duce & Auspice Christo,
 Asseret: en nomen! Sufficit hocee, *Brahé*.
 Iste *Brahé*, fido magni qui tramite pergens
Hervaei, Christo fidere rite docet.
 Ipse Deo fidat, scutoque hoc nixus, amara
 Spicula contundat, praemia certa ferat,
 Cuncta Fides vincens cum commutabitur Altii
 Numinis in Visum! .... O quando erit illa Dies.

Sic Collegae Collega
 GODEW. VROLIKHERT, V. D. M. VLISSINGAE

---

¹ Vid. J. Hervey Ther. & Aspasp. Colloquio 16

Op de zakelijke verklaring van de negenentachtigste Psalm,
samengesteld door de eerwaarde en zeer geleerde heer
Jan Jacob Brahé

Wat ster verschijnt thans in mijn ogen?
Wat luister siert weer Sions bogen?
Ik zie een glans, een zuiver licht
Op 't heerlijkst in de hoogste klimmen.
Ik zie de satan nijdig grimmen
En bijten op zijn stompe schicht.

Doch zijn vergiftig woelen, blazen,
Zijn listig krinklen, heftig razen,
En heeft geen kracht tot tegenstand.
Die luister, voor hem niet te dragen,
Kan hem in 't diepste sluiphol jagen,
En bannen onder 't vuile zand.

Hoe zoekt hij waarheids taal te schenden!
Een leugenwoord alom te zenden
In steê van d'Evangelieklink!
Der vromen toevlucht om te keren,
En 't krachtig licht en geur te weren
Door zwarte smook en vuile stank!

Men ziet zijn onkruid welig groeien,
Zijn nietig schijnschoon prachtig bloeien,
In Sions edel, heerlijk hof.
Dus zoekt hij 't zaligst heil te doven,
Om, waar' het moog'lijk, de eer te ontroven
Van Die zijn kop vergruist in stof.

Doch 't giftig tuig, uit modderplassen
Alhier verplant en opgewassen,
Wordt haast door 't zuiver licht veraên;
't Ontdekt zichzelf aan reuk en verven,
't Verslenst, en moet eerlang versterven;
Het kan die gloed niet tegenstaan.

Ook in BRAHÉ's geleerde schriften
Zijn zuiv're zielentegengiften
Voor satans dood'lijk helvenijn,
En in deez' weldoorwrochte werken
Kan elk de rechte grondsteun merken,
Waar op volkomen rust kan zijn.

O stof, recht tijdig, wichtig, heerlijk,
Voor Sions volk op 't hoogst begeerlijk!
Hier wordt Gods gunst ten toon gespreid;
Gods dier're trouw, Zijn uitverkoren
Bij 't heilige verbond bezworen,
En vast van en in eeuwigheid!

'k Zie hem op ETHANS spoor ontvouwen
De sterkte van 't geloofsvertrouwen
Op 't goedertieren vreêverbond,
Dat God in de eeuwigheid bepaalde,
En David in zijn zaad afmaalde,
Zo als 't onwrikbaar veilig stond.

't Geloof rijst boven 's hemels bogen,
Als door Gods Geest de zieleogen
Op de Almacht Zelf gevestigd staan.
Dan kan geen woên van wilde baren
Noch duisternis de ziel vervaren,
Noch doen in twijfeling vergaan.

Daar was geen hoop bij 's mensen rede,
En DAVIDS zaad lag als vertreden,
Sinds ETHAN deze woorden sprak;
Waar uit nochtans de HELD moest spruiten,
Die naar Gods hoge raadsbesluiten
Des satans overheersing brak.

Daar Israëel naar zuchtte, smachtte,
Schier hopeloos vol smart op wachtte;
Doch de uitkomst bleef aan God vertrouwd.
Laat d'aardse troon en macht verdwijnen;
Haast ziet men DAVIDS SPRUIT verschijnen,
En Davids stoel weer opgebouwd!

Wie twijfelt, als de hemelingen
Volvrolijk juichen, roemen, zingen,
En zich verheugen in hun God
En aarde en hemel met hun scharen
Hun vergenoeging samen paren
Om 's mensen allerzaligst lot?

Hoe mocht men roemen in Gods deugden!
Wijl 't lang verwachte heil met vreugden
Op 't juiste tijdstip dagen zou!
Hoe naar en bang het ook mocht lijken,
Hoe zeer Gods hulp scheen weg te wijken;
Men steunde en leunde op 's HEEREN trouw.

O vaste troost in alle ellenden!
O hemelvreugd voor die Hem kenden
Die eeuwig aan Zijn volk gedacht!
Die al hun schuld had opgenomen
Kon niet vertoeven, maar moest komen
Opdat Hij Zijn rantsoen volbracht.

Hij is de Grond om op te rusten.
Die op Hem bouwt, kan zich verlusten
Die Hem niet kent, heeft rust in schijn.
All' die Hem haten, zal Hij plagen,
Die Hem veracht, vindt eeuwig klagen,
Maar die Hem mint, zal zalig zijn.

Wat kan er thans toch nutter wezen
Voor hen die GOD in JEZUS vrezen,
Elk die zich waarlijk in Hem vindt!
Dan zulk een stof te zien ontleden,
Tot troost en steun in tegenheden,
Dat God Zijn bondsvolk eeuwig mint!

Geloofd zij God voor Zijn genaden!
Die ons opnieuw wil overladen
Met lang verbeurde gunst en goed!
Hij wil Zijn licht ons niet ontrukken,
Maar doet ons hier weer vruchten plukken,
Tot zielespijs die eeuwig voedt.

Vaar voort, BRAHÉ, in JEZUS' krachten!
Wij zullen smekend meer verwachten
Door Hem Die in de hemel woont.
Wees onvermoeid in 't ploegen, zaaien,
En laat Gods volk het koren maaien.
Hij, Die u gaf, is 't Die u loont.

JACOB JANSSEN

Vorbereidende oefening over de negentachtigste Psalm

§1. Goddelijk gezag van de *opschriften* van de *Psalmen*

Zonder mij in te laten in een twistgeding, of de OPSCHRIFTEN van de *Psalmen* doorgaans met hun eerste opstelling gelijktijdig zijn, dan of ze er naderhand zijn bijgevoegd: dit acht ik tenminste zeker dat men er staat op kan maken, en er het bestuur van de Geest met even zoveel gerustheid in zien kan, als in hun *gehele inhoud*. Temeer, omdat CHRISTUS en de *apostelen*, in hun aanhalingen uit de *Psalmen*, de naam van de opstellers meermalen uitdrukkelijk genoemd hebben¹. Dat mag zoveel gerekend worden als een *zegel van die Geest*, aan deze opschriften gehangen. Opdat ik thans zwijg van het grote belang, dat er dikwijls aan vast was, om te weten door wie, in welke omstandigheden, meet welk beleid, op welke wijzen en tot welk doeleinde deze heilige dicht- en zangstukken vervaardigd en geschikt waren. Gelijk ook van de *eenparigheid* van de *Hebreeuwse afschriften*, en van de algemene erkenning van deze waarheid bij het Jodendom, dat, hoewel door GREGORIUS NYSSENUS beschuldigd van verdonkering van sommige *afschriften*, echter nooit met enige schijn daarvan is overtuigd geworden. Laat men nog voor het laatste denken, hoe gevaarlijk de minste twijfeling hierin zijn kan, om van kleinigheden tot verdere uitstappen te komen, en zo de geloofwaardigheid van de gehele Schrift misschien op losse schroeven te stellen.

§2. OPSCHRIFT van deze *Psalm*

In overweging van dit alles de Goddelijke geloofwaardigheid van dit OPSCHRIFT erkennende, gaan wij het wat nader beschouwen. Zo luidt het in het *Hebreeuws*: מְשֻׁבֵּיל לְאֵתָן הַאֲזִינְתִּי. De LXX overzetters hebben het vertaald ΣΥΝΕΣΕΩΣ ΑΙΘΑΜ [melius Alexandr. Ms. ΑΙΘΑΝ] τῷ Ἰσραηλῑτη. De onzen: EEN ONDERWIJZING VAN ETHAN, DEN EZRAHIET. In dit *opschrift* worden ons twee

¹ Matth. 22:43; Mark. 12:36; Luk. 20:42,44; Hand. 1:16; 2:25; Rom. 4:6; 11:9.

dingen geleerd. 1. De *hoedanigheid* van dit zangstuk. 2. De *opsteller*, die het middel en *werktuig* van de Geest geweest is, om deze *onderwijzing* aan de kerk te overhandigen.

§3. Betekenis van het woord - *, : / een *onderwijzing*

Wat het eerste aangaat: dit *opschrift* treffen wij aan het hoofd van verschillende *Psalmen* aan². De LXX hebben het soms vertaald εἰς συνέσιν, tot *begrip* of verstand; soms, gelijk hier, συνέσεως, van het verstand. De onzen overal, een *onderwijzing*. -, : betekent *kloek zijn, kloek, verstandig handelen, zijn gedrag voorzichtig besturen*. Hier vandaan - *, : % [in Hiph] *verstandig, kloek DOEN gedragen, hetzij zichzelf, door 't gedrag tot de verkrijging van wijsheid in te richten, of om een goede uitslag van zijn ondernemingen te verkrijgen*³; hetzij anderen door zijn verstand tot nut van anderen ten koste te leggen, door een *verstandig onderwijs*⁴. Zodat het *deelwoord* of *participium* - *, : / te kennen geven zal, een, of iets, waarin verstand, wijsheid, voorzichtigheid plaats heeft, waardoor hij *geschikt* of *werkzaam* is, om anderen dit onderwijs mee te delen: *psalmzingt [met] een onderwijzing*⁵.

§4. Kracht en nadruk van dit opschrift

Dat nu de kracht van de *zang-* en *dichtkunde* op de mensen hun geest vrij groot is, om het te besturen en te leiden, is een ontwijfelbare zaak, bij alle beschaafde volkeren erkend. Waarom ook zulke hoge *eretitels* en *roem* van *Goddelijkheid* aan deze kunst gegeven zijn, en het bij het *heidendom* diende voor hun *godgeleerde* en *filosofische onderwijzingen*. Wordende de naam van Προφηται en *Vates* daarom aan *dichters* gegeven. Dit overstappende merk ik aan dat God

² Als Psalm 32, 42, 44, 45, 52, 54, 55, 74, 88, 142.

³ Ps. 2:10; 14:2, enz.

⁴ Ps. 32:8.

⁵ Ps. 47:8.

Zelf niet zonder reden deze kunst heeft willen gebruiken tot een hoger en uitnemender *onderwijs* namelijk, dat in de *school* van de OPPERSTE WIJSHEID alleen verkregen wordt: de *wetenschap van de heiligen*. Zo zijn in het algemeen al de *dichtstukken* van de *Schrift* in een ruime zin *onderwijzingen*. Maar, zou er niet een *bijzondere* reden zijn, waarom die naam *bij uitnemendheid* aan sommige *bijzondere stukken* gegeven wordt? Hoewel ons de ware reden mogelijk niet ten volle zal bekend worden. Misschien wordt het zo vreemd niet gegist, dat dit een oogmerk had, om zulke Psalmen niet alleen in 't openbaar te doen zingen, maar tevens bij en na het gezang voor Israëls gemeente nader uit te leggen, en zo het volk daaruit te *onderwijzen*⁶. Ja, ik ga nog verder, en uit de beschouwing van de verschillende Psalmen die dit opschrift dragen, vooral wanneer ze met de Schrift van het Nieuwe Testament vergeleken worden, denk ik 't meer dan waarschijnlijk, dat zulke *dichtstukken* bepaald deze naam dragen, waarin *Christus* (die *grote Leraar* en *Opperste Wijsheid*) op een bijzondere wijze voorkomt, *Zijn kerk lerende*. Hetzij in het algemeen, door de *Geest*, Die al vanouds in *Zijn profeten* werkte; hetzij *in het bijzonder*, zoals Hij eens *onmiddellijk* bij *Zijn komst in de wereld* Zich mondeling en krachtig in het *leren* en *onderwijzen* zou bezig houden. *Doende Zijn mond open met spreuken, en verborgenheden overvloediglijk uitstortende*⁷. Waarom ook die Psalmen, die dit opschrift dragen, doorgaans iets bijzonders behelzen, tot *onderwijzing* en *besturing* van de *kerk* in velerlei gevallen. Hetzij om de *verborgenheid* van *Christus' koninkrijk* en *Zijn geestelijk huwelijk* op een verheven wijze te vertonen⁸. Hetzij om de *leer van de rechtvaardigmaking door het geloof* in *Christus* te verklaren en toe te passen⁹. Hetzij om de *wonderre wegen*, die God vanouds met *Zijn kerk* hield, tot dankbare erkenning op Israëls gemoed te binden¹⁰, en dit onder het Evangelie van de vervulling tot een voorbeeld en richtsnoer voor te houden¹¹. Of ook, om *Christus' kerk* te leren dat dit haar lot was, en op aarde bijven zal, *verdruk-*

king te lijden om Christus' wil; waartoe *David's voorbeeld* niet alleen verschillende malen wordt aan de hand gegeven¹², maar ook *andere*¹³, ja de *gehele kerk*¹⁴. Dan weer, de *atheïstische gronden* van de *vijanden van Christus* en *Zijn kerk*¹⁵. Ja zelfs de verregaande *verlatingen* en *dodelijke bezwaarnissen* waarin de Heere wel eens vrijmachtig *Zijn knechten* brengt, *in gemeenschap met hun Hoofd Christus*¹⁶. Maar dan ook, hoe Gods volk in allerlei ellenden, vervolging, ballingschap, ja in de uiterste nood, gesterkt hun toevlucht mogen nemen tot *Hem, om Wiens wil zij de ganse dag gedood worden, en geacht zijn als schapen ter slachting*¹⁷, terwijl *God* hun altijd een *toevlucht en sterkte is ten tijde van benauwdheid*. En dit is de reden waarom uit deze Psalmen sommige plaatsen in het *Nieuwe Testament* tot zulke doeleinden worden *aangehaald*¹⁸.

§5. Veelvuldig *onderwijs* in dit *dichtstuk* te vinden

Als wij dit op onze Psalm toepassen, zullen wij direct van de wettigheid van dit opschrift overtuigd worden. Omdat toch de gehele inhoud gericht is om Gods kerk van de weg der zaligheid onderwijs te beschikken. Over dat algemene onderwerp zal ik in het vervolg nader spreken. En tegenwoordig slechts enige bijzondere zaken oplezen, die te meer tot aanprijzing van dit waardige dichtstuk strekken kunnen.

I. *Vooreerst*, hier treffen wij een uitmuntend *onderwijs* voor de heilige beschouwing aan. Men leert in deze Psalm GOD kennen, in *Zijn onvergelykelijke heerlijkheid en geduchte hoogheid*¹⁹, Hier komen verschillende wonderdeugden van dat heerlijk Opperwezen in het oog. *Zijn goedertierenheid, Zijn waarheid, Zijn onafhankelijkheid, vreselijkheid, almacht, gerechtigheid, enz.*²⁰ Men wordt hier duidelijk opgeleid tot de verborgenheid van de heilige *Drieëenheid*, en het

⁶ COCCEJUS *Comm.* ad Psalm 32:1.

⁷ Psalm 78:2 verg. Matth. 13:35.

⁸ Psalm 45.

⁹ Psalm 32.

¹⁰ Ps. 78.

¹¹ Matth. 13:35.

¹² Ps. 52, 54, 142.

¹³ Psalm 42.

¹⁴ Psalm 74.

¹⁵ Psalm 53.

¹⁶ Ps. 88.

¹⁷ Psalm 44.

¹⁸ Matth. 13:35; Rom. 4:6; 8:35,36, enz.

¹⁹ vers 7, 8, 9.

²⁰ vers 2, 6, 8, 9, 14, 15, enz.

onderscheiden bestaan van de *Vader* en de *Zoon*²¹. Hier wordt Gods *opperheerschappij over alles* nadrukkelijk geleerd, betoond in de werken van *schepping* en *voorzienigheid*²². Wat hoger gaat: men wordt hier opgeleid tot de kennis voor Gods *genadewegen*, tot de verlossing en zaligheid van de uitverkorenen geschikt en geopenbaard. Men wordt hier terug geleid tot de *eerste ontwerpen* in Gods *eeuwige raad* gemaakt, en tot de grondslagen van dat eeuwig *verbond der genade*, dat in de *tweede Adam* opgericht, de bron van zaligheid voor alle uitverkorenen is, en eeuwig blijven zal²³. Men leert hier welke de bewegende oorzaak van deze *genadeweg* is; enkele *goedertierenheid*²⁴. Men leert hier de hoedanigheid van het *Verbondshoofd Christus* kennen, Die in de persoon van *David* is *afgeschaduwd*²⁵; gelijk ook de *Vader Zijn weg* met Hem, en in Hem met Zijn uitverkorenen, Zijn *geestelijk zaad*, in de eerste uitvoering, verdere voortgang, getrouwe bevestiging en voltooiing; en andere hoogst nuttige zaken, die zelfs het voornaamste deel van de *geopenbaarde godgeleerdheid* uitmaken.

II. *Ten tweede* treft men in deze *Psalm* een *gemoedsbesturend onderwijs* aan, geschikt om de mens langs de weg van het verstand tot zijn eeuwig geluk te leiden. Zodra de dichter zijn mond opent, wijst hij ons met zijn voorbeeld aan welke het beginsel en hoogste doeleinde van het redelijk schepsel, inzonderheid van *Gods volk* moet zijn, namelijk, *Gods deugden te verkondigen en te verheerlijken*²⁶. Hij brengt tot meerdere aanprijzing het voorbeeld van de *hemelingen* onder het oog²⁷. *Vreest den Heere, gij Zijn heiligen*, roept hij als het ware ons toe²⁸. Men vindt in deze psalm een zeer uitnemende beschrijving van de aard en kracht van het *zaligmakende geloof*: hoe het de ziel sterkt in de zekerheid van de *Goddelijke beloften*, en een onuitsprekelijke vreugd werkt; waardoor men *juichen kan*, en zich *verlustigen in de Algenoegzame*, zelfs in tijden van zwarighe-

²¹ vers 27, 28.

²² vers 9-13.

²³ vers 3,4, etc.

²⁴ vers 3, enz.

²⁵ vers 4,21.

²⁶ vers 2, enz.

²⁷ vers 6.

²⁸ vers 8.

den en duisternissen²⁹. Men wordt hier afgeschrikt van *verbondsbreuk*, door de Heere Zijn rechterlijke handelwijze en gestrenge tuchtroeden³⁰. Maar tot bemoediging wederom leert Gods volk dat de *mensen hun ontrouw de Goddelijke getrouwheid* niet wegneemt³¹. Uit het voorbeeld van de *klagende Ethan* leert Gods volk dat, hoewel ze door het missen van hun voorgestelde verwachting wel eens in bijstere mistroostigheid en moedeloosheid kunnen vervallen³², ze zich echter weer door het geloof kunnen opbeuren, en aan de Heere vasthouden, ziende op de *voorspraak* van Christus, Die voor hen tussentreedt bij de Vader. Wiens goedheid en getrouwheid beklijven zal, en Zijn eer en roem altijd het einde zijn³³. Dit oordeel ik genoeg tot een proef, waaruit de billijkheid van het *opschrift* - *, : / *een onderwijzende of onderwijzing* blijken kan.

§6. Verschillende ETHANS in de Schrift gemeld

Het *TWEEDE LID* van dit *opschrift* zal ons de *opsteller* nader aanwijzen, die door de Heere gebruikt is om deze onderwijzing aan de kerk te overhandigen. Zo luidt het, לְאֵתָן הָאֲזָרָה, *van Ethan de Ezrahiet*. Zo vat ik het liever op, dan voor *Ethan*, zodat een ander, mogelijk *David*, de dichter geweest zou zijn, en vervolgens deze Psalm aan *Ethan* ter hand zou hebben gesteld, als aan de *opperzangmeester*, tot een *heilig tempelgebruik*. Het algemeen gebruik van de letter - om de *opsteller* aan te wijzen, is bekend genoeg; en ik vind geen reden om het hier anders op te vatten. Zo kom ik direct tot de *persoon* zelf. Ik vind verschillende ETHANS in de Schrift gemeld. De *eerste*, waarvan men leest, was *een zoon van Zerah*, die met *Perez* uit de bloedschande van *Juda* met *Tamar* te ener dracht verwekt was. Zo leert men, 1 Kron. 2:6, *en de kinderen van Zerah waren Zimri, en Ethan, en Heman, en Chalcol, en Dara*. De *tweede* was uit *Levi*, en wel uit *Gersom*; uit welke *Ethan* de opperzangmeester *Asaf* gesproten was³⁴. Nog een andere *Ethan* wordt gemeld, ook uit *Levi* gespro-

²⁹ vers 16, enz.

³⁰ vers 31-33.

³¹ vers 24, etc.

³² vers 39, enz.

³³ vers 47-53.

³⁴ 1 Kron. 6:42.

ten, maar uit *Merari; Ethan de zoon van Kisi*³⁵, of de zoon van *Kusaja*, gelijk hij elders genoemd wordt³⁶; zijnde ook een van de drie hoofden van de heilige zangers. Eindelijk, men vindt ook gemeld van *Ethan, de Ezrahiel, en Heman, en Chalcol en Darda, de zonen van Mahol*; die *zeer wijze mannen* zijn geweest³⁷. Maar het is niet nodig hier een *vierde Ethan* te stellen; omdat hij waarschijnlijk dezelfde is, of met de *eerste*, of met de *derde*; gelijk dan ook het woord - & / *machool* gevoeglijker wordt overgezet door *rei, koor*³⁸, en dus - & / *1" *benee machool, zonen der rij*, dat is, naar de Hebreeuwse spreektrant, *leden* van een zeker *koor of rij*; denklijk van zulken die *profeteerden*³⁹.

§7. Verschillende gedachten op welke ETHAN hier geoogd wordt

Maar wie van deze bovengenoemden zal nu onze *Ethan* zijn? 't Is geen weerlegging waard dat vader *Hiëronymus*, de Joodse dromerijen volgende, door *Ethan Abraham* verstaat. Anderen hebben met meer schijn gedacht om de *eerstgenoemde Ethan, Zerah's* zoon; die daarom *(9' ! % genoemd zou worden, de *Ezrahiel*, in plaats van de *Zerahiel*, *(9' %. Om van *KIMCHI* en andere joodse meesters niet te melden; onder de christenen heeft zich de geleerde *LIGTFEET* inzonderheid daarvoor verklaard⁴⁰, wiens voetspoor anderen gevolgd zijn. Hiertoe schijnt temeer grond, uit vergelijking van 1 Kon. 4:31, waar bijkans dezelfde namen voorkomen, als aan *Zerah's* zonen gegeven worden, 1 Kron. 2:6, uitgenomen dat *Zimri* wordt voorbijgegaan, en in plaats van *Dara, Darda* gespeld wordt. Dat schijnt echter van weinig belang, omdat er in *Zimri* redenen konden zijn, waarom hij niet genoemd is. Mogelijk, omdat hij zo niet uitblonk in wijsheid als zijn andere broeders. En de tussenvoeging van de letter \$ in *Dara* heeft uit de verschillende uitspraak kunnen voortvloeien. Om nu deze *Ethan*, de zoon van *Zerah*, hier plaats te geven, is men op verschillende middelen bedacht. Want, of men

meent dat de gehele Psalm, zoals hij daar ligt, door *Ethans* is samengesteld, en dat deze man Gods in de benauwde tijden van Israëls verdrukking in *Egypte* door de Heilige Geest op een bijzondere wijze verlicht is geweest, om te profeteren van hetgeen in navolgende tijden helderder geopenbaard zou worden⁴¹. OF men stelt, voorziende de zwarigheden die uit het eerste gevoelen voortkomen, dat één van de *nakomelingen van deze Ezra* de maker is geweest, die slechts de toenaam *(9' ! % de *Ezrahiel* droeg, omdat hij uit *Zerah's* geslacht was. Van *LIGHTFOOTS* gevoelen schijnt *COCCEJUS* niet afkerig te zijn, hoewel met enige verzachting. Gissende namelijk dat *Ethan, de zoon van Zerah* in zijn tijd enige loffelijke stukken geprofeteerd heeft, die in vervolg van tijd door overlevering in het geheugen van de godvruchtigen geprent en bewaard, eindelijk door David of een andere profeet in orde gebracht, behoorlijk verschikt, uitgebreid, en op de toenmalige tijdsomstandigheden zijn toegepast. Omtrent even zo, als de redenen van *Job* en zijn vrienden, die eerst gemeenzaam zonder kunstige uitbreidingen voortgebracht, naderhand sierlijker en wijdloperiger in dichtmaat zijn vervat. Ik zwijg met voordracht van anderen, die hier om een *zangwijze* eerst door *Ethan, Zerah's zoon uitgevonden*, of iets dergelijks denken, maar zonder enige waarschijnlijkheid.

⁴¹ *LIGTFEET* wil hier bijzonder heen, hoewel hij echter zo vast op dit gevoelen niet staat, of hij probeert de voorname tegenwerping op deze wijze goed te maken. "Dat men in de Schrift bevindt dat, wanneer sommige heilige mannen, met Gods Geest begaafd, enige schriften hebben nagelaten, door de Geest ingegeven; andere, die in latere tijden leefden, en met dezelfde gaven van de voorzegging voorzien waren, die oude gedenktekens in handen genomen, en met *sommige vermeerderingen* gepolijst hebben, enz." Hetgeen hij dan met enige voorbeelden staft, en vervolgens op *Ethans* Psalm zo toepast. "Dat op gelijke wijze dit geschrift van *Ethan*, een gedenkstuk van onvergelykelijke oudheid, en de *verlossing uit Egypte in zang vermeldende*, in volgende tijden van de ene of andere bekwame schrijver in handen genomen is, tot zijn grondstuk iets toegevoegd, en zijn toon op een hogere sleutel opgetrokken; namelijk, om, daar het enkel van de *lichamelijke verlossing* uit *Egypte* handelde, het ook te doen raken de *geestelijke verlossing door Christus*. En dat daarom *David's naam* zo dikwijls gespeld wordt, uit wie Deze zou voortkomen." V. *LIGTFEET*. manip. *spicil. In Exod. Sect. II.*

³⁵ 1 Kron. 6:44.

³⁶ 1 Kron. 15:17.

³⁷ 1 Kon. 4:31.

³⁸ Vergel. Hoogl. 6:12.

³⁹ *COCCEJUS*. com. ad Psalm 88; VAN TIL, *Dicht- zang- en spelkunst*, II: 2: ii. alii.

⁴⁰ *Opp. Tom. I. pag. 24,25.*

§8. Of hier ETHAN de *zoon van Zerah* voorkomt? Bedenkingen daartegen

Wat nu dat eerste gevoelen aangaat, dat *Ethan, Zerah's zoon*, voor de dichter houdt; de voornaamste grond daartoe is zeker die plaats, 1 Kon. 4:10. Omdat daar juist *vier gelijktijdige*, die zeer nauwe betrekking op elkaar hebben, leden van één en hetzelfde genootschap, genoemd worden, bijkans met dezelfde namen als *Zerah's zonen*. Maar daar komen gewichtige bedenkingen tegen in. De aanmerking van geleerde mannen gaat door, dat er zaken in deze Psalm voorkomen, die in de tijd van die *oude Ethan* nog niet bekend waren. En het voldoet niet, te zeggen dat die dingen er naderhand zijn ingelast. Want men ziet klaar dat het *gehele dichtstuk*, zoals het daar ligt, betrekkelijk is op *David's koninkrijk*, zo *voorbeeldig* als *tegenbeeldig* aangemerkt, zowel ten aanzien van zijn oprichting en bevestiging, als ten aanzien van zijn uitwendig verval en ontluistering. Nu was dit nog een verborgenheid, niet alleen gedurende *Zerah's* leeftijd, maar ook zeer lang naderhand. Want, dat God de *beloften van Christus* door de *verheffing van David op de troon van Israël* wilde afschaduw en verzegelen, was een zaak die *Samuel* zelf niet wist, eer de Heere hem zond om David te zalven. Men zie slechts e geschiedenis na, 1 Sam. 16. En, dat God het rijk op *David's* geslacht bevestigde, en zijn persoon tot stamvader van Christus naar het vlees verklaarde, werd eerst aan de ziener *Nathan*, en door hem aan David duidelijk ontdekt⁴². Nu zal men wel zeggen dat *Ethan Zerah's* zoon, als een profeet dit lang tevoren voorzien had, maar men zal het met ruim zoveel grond kunnen ontkennen. Want, hoe is het anders mogelijk dat noch *David's* familie, noch iemand van de *Israëlieten* iets tevoren daarvan geweten heeft? Omdat dan *Saul* nimmer de heerschappij in handen zou hebben gekregen. Of men moest zeggen dat dit zangstuk zo lang door Goddelijk bestuur is verduisterd gebleven, waarvan wij noch bewijs noch rede noch nuttigheid vinden. Wil ik verder gaan, ik kan er bijvoegen dat het veel waarschijnlijker is, dat die *Ethan de Ezrahiet*, en *Heman*, en *Chalcol* en *Darda*, bij welke *Salomo* in wijsheid vergeleken wordt, *Salomo's tijdgenoten* geweest zullen zijn, in die tijd door geheel *Juda* voor wijze en hoogverlichte mannen bekend; dan

dat men ze zoveel eeuwen vroeger stelt. Temeer omdat men nergens tevoren enig gewag van hen vindt. Hetgeen al wonder zou geweest zijn van mannen, zo uitstekend in begaafdheden. Deze zwaarigheden trekken ons van die *eerste Ethan* af; en tevens zien wij geen rede om door hem een van zijn nakomelingen te verstaan, van wie nooit iemand heeft gehoord, en dat alleen uit die grond wordt opgehaald, omdat *Zerah's zoon* zulke uitmuntende bekwaamheden bezeten zou hebben, dat zijn naam daardoor bij zijn nakomelingen vereeuwigd zou zijn; waarvan wij bewijs wensten.

§9. Onderzoek van de bewijzen voor ETHAN de *zoon van Zerah*

Laten we eens de voornaamste tegenbedenkingen oplossen. De eerste spruit uit dat woord, *Ezrahiet*, *(9' ! % . Maar dat is nog geen *(9' % *de Zerahiet*. Waarom dan ook niet liever (9' 0' ? Maar straks nader van dit word. De tweede zwaarigheid uit 1 kon. 4:31 is van meerder klem; maar haalt echter niet bij de daar tegenover staande. Wie zal ons ook uit de eenvoudige overeenkomst in *namen* bewijzen kunnen dat er dezelfde personen mee bedoeld worden? Temeer, daar *Dara* nog geen *Darda* is, hoewel het anderszins kan geplooid worden. Maar, laat ze in namen overeenkomen; men zie slechts de geslachtsregisters in van de Bijbel na. Daar vindt men meer voorbeelden dat meer personen dezelfde namen gehad hebben. Dat er nu, in de tijd van *Salomo vier mensen*, in wijsheid hoog beroemd, juist dezelfde namen gedragen hebben als *Zerah's vier zonen* in vroeger eeuw, zal wel iets ongewoons moeten geacht worden, maar daarom nog niet onmogelijk zijn. Ook zou men hier naar de oorzaak kunnen gissen. *Zerah's* zoon *Ethan* was uit *Juda*, maar de opperzangmeesters *Ethan* en *Heman* waren uit *Levi*. Omdat nu de wet e priesters en levieten toeliet buiten hun stam te huwen in een andere stam, zou het niet onmogelijk zijn dat *Ethan de Ezrahiet*, *Heman*, *Chalcol* en *Darda*, 1 Kon. 4:31 genoemd, vier gebroeders zijn geweest, kinderen van *Kisi*, uit *Levi* door *Merari*; maar dat deze Leviet of een van zijn voorouders een vrouw gehad heeft uit de nakomelingen van *Zerah, Juda's zoon*; en dat deze vier broeders juist daarom de namen ontvangen hebben, die *Zerah's zonen* tevoren droegen. Dit was onder de *Israëlieten* zo min als

⁴² 2 Sam. 7.

hoe duidelijker het mij voorkomt. Ik heb al eens gedacht, of men *(9' ! % ook een *ambtsnaam* van *Ethan* en *Heman* mocht zijn; betrekkelijk op hun *opperzangmeesterschap*, en of men het ook verklaren moest, *Ethan de opganger*, die als een *opperhoofd* en *voorganger* van de *zangreien* aan hun hoofd moest staan, op het *verheven zanggestoelte*, en onder de zang- en speellieden eerst de *toon opheffen*; evenals de *opperzangmeester* elders (71 ! genoemd wordt, omdat hij de *zang* moest *doorzetten*, en zorg dragen dat het *voortgang* en *uitgehouden* werd. Maar ik durf er al mede niet op staan. Mogelijk verdient mijn gissing in overweging te komen, zowel als die van de heer VAN TIL, die *(9' ! % vertaalt, de OOSTERLING, die uit Palestina's *oostelijk gewest* afkomstig was, uit de *overjordaanse landstreek*, waar de stammen *Ruben*, *Gad*, en de helft van *Manasse* hun erflot hadden. Te gevoeglijker, omdat het geslacht van *Merari* in de stammen *Ruben* en *Gad* zowel als in *Zebulon* zijn lot verkregen hadden⁴⁸. Bij slot van rekening ziet de lezer dat ik de verschillende gedachten liever in zijn keuze laat, dan iets stelligs te bepalen. Wij wijzen hem voorts tot de geleerde schrijvers, die deze dingen opzettelijke behandeld hebben, als de heren WITS⁴⁹, van IRHOVEN⁵⁰, van TIL⁵¹, en C. BLOM⁵², welke laatste zijn werk bijzonder gemaakt heeft om menigte verschillende gevoelens aan te wijzen; en ons de gelegenheid reeds had afgesneden om iets van het onze daarbij te voegen, als het niet ongevoeglijk gestaan had, terwijl wij opzettelijk over deze Psalm schreven, een lichaam zonder hoofd tevoorschijn te brengen.

§12. ETHANS levensbeschrijving, zo veel nodig is opgegeven

Wat verder *Ethans persoon* aangaat, de Schrift bericht er ons weinig van. Dit weten wij, dat hij een tijdgenoot van *David* geweest is, en na die zijn dood van *Salomo*. Of hij geleefd heeft in de eerste jaren van *Rehabeams* regering, is zeer onzeker. Tenminste moet hij dan een zeer hoge ouderdom bereikt hebben. Want, als men aanmerkt dat *David* in het *tweede jaar* van zijn regering te

Jeruzalem de heilige zangordeningen heeft ingesteld, zo zal men van die tijd tot *Rehabeams eerste jaar een en zeventig* jaren tellen. Nu is het onbetwistbaar dat *Ethan* bij zijn aanstelling tot *opperzangmeester* reeds een tamelijke ouderdom zal bereikt hebben. Want de wet bepaalde dat de *Leviëten* 25 of 30 jaren moesten hebben, eer zij tot de plechtige dienst van het heiligdom werden toegelaten⁵³. Naderhand is hier wel een vermindering van jaren gekomen, wanneer *David* hun diensten naar tijdsomstandigheden verschikt heeft, zijnde zij toen reeds van hun *twintigste jaar* af tot de heilige dienst gebruikt⁵⁴. Maar, laat *Ethan* onder die jongsten geweest zijn, zo zullen zijn *twintig jaren*, bij die *een en zeventig* gevoegd, de ouderdom van *een en negentig* uitmaken. Als men hem bij zijn aanstelling *vijfentwintig* jaren toeschrijft, zal men *zes en negentig tellen*, maar als men hem de volle *dertig jaren* geeft, dat ons allerwaarschijnlijkst is, is hij *honderd en een* jaren oud geweest bij *Rehabeams* komst tot de troon. Als hij nu de inval van *Sisak* beleefd heeft, die in *Rehabeams vijfde* jaar gebeurde, is hij toen *honderd en zes* jaren oud geweest. Een ouderdom die wel niet onmogelijk is, maar waarvan wij niet de minste zekerheid hebben. Dus wij moeten

⁵³ De plaatsen NUM. 4:3 en NUM. 8:25 strijden niet tegen elkaar, als men stelt dat de *Leviëten* van hun 25° tot hun 30° jaar in enige voorbereidende diensten geoefend werden, en vervolgens met hun 30° jaar plechtig tot de volle ambtsbediening ingehuldigd werden. Zie onder andere LEIDEKKER *Rep. Hebr.* T. I. I. c. 3. p. 591, en HERMKHUIZEN, *Wet der schaduwen*, Verb. XI. p. 442. enz.

⁵⁴ Het schijnt zwarigheid te geven hoe men 1 KRON. 23:3 met vs. 24 en 27 kan vereffenen. Die lust heeft kan onder andere nazien LUNDIUS, *Joodse heiligdommen*, 2. D. pag. 229, 300, wiens gedachten de welgevoeglijkste schijnen. Te weten, dat *David* eerst volgens de wet de *Leviëten* van 30 jaren oud en daarboven heeft laten tellen. Maar ziende dat hun getal zo niet ten volle toereikte tot al de bijzondere diensten, die zo menigvuldig waren, onder de Goddelijke bewilliging, de vereiste leeftijd tot 20 jaren verkort heeft. Ik kan echter niet denken, dat deze eerst aankomende jonge *Leviëten* direct tot de gewichtigste diensten zouden gebruikt zijn; veel minder dat ze direct tot *opperhoofden* van al de anderen zouden verheven zijn. Te minder, omdat tot het ambt van *opperzangmeester* een grondige ervaring in de muziek, groot gezag en andere zaken vereist werden. Dus zullen de *drie opperzangmeesters* bij hun aanstelling op het allerminste 30 jaren bereikt moeten hebben.

⁴⁸ Joz. 21:7.

⁴⁹ *Misell.* S. T. I. I. c. XVI. §. 19. seqq.

⁵⁰ TIT. *Psalm*.

⁵¹ *Dicht-, zang- en speek.* II: 2. §. 6. seqq.

⁵² Achter zijn *klagenden Ethan* over Ps. 89:45,46.

dat in het midden laten, terwijl het in het vervolg nader zal blijken dat deze aanmerking niet onnuttig is. Dit is tenminste zeker, dat hij niet alleen een *Leviet*, en een *hoofd* van een van de *heilige zangordeningen* was, gelijk wij reeds zagen; maar ook een *man Gods*, een voortreffelijk *profeet*. Hij wordt uitdrukkelijk *Jeduthun*, de *ziener van de koning David* genoemd, 2 KRON. 35:15, evenals *Heman* 1 KRON. 25:5 en *Asaf* 2 KRON. 29:30, vergelijk 1 KRON. 25:23. Dit geeft niet slechts te kennen dat ze *zang-* en *speelkunstenaars* waren, maar voornamelijk dat ze *hoogverlichte manen Gods* waren, die door bijzondere ontdekkingen van de Heilige Geest tot het *gezicht* van Zijn verborgenheden verwaardigd werden, en ze vervolgens openlijk met zang en spel verkondigden en *beleden*, waarvan ook *Ethan* de naam van *Jeduthun* zal gekregen hebben. Gelijk ze dan dat niet alleen in het heiligdom bij de statelijke godsdienst verrichtten, maar ook aan het *hof* van koning David, wordende gebruikt als zijn *geheime raden*, door welke die godvruchtige vorst de mond van de Heere raadpleegde.

Zo één was dan Ethan, en daarom was het niet te verwonderen dat de staatsbelangen van Davids huis en troon hem zoveel nader aan het hart gingen. Gelijk wij een bewijs van zijn profetische geest in deze Psalm aantreffen. Verder laat de Schrift ons onzeker nopens zijn *levensgevallen*, *dood* enz. wordende alleen zijn nakomelingen en opvolgers geteld, 1 Kron. 25:3; 2 Kron. 29:14. Het was namelijk voor God genoeg, zoveel aangaande de werktuigen, door welke Zijn Woord tot de kerk kwam, aan te wijzen, als dienstig was om hun *wettige roeping* en *goede trouw* tot en in dit werk te doen blijken, en zorg te dragen at hun nam, zo gezegend door hun dienst, in deze zegening bleef. De schaarsheid wederom van de nadere berichten nopens hun personen en omstandigheden, verschaft opnieuw voedsel voor de naarstigheit van het Bijbelonderzoek; maar leert ook meteen meer te zien *wat* er geschreven is, dan *wie* het schreef; omdat de schrijvers slechts werktuigen waren, en de eer alleen toekwam aan *Hem*, Die ze bewoog. Ook was het oogmerk niet om een menselijke roem voor de schrijver of dichter te bewerken, maar om een ONDERWIJZING van Christuswege aan de kerk te verlenen.

§13. Gelegenheid tot het opstellen van dit dichtstuk. Bepalingen daaromtrent

Zo heb ik getracht het *opschrift* van deze Psalm licht bij te zetten. Nu moet ik overgaan tot de beschouwing van het voorname *onderwerp*, de *algemene inhoud* en het *redensbeleid* van dit heerlijke dichtstuk. Om dit naar eis te doen, zal de gemakkelijkste weg zijn, als wij rechte bevatting krijgen van de *uiterlijke gelegenheid*, waarbij dit gedicht is samengesteld. Deze nu doet zich op in twee omstandigheden. De eerste is, dat God tot heil en troost van Zijn kerk zeer grote beloften gedaan had, aangaande Davids huis, en de heerschappij over Israël, aan hem en zijn zaad toegezegd en bezworen. De andere, dat deze beloften schenen te niet gelopen te zijn, door een zeer zware ramp aan Davids huis en troon, en daarin aan het gehele volk overkomen. Over welk rampgeval hier bittere klachten worden uitgestort, en ernstige smeekgebeden tot God opgezonden, om verlossing en herstelling uit deze benauwdheden. Het eerste van deze omstandigheden zullen wij in het vervolg tot zijn rechte plaats brengen. Thans moeten wij eens zien, tot welk tijdstip en voorval het tweede, namelijk die beklaglijke ramp over Davids huis, gebracht moet worden. We zullen hier niet alles ophalen, wat er van gezegd kon worden, omdat dit bij de verklaring van vs. 39-46 nader moet gebeuren. Dus zullen wij hier slechts in het korte vooraf deze drie dingen aanmerken. EERST, dat Ethan hier een ongeval meldt, dat *letterlijk* en *allereigenlijkst* de *lichamelijke* troon van David was overgekomen. Dit blijkt uit de eenvoudigheid van al de uitdrukkingen, en de uitslag van de zaken zelf. Dus neemt men vruchteloos de moeite om die stellige bewoordingen hier in een oneigenlijke zin te nemen. TEN TWEEDE, dat het rampgeval niet algemeen was, zoals andere onheilen aan Juda en Israël overkomen, maar bepaald *Davids huis* en *kroon* raakte, zoals men uit de eigen woorden van Ethan, vs. 39-46 op het klaarste kan afnemen. TEN DERDE, dat het een *allerzwaarste ramp* was, die niet alleen naar ogenschijn als *onherstelbaar* voorkwam, maar waardoor ook Gods gehele *verbond*, met David en zijn zaad ten goede van Gods volk gemaakt, ten enenmale verbroken scheen, zelfs eer de allervoornaamste beloften van dit verbond nog vervuld waren. Deze aanmerking

is zo klaar uit zichzelf, dat ik niet nodig heb, breder daarover uit te weiden.

§14. Op welke *rampen* hier niet gezien wordt

Nu dit zo vaststaat, zullen vanzelf verschillende gevoelens moeten vervallen. Als VOOREERST, dat men deze ellenden zou willen overbrengen, of op de *Persoon van Christus* in Zijn *vernedering* en *lijden* beschouwd; of op de *kerk* van het *Nieuwe Testament* in al zijn rampen en verdrukkingen. Hoewel wij graag willen toestemmen dat in e afschetsing van de rampen van het aloude Juda hier en lering voor de kerk van alle plaatsen en eeuwigen gevonden wordt, hoe het hem ook al veelmalen op de wereld zal gaan. Gelijk wij bij de nadere verklaring hopen te betogen.

TEN TWEEDE, dat men met vele *latere Joden* deze ellenden zou vinden in hun *tegenwoordige ballingschap*, na de laatste omkering van hun kerk- en burgerstaat. Want het *uiterlijke verbond* met *David*, aangaande de opvolging van zijn nakomelingen op de troon, was reeds lang voor de laatste verwoesting teniet geraakt; want de *koninklijke heerschappij* is met de Babylonische gevangenis aan *Davids huis* ontrukkt, zonder ooit weer hersteld te worden. Dus moet men deze ramp veel vroeger dan de Romeinse verwoesting aantreffen. Behalve dat de Joden zo hun beklaglijk onverstand tonen, door het voornaamste van Gods verbondsbeloften over het hoofd te zien, aangaande het *ware Zaad* van *David*, *Christus* namelijk, en Zijn *geestelijk, hemels* en *eeuwig koninkrijk*, welke beloften voor de laatste omkering van hun kerk- en burgerstaat vervuld zijn, zoals Jakobs voorzegging al aanwees, Gen. 49:10, en *Daniëls* Godsspraak, Dan. 2, 9, enz.

TEN DERDE, door de voorgenoemde onderstellingen vervallen die gedachten, dat hier slechts in het algemeen beoogd zouden worden *al de rampgevallen* van *Israël* en *Juda*, door al de tijden heen, of wel bepaald, in de vervolging door *Antiochus Epifanes*. Want deze rampen waren wel zwaar, zodat alles hier hopeloos scheen; maar troffen eigenlijk niet zozeer de *troon* en het *koninklijk huis* van *David*.

§14. Vervolg van de vorige paragraaf

Het blijkt dan dat men om vroegere onheilen moet denken, die Davids geslacht en kroon zijn

overkomen, en daardoor tevens het gehele koninkrijk. Gelijk de uitleggers het ook begrijpen die het geval bepalen tot de leeftijd van *Rehabeam*, wanneer Davids troon een dubbele ramp onderging. *Eerst*, door de afscheuring van tien stammen, zodat er maar twee overbleven. *Daarna* al gauw, door de inval van *Sisak*, koning van *Egypte*, in *Juda*, wanneer hij de vasten steden ervan innam, tot binnen *Jeruzalem* doordrong, en de tempel beroofde⁵⁵. Tot deze gedachte schijnt grond te zijn, *eerst*, omdat *Ethan* van deze onheilen spreekt als van een reeds gebeurde zaak; want hij zegt gedurig, *Gij hebt dat gedaan. Gij hebt verstoten en verworpen*, enz. *Ten andere*, omdat hij een tijdgenoot en *ooggetuige* van dit onheil heeft kunnen zijn in zijn hoge jaren, en een van die *oversten van Juda* (dat is, van de voorgangers ervan, niet alleen in de burger- maar ook in de kerkstaat), *die zich verootmoedigen*⁵⁶. *Ten derde*, omdat de rampen toen aan Davids huis overkomen, groot genoeg schijnen om met zulke sterke spreekwijzen te worden afgeschilderd. Waarbij dan *eindelijk* komt, dat die hachelijke tijden aan Davids huis een onherstelbare breuk hebben toegebracht.

§15. Betoog dat op de *rampen* ten tijde van de *Babylonische gevangenis* gedoeld wordt

Als men evenwel het oog vestigt op al de uitdrukkingen die *Ethan* in zijn klachten gebruikt, dunkt het mij ten volle helder, dat men verder denken moet, om volgende rampen, *Davids huis* en *troon* overkomen door de macht van de Chaldeeën, in de eerste verwoesting van *Juda's* kerk- en burgerstaat, en de vernieling van stad e tempel, wanneer *die kroon omgekeerd, omgekeerd, omgekeerd gesteld werd*, en het *koninklijk* bevel aan dat verheven geslacht voor altijd onttrokken werd. Immers, de klachten van *Ethan* behelzen een algemene, volstreckte, en bij de mens onherstelbare verwoesting⁵⁷. Dit blijkt temeer als men ze vergelijkt met soortgelijke uitdrukkingen, die in de Klaagliederen voorkomen⁵⁸. De grote bedenking zou mogelijk zijn, dat *Ethan* die tijd niet beleefd heeft, daar hij echter in de *verleden tijd* spreekt, als van zaken bij zijn

⁵⁵ 1 Kon. 14:25,26; 2 Kron. 12:2.

⁵⁶ 2 Kron. 12:6.

⁵⁷ vs. 40, 41, 45.

⁵⁸ Klaagl. 2:1-17; 5:15,16.

leeftijd voorgevallen. Maar waaruit blijkt toch dat hij die inval van *Sisak* in Rehabeams tijd ook beleefd heeft? Daar wij de onzekerheid reeds van opgemaakt hebben uit de optelling van zijn jaren. En waarom zou *Ethan*, als een *ziener*, deze uiterste onheilen niet hebben vooruitgezien door een Goddelijke openbaring? Daar *David* die wel vooruitzag, en *Asaf* in dezelfde profetische Geest die rampen ook duidelijk voorspelde⁵⁹. Dit zal hier te minder zwaarigheid hebben, als wij aanmerken dat *Ethan* in deze Psalm niet zozeer in zijn *eigen persoon* spreekt, maar *een ander* sprekende invoert, die ten alle tijde met volle zekerheid de toekomstige zaken weet en verkondigt, ja, zo duidelijk alsof ze reeds tegenwoordig waren. Maar hiervan nader. Wil men echter dat de profetie aanleiding gekregen heeft uit reeds gebeurde of dadelijk tegenwoordige ongevallen, die als een voorspel van die uiterste ellenden moesten aangemerkt worden, hij heeft die aanleidingen zelfs in *Davids* leeftijd kunnen vinden, in de verwarringen en beroeringen in het huis van die koning zo dikwijls voorgevallen. Hij heeft ze daarenboven in Salomo's laatste jaren duidelijk kunnen zien, wanneer die vorst tot afgoderij vervallen was⁶⁰. Uit deze en andere voorboden heeft *Ethan* zich zeer wel in de profetische Geest kunnen voorstellen die deerlijkste rampstaat, die langs verschillende wegen van tijd tot tijd zou doorbreken, en eens *Davids* aardse heerschappij ten enenmale ondersteboven werpen. De profeten waren doorgaans opletend op de voorboden van een naderend verderf, en *stonden* dan al vroeg *op de wacht*, als *kloekzinnigen het kwaad ziende*, en zich en anderen trachtende te *verbergen*. Te helderder was dit vooruit te zien, omdat *David* daar al iets van gehoord had uit *Nathan*⁶¹. Dat *Ethan* ook wel ter snede herinnert⁶². Ja, *David* erkende het voldoende met een stervende mond⁶³. Zo heeft dan *Ethan* mede dit vooruit gezien, en er de kerk tijdig van gewaarschuwd, opdat zij gelovige landgenoten zich niet vreemd mochten houden wanneer de laatste slag alle uiterlijke gronden van hoop scheen te zullen verbrijzelen, maar dan nog steunsel in Gods *waarheid* en *trouw* vinden mochten.

⁵⁹ Ps. 74.

⁶⁰ 1 Kon. 11.

⁶¹ 2 Sam. 7:14.

⁶² vers 31, 39.

⁶³ 2 Sam. 23:2, seqq.

§26. Onderzoek naar het ware *onderwerp* van dit dichtstuk

Deze, en soortgelijke omstandigheden gaven dan de gelegenheid tot dit voortreffelijke dichtstuk, waarvan wij nu het *voornaam onderwerp* en *grote oogmerk* gaan beschouwen. In het algemeen is deze Psalm geschikt tot verheffing van Gods goedertierenheid en getrouwigheid, die doorstraalt in een zeer bijzondere weg, die op de allerkrachtigste wijze geschikt is tot heil van Gods volk, en dus van het uiterste belang moet gerekend worden. En hij toont aan welke deze weg is; door te melden van een zeker verbond dat God gemaakt had, dat tot zijn hoofdstuk en oogwit had, de bijzondere verheerlijking van Gods wonderdeugden, en de gelukzaligheid van Gods uitverkoren gunstelingen. Een verbond, in de vervulling waarvan de hemel zowel als de aarde belang moeste stellen. Een verbond dat zijn vastigheid en onverbrekelijkheid in God Zelf, in Zijn macht, waarheid en trouw had; en waarvan de verbreking daarom allervreselijkst moet voorkomen. Dit verbond verklaart hij nader, dor het verhaal van de Goddelijke beloften, aan *David* voor zijn troon en zaad gedaan, aangaande namelijk de bevestiging van de kroon op hem en op zijn zaad, met de uiterste heerlijkheid, en dat tot een eeuwige dag. Hij haalt tot dat doeleinde die beloften uit Gods Eigen mond aan, zoals men ze elders verhaald vinden, niet alleen daar *Samuel* allereerst werd gezonden om *David* tot koning te zalven, maar inzonderheid, daar *Nathan* opnieuw gezonden wordt, om hem Gods voornemen nader bekend te maken. Gelijk de geschiedenis verhaald wordt, 2 Sam. 7:11-16; 2 Kron. 17:10-14; vergelijk 1 Kron. 12:8,10; Psalm 132:11,12; 1 Kon. 5:5; 6:12; 8:19,20, enz. Dus zal het nodig zijn nauwkeurig vooraf te onderzoeken hoe deze beloften begrepen moeten worden.

§17. Algemene bepalingen daaromtrent

Hier dienen wij twee eindpalen te stellen. Zo namelijk, dat wij aan de *ene kant* *DAVID* met zijn *lichamelijk huis* en *troon* niet kunnen en mogen uitsluiten; en echter aan de *andere kant* daar op verre na niet in berusten. Dat wij, noch *David*, noch zijn *stamhuis*, letterlijk aangemerkt, noch zijn *aardse heerschappij* kunnen uitsluiten, blijkt

zonneklaar. VOOREERST, omdat de *letter* daartoe te eenvoudig en duidelijk is. TEN TWEDE, omdat *Davids* heerschappij tegenover die van *Saul* gesteld wordt, van wiens huis God het had weggenomen en op *Davids* geslacht overgebracht. Men zie slechts 2 Sam. 7:15. TEN DERDE, omdat beide, *David* en *Salomo* de zaak zo hebben begrepen, beroepende zich bij gelegenheid op deze beloften. Zie 1 Kron. 22:8; 1 Kon. 5:5; 8:19,20. TEN VIERDE, omdat er in deze beloften zulke uitdrukkingen voorkomen, die in een volstrekte zin niet wel anders dan op een bloot mens kunnen thuis gebracht worden. Zie deze *Psalm* vs. 31-33; vergelijk 2 Sam. 7:14,15. TEN VIJFDE, omdat *Ethans* klachten op deze grond rusten, daar hij het verval van *Davids* huis en kroon vermeldt, vers 39-46.

§18. Betoog dat men bij de *aardse heerschappij* van *Davids* huis niet mag stilstaan, maar *Christus*' *geestelijke koninkrijk* hier zoeken moet

Ondertussen is het niet minder zeker dat wij met het vleeselijk Jodendom geenszins bij deze *aardse heerschappij* van *Davids* huis mogen blijven staan. Maar we worden vanzelf hoger opgeleid tot een *geestelijke heerschappij*, die in *CHRISTUS*, *Davids* grote Zoon en *treffelijk Tegenbeeld*, plaats zou hebben. Het is nauwelijks nodig hier een *wolk van getuigen* bij te brengen, van oudere en latere uitleggers, die het stuk zo begrepen hebben.

Dat vele *Joden*, door de kracht van de waarheid daarvan overtuigd zijn geweest, heeft *AUGUSTINUS* reeds aan die natie tegemoet gevoerd⁶⁴. Van hetzelfde begrip zijn *IRENAEUS*⁶⁵, *TERTULLIANUS*⁶⁶, *AUGUSTINUS* zelf⁶⁷, *HIËRONYMUS*⁶⁸, *THEODORETUS*⁶⁹, *ARNOBIUS*⁷⁰ en anderen. En wat de latere uitleggers aangaat, hoe zeer ze ook in de toepassing verschillen, doorgaans stemmen ze in de grond daarin overeen, dat *Christus* en Zijn *koninkrijk* hier de grote hoofdzak uitmaken.

§19. Bewijzen tegen dat gevoelen

⁶⁴ *Civ. Dei* lib. 17. c. 8.

⁶⁵ *Adv. Haeres.* 1. III: c. 9.

⁶⁶ *Contra Marcion.* c. 20.

⁶⁷ *Civ. De* l. 18. c. 8 & alibi: ut & in *Comm.* ad l.

⁶⁸ in *Comment.*

⁶⁹ in *Comment.*

⁷⁰ in *Comment.*

Laat men tot nader bewijs beschouwen de *hoedanigheid* van deze *beloften*; welke worden voorgesteld als een zaak van het alleruiterste gewicht en belang voor de gehele kerk, voor tijd en eeuwigheid. Zo merkte *David* ze aan in zijn dankzegging aan God, 2 Sam. 7:18, enz. en Ps. 132. *Ethan* verbindt er alle gelukzaligheid voor Gods volk aan, in onze *Psalm*. Ja, het is opmerkelijk dat, wanneer God Zijn volk op een allerbijzonderste wijze wilde sterken of vertroosten, of wanneer ze in grote zwaarigheden om verlossing en heil uitzagen, deze belofte te berde kwam. Dat de *HEERE* Juda om zijn goddeloosheid in *Jorams* tijden *niet verderven wilde, was om Davids Zijns knechts wille*⁷¹. Om dezelfde reden verloor Hij *Jeruzalem* van de *Assyriërs*⁷². Maar, wat nog verder gaat, de Evangelieweldaden onder het *Nieuwe Verbond* worden genoemd *de gewisse weldadigheden Davids*⁷³. Daarvandaan dat de *Joodse kerk*, bij hun ; & 3/ %, hun *opklimmingen* uit *Babels gevangenis*, de *honderd twee en dertigste Psalm*, voortijds door *David* reeds opgesteld, tot hun gebruik in het bijzonder toepaste, en in e bundel van hun *opgangliederen* geschikt heeft. Waarin een menigte van heilsgoederen vermeld worden, die uit *Gods verbond* met *David* voor het toekomende worden afgeleid, en dat in een tijd dat *Davids geslacht* reeds kroon en scepter verloren had. Nu vraag ik, wat voor wezenlijk, geestelijk en eeuwig belang Israël kon hebben in zo'n schikking, waardoor enkel het koninkrijk op de familie van een herderszoon, de jongste van zijn broeders, een geringe *David*, overgebracht en daaraan vastgemaakt werd? Wat hing daar veel meer aan, dan dat *Sauls* geslacht had blijven heersen? Welk voordeel? Daar reeds in het derde geslacht zo'n jammerlijke scheuring in de staat van Israël veroorzaakt werd door de trotsheid van *Davids* kleinzoon *Rehabeam*? Daar binnenkort uit dat huis goddeloze monsters stonden voort te komen, als een *Joram*, een *Achaz*, *Manasse*, *Amon*, *Zedekia*, enz. Daar na ruim vier eeuwen stand te hebben gehouden, onder gedurige slingeren, deze staat door de wegvoering naar *Babel* stond omgekeerd te worden, en daarna tot de uiterste laagte te dalen? En was eer echter, gelijk wij zagen, zo groot belang aan vast, dan dient

⁷¹ 2 Kon. 8:19.

⁷² Jes. 37:35.

⁷³ Jes. 55:3.

dit gevonden te worden in Davids grote Afstameling, CHRISTUS, en Zijn koninkrijk op Davids geestelijke troon.

§20. Nadere bewijzen

Dit blijkt tmeer uit de uitdrukkingen, die zo groot van begrip en zo doorluchtig zijn, dat ze onmogelijk op een *menselijke heerschappij* van David en zijn stamhuis in een volstrekte zin kunnen toegepast worden. In de verklaring zal dit nader blijken. Men zie hier slechts enige proeven. Als er van deze heerschappij zo hoog wordt opgegeven, dat er zelfs de *hemelen Gods wonder over loven* moeten, vs. 6. Als Gods *waarheid, goedheid, trouw*, en andere *verbondsdeugden* daar volstrekt aan verbonden worden, vs. 2,3, enz. Als God getuigt de allernauwste, ja, een *vaderlijke* betrekking op deze koninklijke Persoon te zullen hebben, vers 25, 27. Als er zo'n luister aan deze heerschappij wordt toegezegd, die volstrekt zijn weerga nergens heeft, of hebben zal, vs. 37,38. Als de uitgebreidheid daarvan zo ver wordt uitgestrekt, vs. 26; zijn onoverwinnelijkheid zo volstrekt gemaakt, vs. 23,24, en inzonderheid als er een *eeuwige bestendigheid* aan toegezegd wordt, vs. 5, 22, 29, 30. Dit alles is nooit in Davids aardse heerschappij vervuld, terwijl zijn geslacht weinig meer dan *vierhonderd jaren* de koninklijke waardigheid bekleed heeft, en na de Babylonische gevangenis wel in het eerst nog enige zweem van de aloude grootheid in *Zerubbabel* enz. heeft overgehouden, hoewel niet met de koninklijke titel of macht, maar echter allengs tot de uiterste laagte gedaald is. Laat het Jodendom niet zeggen dat Gods beloften wegens de goddeloosheid van Davids nazaten teniet gelopen zijn. Want, hoewel dit ten aanzien van de uitwendige heerlijkheid van Davids huis waar is⁷⁴, zo kon echter hun ontrouw Gods getrouwheid in het wezenlijkste stuk niet teniet maken. Zo min als de zonde van dat stamhuis, ja van geheel Israël, de komst van de Messias kon tegenhouden; Die veeleer komen moest om de zonden van het volk te verzoenen. Ja, God Zelf had die zwaarigheid reeds weggenomen door de verklaring dat, wanneer *Davids kinderen* Zijn wet verlieten, Hij hen wel *met de roede zou bezoeken*; maar dat men echter voor de verbreking van Zijn verbond niet te duchten had; omdat

Zijn getrouwheid en goedertierenheid met hen blijven zouden. Hij staafe zelfs Zijn verbond met een *eed*, dat het een *eeuwig verbond* zou zijn. Dus één van twee moet waar zijn: *òf* dat al deze toezeggingen vals waren, *òf* dat hun vervulling in de *Messias* en Zijn *geestelijk koninkrijk* moet gevonden worden.

§21. Gelijk ook David zelf het nooit anders van de beloften begrepen heeft

Ook heeft *David* zelf zo'n evangelisch begrip gehad van deze beloften, gelijk blijkt uit zijn herhaalde belijdenissen. Laat men overwegen de sterke uitdrukkingen, die hij in zijn dankzegging gebruikt, wanneer *Nathan* hem deze Godsspraak openbaarde⁷⁵. Waarin onder andere opmerkelijk is dat hij de zin van de belofte begrepen heeft van een volslagen eeuwigdurendheid van zijn rijk. Daar hij echter te zeer verlicht was om te geloven, dat zo'n staat op aarde voor zijn nakomelingen en troonopvolgers te wachten zou zijn, daar alles met de vergankelijke wereld eens moest voorbijgaan. Tmeer, omdat hij Jakobs zegen zeer goed verstond, dat namelijk *Juda's scepter* en *wetgever* wel blijven zouden *totdat Silo kwam*, maar ook niet langer⁷⁶. Daarenboven toont hij het grote oogmerk van deze belofte ten volle te begrijpen; dat het niet alleen of voornamelijk tot verheerlijking van zijn bijzondere familie ingericht is, maar tot wezenlijk en duurzaam heil voor Jakobs geslacht, en tot de bevestiging en vervulling van de verbondszegeningen aan dat volk, welks God de Heere was. Nu, dit wezenlijk heil kon Israël niet van Davids lichamenlijk huis verwachten, maar alleen van de *Christus*. Nog meer blijkt dat uit Psalm 132, inzonderheid in zijn tweede lid. En vooral toont hij dit in zijn laatste woorden, 2 Sam. 23:1-17; welke woorden zo krachtig zijn, en zo duidelijk dit geloofsvertrouwen van hem ontdekken, dat men moedwillig blind moet zijn om dat niet te zien. Want, nadat hij daar een getuigenis gegeven had, hoe Israël zijn bediening, die hij als profeet en koning onder hen zo'n lange tijd bekleed had, moest aanmerken, namelijk als *van Godswege* waargenomen, voor zover de Geest des Heeren door hem gesproken had, enz., en Israëls God en Rotssteen, Die de eigenlijke Koning van dat volk was, geheerst had *door een mens (David*

⁷⁴ 1 Kon. 2:4; 8:25.

⁷⁵ 2 Sam. 7:18, enz.

⁷⁶ Gen. 49:10.

namelijk) *een rechtvaardige, een heerser in de vrese Gods*, vs. 2,3, vertoont hij vervolgens de verwachting, die de kerk voor het toekomstige had. *Deels* wel in opzicht van haar heil, kennelijk zowel in dat veel helderder en heerlijker licht, dat eens over haar zou opgaan, tot verdrijving van de wolken van onwetendheid en geestelijke vruchtbaarheid van de kerk, vs. 4, als in de heerschappij die in zijn stamhuis op zijn tijd zou oprijzen, volgens het eeuwig verbond dat God met hem gemaakt had, vers 5. *Deels* in opzicht van het verderf van de *mannen Belials*, die zich tegen de Heere en Zijn gezalfde zouden aanstellen, treffen zou, vs. 6,7. Allemaal zaken die buiten tegenspraak op Christus' koninkrijk regelrecht betrekkelijk zijn, als waar dit alles bepaald zou plaats hebben.

§22. *Overeenstemming van andere Godsspraken*

Wilde ik nog verder gaan? Ik kon er de overeenstemming van andere Godsspraken bijdoen, die, wanneer zij *Christus* in Zijn *koninkrijk* tot troost van de kerk voordragen, doorgaans dezelfde als *Davids Zoon* en *Tegenbeeld*, en die *troon* en onderdanen als Davids troon en onderdanen afschilderen. De plaatsen zijn overbekend. Laat men slechts vergelijken Jes. 9:6; 11:1; 16:5; 55:3; Jer. 23:5; 33:15; Ezech. 34:23,24; Hos. 3:5; Amos 9:11, enz. In welke en soortgelijke plaatsen zelfs de bescheidensten onder het Jodendom de Messias en Zijn koninkrijk gevonden hebben.

§23. Bewijs uit het Nieuwe Testament

En wat het Nieuwe Testament aangaat; een christen wordt hier direct alle twijfeling benomen, door de herhaalde en duidelijke toepassing van deze beloften op onze Zaligmaker en Zijn geestelijke heerschappij. Zo brengt *Gabriël* ze over, in de boodschap aan *Maria*, Luk. 1:32,33. *Deze zal groot zijn, en de Zoon des Allerhoogsten genaamd worden; en God, de Heere, zal Hem den troon van Zijn vader David geven. En Hij zal over het huis Jakobs Koning zijn in der eeuwigheid, en Zijns Koninkrijks zal geen einde zijn. Zacharias* in zijn lofzang erkent dat ook zeggende, dat God *een hoorn der zaligheid ons opgericht heeft in het huis van David Zijn knecht*, Luk. 1:69. Waarom ook *Mattheüs* zijn Evangelie begint met deze woorden: *het boek des geslachts van Jezus Christus, den Zoon van*

David, den zoon van Abraham. Niet slechts om te tonen dat Christus uit hen oorspronkelijk was, maar voornamelijk om te doen zien, dat Hij *die Zoon van David* was, Die beloofd was op zijn *troon te zullen zitten*, en dat *zaad van Abraham, Waarin alle geslachten der aarde zouden gezegend worden*. Ik zwijg van het opmerkelijk pleidooi van Paulus over dit stuk, tegen de Joden, Hand. 13:22, enz., en de aanhaling, Hebr. 1:5, waaruit dit temeer blijktbaar is.

§24. *Evangelisch doel van deze beloften, zeer wel met de uitwendige toepassing op Davids koninklijk huis overeen te brengen*

Zo staat dan aan de ene zijde vast, dat David zelf en zijn lichamelijk stamhuis niet geheel uit het oog kan verloren worden. En echter blijkt aan de andere zijde, dat de Christus en Zijn koninkrijk het voornaamste onderwerp van deze beloften uitmaakt. En hierin is niet de minste zwarigheid, als men slechts aanmerkt, dat de Christus niet alleen uit het zaad van David naar het vlees moest zijn, en dus David Zijn stamvader, maar dat ook in David en zijn koninkrijk de heerlijkste prent gesteld werd van *Christus* en Zijn *geestelijk koninkrijk*. Welke laatste de reden is waarom de naam van *David* meermalen aan *Christus* gegeven wordt, en *Christus' troon Davids troon* en *koninkrijk* genoemd wordt. Welke benaming andere uitleggers, en onder dezen mannen van naam, met een godvruchtig inzicht hebben thuis gebracht op het aardse recht, dat Christus door geboorte uit *Maria* op de aardse heerschappij van Davids huis gehad zou hebben. Doch welke opvatting nog aan verschillende bedenkingen onderworpen is, waarover ik mij nader bij de verklaring van vs. 5. zal uitlaten.

§25. CHRISTUS in tweeërlei betrekking inkomende als *Davids Zoon* en *Tegenbeeld*

Thans merk ik slechts aan dat men in de beschouwing van deze beloften, die twee zaken nauwkeurig in het oog moet houden, dat Christus er namelijk in voorkomt, wel *eerst* als *Davids Zoon* maar ten andere ook als *Davids Tegenbeeld*. En dit blijkt temeer uit de verandering, waarmee deze belofte op verschillende plaatsen voorgedragen wordt. Want daar *Nathan*, 2 Sam. 7, hem aan David doet, daar bepaalt hij hem op dat

zaad, dat na Davids overlijden door de Heere verwekt zou worden. Maar *Ethan*, dezelfde beloften ophalende, maakt ze op *David zelf* betrekkelijk, vs. 27,28. En de bedreiging die men in 2 Sam. 7:14 vindt, wordt daar op die persoon zelf betrekkelijk gemaakt, maar bij *Ethan* op zijn *kinderen*, vs. 31-33. Dit schijnt in het eerste een grote verwarring te geven. De heer VAN TIL tracht dit wel weg te nemen, met te stellen dat *Ethan* geenszins de voorzegging van *Nathan*, maar die van *Samuel* in het oog zou hebben. Maar, onder verbetering, dit komt mij niet zeer gegrond voor. Want (1) ik vind nergens dusdanige voorspelling van Samuel. En (2) de uitdrukkingen die *Ethan* bijbrengt, zijn, buiten die verandering, zo gelijk met *Nathans* woorden, dat wij er vanzelf toe gewezen worden. Waarom ik ook niet te goed begrijpen kan, hoe de voortreffelijke VAN TIL, hoewel hij het Evangelisch uitzicht van deze beloften erkent, en in *Nathans* woorden, *Ik zal hem tot een Vader zijn*, niet duister de betrekking van de *Zoon* op de *Vader* door de *eeuwige geboorte* aantreft, evenwel *Ethans* woorden, vs. 27, in een flauwere zin alleen op David thuis brengt. De gehele zwaarigheid vervalt vanzelf als wij die twee zaken, bovengenoemd, telkens in het oog houden.

§26. Gebruik van deze *aanmerking* in de *tweeërlei beschouwing* van DAVID

En deze *aanmerking* zal van te meer nuttigheid zijn, als we ons voorstellen dat *David*, wanneer God hem deze gelofte, rakende zijn *troon*, liet doen, op twee manieren te beschouwen is. *Deels* als de *stamvader* van zijn *familie*, deels als het *hoofd* van zijn *familie*. Beide deze dingen treffen wij aan, voor zoveel deze beloften letterlijk op de aardse heerschappij over Israël toepasselijk zijn. Want voor zoveel hij de *stamvader* van zijn familie was, is hij zeker van zijn familie onderscheiden. En daarom, als God belooft zijn *zaad* op zijn *troon* te zullen stellen, raakt deze belofte niet zozeer zijn *persoon*, als wel zijn *kinderen*. Maar als het *hoofd* van zijn *familie* aangemerkt, komt hij in een zeer nauw verband met zijn kinderen voor, *verbeeldende* hen, zodat ze allen in hem één *persona publica & communis*, één *openbaar en algemeen persoon* uitmaken. Dit moet niemand vreemd dunkt, omdat deze betrekking vloeyde uit *Gods verbond* met hem, en in hem met zijn *zaad*;

in hoedanige *verbonden* de *stamvader* zijn geslacht representeert. Temeer, omdat de lichamelijke troon van Israël als een *leen* moet worden aangezien, dat God, de Opperheerser, vrijmachtig wegschonk aan Davids familie, tot vaste bezitting in afhankelijkheid van de *Leenheer*, zolang zij zich dat niet onwaardig maakten. *David*, dit *leen* voor zich en zijn nakomelingen ontvangende, wordt in dit opzicht hun *plaatsvervanger*, hun *verbeeldend hoofd*, in wie ze dit *leen* verkrijgen. Zo begreep David het zelf in zijn dankzegging, 2 Sam. 7:18,19. En juist daarom wordt de troon van Israël, sinds Davids overlijden, nog genoemd *Davids troon*, 1 Kon. 1:12; 2:24, enz.; Jer. 22:2. De vorsten, die in de heerschappij opvolgden, zaten *aan David op zijn troon*. Als God door *Abia* aan *Jerobeam* laat zeggen dat Hij hem wel *tien stammen* geven zou, maar aan *Salomo's* zoon *één stam*, geeft hij deze reden: *opdat Mijn knecht David* (die nu reeds lang dood was) *altijd een lamp voor Mijn aangezicht hebbe in Jeruzalem*, 1 Kon. 11:36. Ja, wanneer God de komst van Messias uit Davids huis nader voorspelt, gebruikt Hij deze uitdrukking, dat Hij *AAN DAVID een rechtvaardige Spruite verwekken zal*, Jer. 23:5.

§27. En van CHRISTUS

Niet minder heeft deze *aanmerking* zijn gebruik in betrekking op het voornaamste bedoelde in deze belofte, *Christus* namelijk en Zijn *koninkrijk*. Want Deze, als *Davids Tegenbeeld* beschouwd, komt evenzo op twee manieren in *aanmerking*. Deels als de *geestelijke Stamvader* van Zijn *uitverkorenen*, die Zijn *zaad zijn*⁷⁷, deels als *Hoofd* van Zijn *uitverkorenen*, uit hoofde van het *genadeverbond*, met *Hem*, en in *Hem* met al de *Zijnen* opgericht, die door Hem *verbeeld* worden, en met Hem één *Persona mystica*, één *verborgen* en *algemeen Persoon* uitmaken. Een stuk dat in de verklaring van onze Psalm meermalen zal te pas komen. Ondertussen, door de *aaneenschakeling* van die *twee betrekkingen*, waarin zowel *David* als *Christus* voorkomt, wordt Gods kerk van twee voorname hoofdstukken van het geloof onderricht. *Eerst* leerde zij daardoor haar *Messias* onderscheidden *kennen*, als Die het *ware Zaad van David* zijn moest. *Daarna* leerde zij Zijn

⁷⁷ Jes. 53:10, enz.

hoedanigheden kennen, en werd door dat lieflijk en heerlijk voorbeeld van David en zijn heerschappij nader onderwezen aangaande de *aard* van Christus' koninkrijk. Zaken waarin de kerk het allergrootste belang had.

§28. Onderscheiden *toepassing* van deze *voorspelling* op de *bepaalde onderwerpen*

Eindelijk zal deze aanmerking ons licht geven in de onderscheiden toepassing van deze gehele voorspelling op de bepaalde onderwerpen. Want, voor zover *David* en zijn *koninkrijk* als een lichamelijk schilderij en voorbeeld van Christus en Zijn koninkrijk is aan te merken, moeten zeker de zaken, dienaangaande vermeld, in de letter enigermate op zijn persoon en aardse heerschappij thuis gebracht worden. Enigermate zeg ik, deels, voor zover het voorbeeld altijd veel flauwer is dan het tegenbeeld, en ook sommige uitdrukkingen van zo'n aard zijn, dat ze in kracht onmogelijk op het voorbeeld kunnen toegepast worden. Maar tevens, voor zover *Christus* als het *Zaad van David* wordt beschouwd, waaraan die grote beloften gedaan worden, raakt het *voorbeeld*, *David* en zijn *aardse troon* uit het oog, en komt alles eindelijk in volle kracht uit op *Messias* en Zijn geestelijk rijkgebied, het grootste hoofdstuk van alle soortgelijke toezeggingen. De waarheid van dit alles zal nader bij de zakelijke verklaring blijken.

§29. *Algemene inhoud* van deze *Psalm*

Om nu, na zoveel toebereidselen, eindelijk tot de grote hoofdzaak te komen, namelijk tot de algemene inhoud van deze *Psalm*, zullen wij zonder de gevoelens van anderen te roeren, direct onze gedachten zeggen. Als men de uitdrukking van dit dichtstuk in de eerste opslag beschouwt, treft men er zeer bijzondere veranderingen aan. Eerst wordt er met een blijde toon hoog opgegeven van Gods *goedertierenheid* en *getrouwheid*, die naast andere deugden doorstraalden in Gods vast en onverbrekkelijk *verbond* met *David*, aangaande zijn *zaad* en *troon*. Dan is er weer een verandering van toon, en men hoort bittere klachten over de *vernietiging* van Gods *verbond*. Als deze klachten lang genoeg geduurd hebben, wordt er weer een gebed opgeheven, vervuld met beweegredenen, tot aandrang van verhooring. Eindelijk wordt alles met een lofzang besloten. Ik

kan het van mij niet verkrijgen, dat dit alles slechts een verband van *delen* hebben zou, en niet een verband van *zaken* en nette orden; waardoor het ene aan het andere op een keurige wijze behoort ondergeschikt te zijn, en tot één en hetzelfde oogwit te dienen. Het komt mij, volgens de gelegde gronden, zo voor, dat het algemeen beloop van deze Psalm daarheen strekt, "om Gods kerk te verzekeren van de eeuwigdurende vastigheid van Gods verbond, met David gemaakt, aangaande dat koninklijk Zaad, Dat uit zijn lendenen zou voortkomen, om geestelijkerwijze op zijn troon te zitten, de *Christus* namelijk, zoverre dat, hoewel Davids huis en de uiterlijke stand van zijn koninkrijk verviel en in de uiterste laagte geraakte, echter aan de vervulling van deze belofte niet te twijfelen was. Want God zal, op Zijn tijd, hoe duister het er voor de kerk mocht uitzien, de eer van Zijn goedertierenheid en waarheid, door het vervullen van Zijn woord, op de luisterrijkste wijze staven, en de weklachten van Zijn volk met een vrolijke lofzang verwisselen". Of, als u het meer in het korte wilt? "Gods goedheid en waarheid in de aanstaande verwekking van Christus, Davids Heere en Zoon, verheerlijkt, in weerwil van de grootste zwaarigheden".

§30. Onderzoek naar de *sprekende persoon*

Het zal inmiddels wel een ogenblik overweging verdienen, wie hier als *sprekende persoon* of *personen* werden ingevoerd. Want, hoewel *Ethan* de opsteller van dit dichtstuk is, blijkt het echter dat de zaken, daarin vervat, bij *persoonsverbeelding* in de mond van *één* of *meer* sprekers, van hem onderscheiden, gelegd worden. Één bewijs is bij voorraad genoeg. Dat namelijk de rampgevallen, in deze Psalm vermeld, van later tijd zijn dan *Ethan* beleefde. Ik zal mij nu niet uitlaten over de bekende gedachten, nopens de zogenaamde koorzangen, met zang, tegenzang, toezang, enz., die zeker in vele heilige dichtstukken niet kunnen geloochend worden, al staat men ze juist niet in die alle toe waar grote lichten in Gods kerk ze menen te vinden, en al bewijst men dat niet uit het woordje % 2 *Selah*, waarover in het vervolg nader. Ik heb zeer lang gedacht dat de spreker of sprekers hier een of meer gelovigen van de oude dag waren, die hier een verhooring gaven, deels van de geloofsgronden waarop de aloude kerk de vervulling van deze beloften verwachtte. Deels

van de zwaarigheden, die zich daartegen hadden opgedaan. Deels van de middelen om die zwaarigheden te boven te komen, en het geklag in een juichtoon te veranderen. En hierop lopen ook meest de gedachten van hen, die (volgens mijn oordeel naar waarheid) het grote hoofdstuk van deze Psalm thuis brengen op de belofte aangaande *Christus*, in de *volheid des tijds* uit *Davids zaad* naar het *vlees* te verwekken, en op *Davids geestelijke troon* te plaatsen. Ik laat anderen de vrijheid om zich *latere koorzangers* onder de voortgaande dag van het *Nieuwe Testament* te verbeelden, die beurtelings elkaar vervangen zouden in het vertoog van de lotgevallen die de kerk van het Nieuwe Testament in verschillende tijdsperken zou ondergaan; waarvoor ik evenwel gen genoegzame gronden zie.

§31. CHRISTUS de *sprekende Persoon* in deze *onderwijzing*

Evenwel kan ik niet ontveinzen, sedert enige tijd bijzondere gedachten gekregen te hebben nopens de *sprekende persoon*; en door nadere overweging van verschillende bijzonderheden, in het begrip gevallen te zijn, dat CHRISTUS *Zelf* de *sprekende Persoon* is in deze Psalm. Dit komt mij tenminste zeer gevoeglijk, en meer dan waarschijnlijk voor. Immers, als wij het opschrift van deze *Psalm* en de *vorm* van de *betuigingen* zelf eens wat nader overwegen, dan dunkt mij klaar te zijn, dat hier *een Persoon* van *ongewone hoedanigheden*, *wijsheid* en *gezag* sprekende wordt ingevoerd, Die het allerbijzonderste *belang* stelt in het *heil* van de *kerk*, en Zich hier opdoet als haar *onfeilbare Leraar*, *Hoofd*, *Voorganger* en *Voorspraak*. – Dit blijkt zelfs uit het *opschrift*, EEN ONDERWIJZING. Dit *opschrift* is wel niet altijd een bewijs, dat een enig *bijzonder* en zeer *ongewoon Persoon*, bepaald CHRISTUS de Spreker is; maar echter hier, als we de inhoud zelf daarmee vergelijken, leidt het ons al vrij wat sterk heen naar die *grootste* en *opperste Leraar* van Zijn *kerk*, Die alleen met *gezag* en *onfeilbaarheid* leert van de *dingen die Zijn koninkrijk aangaan*. – Maar dit blijkt nader uit de *vorm* van de *betuigingen* zelf, waarin onder andere opmerkelijk is: *eerst*, dat onze *Spreker* voldoende altijd van Zichzelf in het *enkelvoudige* spreekt, en wel eens Zichzelf benoemd, als Hij tevoren van anderen in het meervoudige gesproken had. Gelijk

vers 51. Ik beken, soms spreekt Hij in het meervoudige, gelijk *vers* 18,19. Maar behalve dat dit zeldzaam is, zo is daar ook een reden voor, die wij op die plaats zelf zien zullen. Anders benoemt Hij *Gods volk* altijd in de *derde persoon*. – Daarbij gebruikt Hij zulke uitdrukkingen, die *of* zonder voorlichting van zo'n *grote* en *aanzienlijke Voorganger* niet te goed verwacht konden worden in een tijd, zo benauwd, dat de sterksten de moed schier geheel moest ontzinken. *Of*, die in niemands mond volstrekt passen, dan van zo één, Die door al de tijden leeft, en Zijn kerk *onderwijst*; waarvan bijzonder het *tweede vers* een bewijs zal zijn. – Ook toont Hij op een zeer ongewone wijze beladen te zijn met het leed, dat de kerk overkwam, en meer dan al de *leden* doorgriefd te worden. Waarvan wij inzonderheid een voorbeeld hebben, vs. 51. Daar hij, na eerst geklaagd te hebben over de *smaad van Gods knechten*, vervolgens verklaart dat HIJ die *smaad* (die *Gods knechten* overkwam) in Zijn *boezem draagt*. In welke betuiging mij dunkt dat Hij niet alleen Zich duidelijk genoeg van die *andere knechten van de Heere* onderscheidt, maar ook toont, heviger dan zij allen daardoor getroffen te worden⁷⁸. Hoe sterk dit nu in CHRISTUS' mond past, zal men het best uit de verklaring van dit vers zien kunnen. – Gelijk ik daarom telkens waar het nodig was, heb trachten te tonen, hoe gevoeglijk de andere betuigingen in CHRISTUS' *mond* passen, aangemerkt als de *hoogste Leraar*, het *belanghebbende Hoofd*, de *grote Voorganger* en de *voorbiddende Hogepriester* van Zijn kerk.

§32. Nader bewijs hiervan

⁷⁸ Wist ik raad met dat 9: ! , dat in het volgende vers tweemaal voorkomt, ik maakte geen zwaarigheid om die betuiging, vers 51, אָנֹכִי בְּרִבְוֵי אֲנָשִׁים, eenvoudig zo te vertalen: [en] *dat ik in mijn schoot draag alle grote volken*. Mij dunkt, die taal zou vrij wat sterker passen in de mond van CHRISTUS, Wiens werk het is al Zijn volk in Zijn schoot te dragen, tot welke last *Mozes* zich ergens onbekwaam rekende, Num. 11:12; doch dat CHRISTUS' werk is, verg. Jes. 40:11; niet alleen omtrent de *Joden*, maar ook omtrent de *uitverkorenen* uit al de *heidenen*; dan dit op de geestelijke barensweeën van de *evangeliekerk* thuis te brengen. Maar ik wordt door dat volgende 9: ! afgeschrikt, omdat ik dan het *onderwerp*, daarin bedoeld niet vinden kan. Misschien zal een doorzichtiger oog dan het mijne is, daar doorheen zien. En dit zou zoveel te beter zijn.

Althans, niemand moet dit zo vreemd dunken, dat CHRISTUS Zelf hier Zijn *kerk onderwijzen* zou, en Zelf voor Zijn *komst* in het vlees dusdanige betuigingen, tot haar onderrichting, voorspraak en vertroosting doen zou. Want – geen rechtgelovige kan ontkennen dat dit reeds toen Zijn werk was, omdat Hij toch van alle tijden af is – de *hoogste Profeet* en *Leraar van Zijn kerk*, Wiens *Geest* daarom ook was in de *profeten* die van Zijn komst en zaligheid gewaagden, vergelijk 1 Pet. 1:14. – Daarbij, het *belanghebbende Hoofd* van Zijn *kerk*, welker belang en lotgevallen Hij reeds als de *Zijne* ter harte nam, voor Zijn komst in gelijkheid van het vlees met Zijn broeders, en haar zaak als de *Zijne* aantrok. Komende ook alleen uit die beweegreden in de volheid van de tijd in het vlees, als haar Goël, omdat ze niet anders te redden was. – Voorts was Hij immers van de eerste tijden af haar *biddende Hogepriester* en *Voorspraak*; waarvan wij een bijzonder bewijs hebben, Job 33:23,24; en nog nader Zach. 1:12, waar ook een HOELANG voorkomt, gelijk hier *vers* 47. – En om kort te gaan, waarom zouden wij dit vreemd achten, daar er zoveel voorbeelden voorkomen in de Schrift, waarin CHRISTUS Zelf *sprekende* inkomt, gelijk Psalm 22, 40, enz. En Zelf Zijn *kerk* onderwijzende, en lerende. Van welke zaak wij onder andere een voorbeeld hebben, Ps. 78. Welke Psalm, die een onderwijzing van *Asaf* is (ook één van de *opperzangmeesters*, en wel de eerste) zo uitdrukkelijk aan *Christus* in de mond gelegd wordt, *Matth.* 13:35, dat ik geen vrijheid vind om dit tegen te spreken, of de schijnzwarigheden op te lossen *per viam accommodationis*, alsof *Mattheüs* die woorden van *Asaf*, vs. 2, alleen zou bijgehaald hebben omdat *Christus* iets gedaan had, dat *Asaf* ook gedaan had. Zo'n gezochte oplossing wordt direct verijdeld door die nadrukkelijke woorden van *Mattheüs*, als hij in de aangehaalde plaats zo duidelijk zegt, *al deze dingen heeft Jezus tot de scharen gesproken door gelijkenissen, en zonder gelijkenis sprak Hij tot hen niet.* OPDAT VERVULD ZOU WORDEN, WAT GESPROKEN IS DOOR DEN PROFEET, *zeggende*: IK ZAL MIJN MOND OPENDOEN DOOR GELIJKENISSEN; enz. Deze taal is zo sterk, dat wij er eerder door verplicht worden, naar de rechte toepassing van *Asafs* *onderwijzing* op *Christus'* leerwijze, in Gods vreze, onderzoek te doen, dan dit getuigenis uit hoofde van enige ongegronde zwarigheden te verzwak-

ken. Als mijn bestek het meebracht, zou ik breedvoeriger tonen dat de oplossing van de schijnzwarigheden over die Psalm gemakkelijker is dan men denken zou. Maar ik bepaal mij thans eenvoudig bij die duidelijke waarheid, die de Heilige Geest Zelf leert, dat namelijk Christus daar sprekende wordt ingevoerd. En waarom zou men dan zwaarigheid maken om het ook in onze Psalm, uit hoofde van de opgegeven redenen, vast te stellen.

§33. Nader bewijs

Ja, ik vlei mij temeer met de toestemming van een onpartijdige christen, als ik hem de grote nuttigheid van deze aanmerking onder het oog breng. Want, behalve dat niemand beter in staat is, dan Christus Zelf, om als Opperleraar Zijn kerk van de verborgenheden van Zijn koninkrijk te onderrichten, en in de ellendige toestand van Zijn kerk belang te nemen, door haar zaak bij de Vader te bepleiten, en aan de rechte bidders pleitronden aan de hand te geven, zo komt ook niets aan de kerk beter te pas. Want het is voor haar een onuitsprekelijk voorrecht, dat haar koninklijke Leraar haar Zelf onderwijst, en in de heilgeheimen van haar zaligheid wil inleiden, om ze daarvan een helder en zielsvertroostend begrip te geven. Geen minder voorrecht is het, als ze van de medelijdende Hogepriester geleerd wordt, in tijden van benauwdheid te klagen, en als ze ondervindt dat Hij Zelf over haar jammerstaat met medelijden is aangedaan, en naar de opklaring van haar duisternissen vurig verlangt. En wat is het niet een weergaloos voorrecht in zulke benauwde omstandigheden zich te kunnen verzekeren van Zijn *voorspraak*, en Hem een krachtig geloofsgebed te mogen nabidden? Die dit eens aandachtig, met een diepe indruk overweegt, zal ons begrip voor geen losse en stoute gissing houden, maar veeleer als enige overdenking waardig aanzien.

§34 Besluit van dit onderzoek

Ik weet wel wat men tegen mijn gedachten kan inbrengen. Maar dan zou er mogelijk uit volgen dat mijn gevoelen aan tegenspraak onderworpen is. Ik wil dit graag erkennen. Het zij ook verre van mij, dit aan anderen als een onfeilbare waarheid te willen opdringen. Ik heb alleen, daar het nodig was, getoond hoe gepast de betuigingen in

CHRISTUS' *mond* voegen. En uit de stukken zelf zal misschien blijken, dat mijn gissing vrij meer waarschijnlijkheid heeft, dan die van anderen. Tenminste zal mijn lezer telkens een zaak aantreffen, die, al kwam het hier niet te pas, echter op zichzelf waar is. Vindt een ander hier *gelovigen van het Nieuwe Testament*? Het zal mij niet kwalijk genomen kunnen worden dat ik er CHRISTUS *Zelf* vind. De grootste zwaarigheid zou kunnen zijn, dat Hij dan van *Zichzelf* als van een *derde* spreken zou. Maar zou dit zo vreemd zijn, als Hij een *onderwijzing* aan Zijn *kerk* geeft, om ze te *leren*, te *stichten*, te *bemoedigen*? Maar hiervan zal men nader zien in de opzettelijke behandeling van de bedenkelijkste stukken.

§35. Oogwit van dit *dichtstuk*

Wat nu het voornamelijk oogwit van dit zangstuk is, kan men uit al het verhandelde genoeg bevatten. Met één woord, het strekt om Gods kerk een klare onderrichting te geven van Gods verbond aangaande Christus en Zijn koninkrijk, Gods deugden daarin doorstralende, en het heil van uitverkoren zondaren daaruit voortvloeiende, zeer krachtig te vertonen, en de bekommelingen die daartegen oprijzen, weg te nemen, door een verhoog van Gods onfeilbare waarheid en getrouwheid. Waarvan geen levendiger voorbeeld kon gegeven worden, dan het geval, aan Davids huis overkomen; als met welk zijn jammerlijk verval alle hoop op de vervulling van Gods beloften ten einde scheen; daar echter de uitkomst toonde dat er geen enkel woord, jota of tittel gemist heeft. Een gebruik en oogmerk derhalve, zeer dienstig, zowel *voor* als *na* Christus' komst. *Voor* Christus' komst, om het geloofsoog van de kerk te leren midden door de donkerste wolken heen te zien, en de beloofde heilgoederen lijdzaam in te wachten. *Na* Christus' komst ook voor ons, om Gods goedertierenheid en waarheid, nu zo heerlijk door de uitslag bevestigd, dubbel te verheerlijken, ons eeuwig heil in Gods verbond te zoeken, en in alle zwaarigheden, verdrukkingen, bestrijdingen, vervolgingen, kortom in de uiterste nood en dood ons daarop te verlaten, en er gelovig in te berusten, op Davids voorbeeld, 2 Sam. 23:5.

§36. *Goddelijkheid* van deze *Psalm*

Het is nauwelijks nodig de *Goddelijkheid* van dit dichtstuk nader te betogen. Geen *Jood* heeft er aan getwijfeld. Het is door de bestelling van de Voorzienigheid gebracht in de bundel van de heilige liederen, aan de *Goddelijkheid* waarvan niemand twijfelt, die de Heilige Schrift behoorlijke achtung toedraagt, en waaraan Christus door Zijn aanhalingen uit *Mozes*, *de Profeten* en *Psalmen* het zegel van *Goddelijkheid* gehangen heeft. Daarbij komen de aanhalingen uit deze *Psalm* in het *Nieuwe Testament*, reeds tevoren aange-merkt. En als wij 't stuk nader beschouwen, zullen wij er de kentekenen van *Goddelijkheid* duidelijk genoeg in vinden. De *schrijver* is een man, niet alleen tot Gods bijzondere dienst in het heiligdom geroepen, en daardoor nader gelegenheid hebbende tot de kennis en openbaring van de *Goddelijke* verborgenheden, maar zelfs een *ziener*, 2 Kron. 35:15. Een hoogverlichte profeet daarom, die door onmiddellijke openbaring Gods verborgenheid leerde kennen, en in staat was om het aan anderen te leren. Een man daarenboven, tegen wiens trouw in het opstellen van dit geschrift geen bedenking vallen kan. Wiens godsvrucht, tere zucht tot verheerlijking van Israëls verbonds-God, en vast geloof in de Messias in deze *Psalm* doorstraalt. Hij toont dat de zaken van Gods kerk hem ter harte gaan. En, dat in het bijzonder is op te merken, hoewel hij een *hovelings* is, hij vleit zijn vorst niet, met enkel *zachte dingen te spreken* en *goede tijdingen te boodschappen*. Hij durft vrijmoedig aan *Davids huis* zijn val en ondergang met ernstige woorden te verkondigen, en de oorzaken daarvan aan de zonden ervan toe te schrijven. Zie ik op de *stijl*? In een heilige eenvoudigheid straalt een zeer verheven deftigheid door. Van de *inhoud* is niet nodig veel te zeggen. De voorproef, reeds gegeven, is genoeg om ons het *Goddelijke* te doen blijken; wanneer men de verheven beschrijvingen van Gods hoge Majesteit, onvergelykelijke heerlijkheid, onverbreekelijke verbondstrouw, en de wonderen van Gods genade, de onnaspeurlijke wegen van het drieënig Opperwezen tot zaliging van zondaren, de vrijmacht, goedheid en wijsheid in de uitvoering, en meer dergelijke zaken op het heerlijkste ziet afgeschilderd. Laat men inzonderheid letten op dat alles, wat Ethan voorspeld heeft, vervuld is geworden, zowel ten aanzien van de gehele verbreking van *Davids* uitwendige troon, als ten aanzien van de opbouw en bevestiging van *Christus'* koninkrijk, waarvan de waarheid

door de ondervinding heeft gebleken. Deze en andere dingen geven aan dit dichtstuk zo'n glans van Goddelijkheid, dat men het recht onder de uitgelezenste van de Psalmen mag rekenen. Zonder dat daartegen enige zwaarigheid gelden kan, wegens de klachten en moedeloze uitdrukkingen, die in vs. 39 enz. voorkomen, alsof die niet pasten

in de mond van een gelovige, maar veeleer beschuldigingen tegen God behelsden, gelijk die *Jood* meende, die naar het getuigenis van *Aben Ezra* deze Psalm niet wilde lezen of horen. Die blindeman begreep het oogmerk van de *Spreker* niet, dat ons uit de *ontleding* van de gehele *Psalm* beter blijken zal, welke wij hier laten volgen.

Ontleding van de negentachtigste Psalm

Waarvan het gehele beloop strekt om Gods aloude kerk te verzekeren van de eeuwigdurende vastigheid van Gods verbond, met David gemaakt, aangaande dat koninklijke Zaad, Dat uit zijn lendenen zou voortkomen, om geestelijkerwijze op zijn troon te zitten, namelijk de CHRISTUS. Zoverre, dat, hoewel Davids huis en de uiterlijke stand van zijn aardse koninkrijk verviel, en in de uiterste laagte geraakte, echter aan de vervulling van de belofte niet te twifelen was. Want God zou op Zijn tijd, hoe duister het er voor de kerk mocht uitzien, de eer van Zijn goedertierenheid en waarheid door het vervullen van Zijn Woord op de krachtigste wijze staven, en daartoe een deur van hoop ontsluiten voor de gelovige smeekbeden van Zijn bedrukte kerk, om ze op CHRISTUS' voorbedding in zulke bekommerde omstandigheden vrijmoedig uit te storten, met gewisse grond van vertrouwen, dat ze op hun tijd met een vrolijke lofzang zullen verwisseld worden.

Tot welk einde ons voorkomt

I. Het korte opschrift, vers 1. **שִׁשְׁבַל לְאֵתָנוּ הָאֲזָחָיִי** EEN ONDERWIJZING VAN ETHAN, DEN EZRAHIET. In welk opschrift twee dingen begrepen zijn.

A. De *vorm*, dat dit dichtstuk heeft. Het is niet slechts aan te merken als een verheven kunstwerk van taal- en dichtkunde, tot kitteling van de menselijke verwondering, en algemene oefening van de minnaren van die kunst. Maar als een heilzaam en zeer gewichtig voorstel van onfeilbaar ONDERWIJS voor de kerk, door CHRISTUS, de hoogste Leraar en opperste Wijsheid, haar ter hand gesteld, om haar van de verborgenheden van Zijn koninkrijk te onderrichten, en te leren wat ze te geloven en te betrachten heeft omtrent deze dingen ( ) *Rhebia gereschatum*.

B. Het werktuig, dat die hoogste Leraar door Zijn Geest gebruikte, om vroegtijdig door zijn mond en pen Zijn oude kerk daarvan te onderrichten; zijnde een wettig, en door de onfeilbare Geest gedreven, openbare dienaar van het heiligdom, door wiens hand dit stuk de kerk ter hand is gesteld, om onder de regelmatige gedenkstukken van de Heilige Schrift in de kerk bewaard, en tot algemeen nut tot alle tijden gebruikt te worden. Dit werktuig was ETHAN DE EZRAHIET (= ,) *Silluk*.

II. De *inhoud* zelf, dat zeer uitvoerig, en derwijze is ingericht, dat daarvan

A. Een *algemeen voorstel* gebeurt, vers 2. **חִסְדֵי יְהוָה עֲלֵם אֶשְׁרֶיהָ לְדֹר וָדֹר | אֹדֵיעַ אֲמוֹנֶתְךָ בְּפִי** DE GOEDERTIERENHEID DES HEEREN ZAL IK EEUWIGLIJK ZINGEN; AAN GESLACHT EN GESLACHT ZAL IK UW WAARHEID BEKEND MAKEN MET MIJN MOND. In welke woorden onze heilige Spreker Zich dan verbindt, om tot voorbeeld van Zijn kerk, de Vader Zijn nooit volprezen *verbondsgenade* en ONVERANDERLIJKE GETROUWHEID met een vrolijk lofgezang te verheerlijken, en aan alle geslachten tot aan het einde van de wereld bekend te maken, opdat ze, aangaande de altijddurendheid daarvan volkomen verzekerd, Hem daarin gelovig en blijmoedig mochten navolgen. Waarin Hij Zich ! . Eerst bepaalt tot *Gods genade* en veelvuldige GOEDERTIERENHEDEN, die in Zijn heilverbond doorstralen (א) *Athnach*. En wel zo

α. Dat Hij het *onderwerp* van Zijn lofvermelding vertoont, in de overvloedigheid en Goddelijkheid ervan, als DE GOEDERTIERENHEDEN DES HEEREN (א) *Tiphcha initiale*.

β. En aankondigt wat Zijn voornemen is; namelijk dat door een EEUWIGE LOFZANG te verheerlijken (א) *Athnach*.

" . Daarna tot de andere *verbondsdeugd*, Gods WAARHEID en TROUW, in Zijn beloften doorstralende en onwankelbaar; welke zwaarigheden er ook uiterlijk mochten opkomen (=) *Silluk*.

Waarin voorkomen

α. Het *zakelijke* van Zijn verbintenis, bestaande in een *verkondiging* van de Goddelijke verbondstrouw *aan alle geslachten*, zolang de wereld staat (,) *Munach tiphchatus*.

β. De *wijze* van deze bekendmaking, die klaar, vatbaar, gemeenzaam, en naar de eis van de gewone genademiddelen, *mondeling* door de Evangelieprediking zal zijn (=) *Silluk*.

B. De nadere uitbreiding, behelzende

! . Een uitvoerig en breedvoerig voorstel van hetgeen de Heere beloofd had, en dat men gelovig en blijmoedig op vaste gronden kon inwachten, vers 3-38. Waarin onze heilige Spreker

α. Zijn welgegronde verwachting voorstelt, vs. 3-15. Daar wij

a. De hoofdstof van deze verwachting vinden aangewezen, vers 3-6. En wel

a. in het algemeen, vers 3. כִּי אָנֹכִי יְשׁוּבָה וְיִבְנֶה שְׁמַיִם וְתִבְנֶה אֲבוֹנֶתְךָ בְּהָרִים WANT IK HEB GEZEGD:

EEUWIGLIJK ZAL DE GOEDERTIERENHEID GEBOUWD WORDEN; DE HEMELN [aangaande] GIJ ZULT UW WAARHEID MET (of *nevens*) DEZELVE BEVESTIGEN. Hij verwacht namelijk door het geloof, dat God Zijn *genade* en *waarheid* onveranderlijk in en omtrent Zijn kerk zal bevestigen.

1. Zijn *genade* ( ) waaromtrent Hij

*. Zijn vast geloof vertoont, dat Hem met verzekering had doen spreken: WANT IK HEB GEZEGD ( ) *Rhebia*.

** . Het voorwerp van Zijn geloof, een *eeuwige opbouw* van Gods genadewerk omtrent Zijn kerk. Waarvan Hij vertoont
H De bestendige duurzaamheid, *eeuwiglijk* ( ) *Tiphcha initiale*.

HH De Goddelijke vastigheid in Zijn genade en genadewerk zo lang in de kerk op te bouwen ( ) *Athnach*.

2. Zijn *waarheid*, welke God even onveranderlijk zal doen bestaan, als de *ordeningen van de hemelen* (=) *Silluk*. Daar ons in die vergelijking

*. De vastigheid van de hemelordeningen eenvoudig vertoond wordt door op de HEMELN te wijzen ( ) *Schalschelet cum spik*.

** . De vastigheid van Gods verbondstrouw als niet minder wordt vertoond: gemerkt *God Zijn waarheid nevens de hemelen zou bevestigen* (=) *Silluk*.

a. In 't bijzonder wordt deze hoofdstof wat breder opgelegd, tot meerdere onderrichting. En tot dat doeleinde aangewezen

1. Wat God betuigt en met ede beloofd had, vs. 4,5. Waarin Hij de verbonds-God sprekende invoert, Die toch geen man is dat Hij liegen zou, en Die uit Zijn Eigen Woord genoeg kennelijk is. Deze God der waarheid verklaart hier Zelf

*. Hoe Hij Zich plechtig en op de sterkste wijze aan Zijn uitverkorene, Zijn *Knecht* DAVID, verbonden had, en daarin een bewijs van *goedertierenheid en waarheid* gegeven. כִּי אָנֹכִי יְשׁוּבָה וְיִבְנֶה שְׁמַיִם וְתִבְנֶה אֲבוֹנֶתְךָ בְּהָרִים IK HEB EEN VERBOND

GEMAAKT MET MIJN UITVERKORENE; IK HEB GEZWOREN; AAN MIJN KNECHT DAVID. Daar vindt men het verhoog van

H Hoogste *goedertierenheid*, in het oprichten van een heerlijk heilverbond, ten goede van de kerk, in en met CHRISTUS, daartoe als het Hoofd van al de leden uitverkoren. Hetwelk in het afschaduwend verbond van het aardse ko-

ninkrijk van DAVIDS huis aan de kerk geleerd werd (א) *Athnach*. Hier toonde God Zijn goedertierenheid

§. In de *zaak zelf*, door Zelf zo'n VERBOND op te richten; gelijk Hij had gedaan (ו) *Tiphcha initiale*.

§§. In het *voorwerp*, Wie de Heere tot Zijn Bondgenoot gesteld had, in enkele VRIJE VERKIEZING daartoe verwaardigd (א) *Athnach*.

Ⓗ Vaste *waarheid*, door het verzekeren van Zijn verbondsbeloften met een heilige *eed* (= ו) *Silluk*. Daar men die grond van vertrouwen uitdrukkelijk vinden kan

§. In de aard van de verbintenis zelf, als allerheiligst en plechtigst, door *eed-zwering* bevestigd (ו) *Rhebia gereschatum*.

§§. In de uitdrukkelijke aanwijzing van die *Persoon*, aan Wie de Heere deze trouw gezworen had, Die met naam en toenaam gemeld wordt, zodat men hierin niet kon dwalen. MIJN KNECHT DAVID. (= ו) *Silluk*.

***. Hoe deze verbintenis juist bepaald zo'n stof behelsde, waarin de kerk zoveel heil vinden kon, en zoveel vastigheid van verwachting, vers 3, vermeld. God had namelijk beloofd, een eeuwige bevestiging van dat koninklijk Zaad en die heerschappij, die in CHRISTUS' verwekking uit David naar het vlees, en Zijn verheffing op Davids geestelijke troon begrepen was, en als zodanig aan de aloude kerk in een schets van Davids aardse stamhuis en troon vertoond werd, vs. 5. עֲדֵי־עוֹלָם אֲבִינוּ יִרְעֶב וּבְנֵי לְדָוִד יִרְדּוּ כַסָּאךְ סֵלָה: TOT IN EEUWIGHEID ZAL IK UW ZAAD BEVESTIGEN, EN UW TROON OPBOUWEN VAN GESLACHT TOT GESLACHT. Selah. Een tweërlei bevestiging van de belangen van Zijn Verbondeling had God beloofd;*

Ⓗ Voor Zijn *Zaad*, gelijk dat in het eerste lid van dit vers vervat is (א) *Athnach*.

Daar wij die Goddelijke zegen vertoond vinden

§. In zijn *uitgestrektheid*, zullende zijn TOT IN EEUWIGHEID (ו) *Tiphcha initiale*.

§§. In zijn wezenlijke *grootheid*, doordat God zo lang Zijn ZAAD ZOU BEVESTIGEN (א) *Athnach*.

Ⓗ Voor Zijn *rijksgebied* (= ו) *Silluk*. Waaromtrent

§. De *belofte zelf* wordt voorgesteld, behelzende een OPBOUWING VAN ZIJN TROON VAN GESLACHT TOT GESLACHT (ו) *Munach distinctivus*.

§§. En een voorzichtige *waarschuwing* daarbij gedaan, door het woord סֵלָה, teneinde men geen verkeerde bevattings daarvan vormt, en door kwade toepassing van Gods Woord dit niet aan Davids aardse troon toeschrijft; noch daardoor de moed verliest, als men uiterlijk in de aardse heerschappij van Davids huis met de tijd het tegendeel verneemt (= ו) *Silluk*.

2. Wat men volgens dat, uit kracht van deze beëdigde toezeggingen, met reden verwachten moest. Zo'n heuglijke uitkomst namelijk dat zelfs de *hemelingen* belang daarin zouden nemen, en de grootheid van Gods wonderen en trouw omtrent Zijn kerk met lof verbreiden, vers 6. וַיִּדְרֹשׁוּ שְׁמֵיכֶם פֶּלֶאךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּתְּךָ בְּקִהְלֵךְ

וַיִּדְרֹשׁוּ OOK ZULLEN DE HEMELN LOVEN UW WONDER, O HEERE! OOK UW

GETROUWHEID JEGENS DE GEMEENTE DER HEILIGEN. Tweeërlei lof zal de verbonds-God Zelf van hemelingen ontvangen, tot vertoning hoe ontwijfelbaar de verwachting van de gelovigen op aarde is. De lof namelijk

*. Wegens de *grootheid* van de *zaak zelf*, begrijpende een Goddelijk wonderstuk (♫) *Athnach*. Daar wij tot vertoog van zekerheid

H De *werktuigen* van Gods *lof* in hun werkzaamheid vertoond vinden: OOK ZULLEN DE HEMELLEN (dat is de *hemelingen*) LOVEN (♫) *Tiphcha initiale*.

HH De *stof* van hun *lof*, het WONDER, dat de verbonds-God zal uitwerken (♫) *Athnach*.

*. Wegens de *blijken* van Gods *trouw* aan Zijn *kerk* hierin, bij de uitkomst te tonen (=) *Silluk*. Waarin men, zonder herhaling van deze *werktuigen* of hun *werk*, dat niet nodig was opnieuw uit te drukken, de roemstof van die hemelingen vindt aangewezen

H In zijn *wezen*, zijnde Gods TROUW hierin te tasten (♫) *Rhebia gereschatum*.

HH In zijn *bijzonderheid*, als bepaald getoond JEGENS DE GEMEENTE DER HEILIGEN (=) *Silluk*.

b. De hoofdgronden van deze verwachting, die juist zodanig zijn, dat ze alle verzekerdheid aan het gemoed moeten geven; als zijnde te vinden in *God Zelf*, Die heerlijk genoeg is in Zichzelf om algenoegzaam te zijn, en ontzaglijk genoeg om Zich te doen gelden. Gelijk Hij Zich betoont in Zijn werken. Dus heeft men dat niet minder te wachten in dit bepaalde stuk, daar alleszins de blijken van Gods macht, gerechtigheid, genade en trouw in zullen doorstralen. Zo lopen vers 7-15 af, en volgens deze opmerking zal men deze hoofdgronden ontdekken

a. In Gods *Eigen bestaan*, vers 7,8. Waarin Hij

1. *Heerlijk* genoeg is om *algenoegzaam* te zijn, en daardoor Zijn genaderaad in weerwil van alle schijnbare zwaarigheden onfeilbaar uit te voeren. Omdat Hij onschatbaar heerlijker is dan alles in de hemel en op aarde, vers 7.

כִּי כִי רָשָׁקִי אֶעֱרָךְ לִיהוָה יִדְבַק לִיהוָה בְּכָנֹף אֱלֹהִים: WANT WIE IN DEN HEMEL ZAL GESCHAT WORDEN BIJ DEN HEERE? ZAL GELIJK ZIJN AAN DEN HEERE, ONDER DE KINDEREN DER STERKEN? Daar men Gods onvergelykelijke heerlijkheid verheven ziet boven alles wat

*. In de *hemel* is (♫) *Athnach*. Waar men vindt,

H Het *vergeleken*; wat iemand ook daar voor groot en heerlijk schatten mocht, bekend of ongekend (♫) *Tiphcha initiale*.

HH De *vergelijking*, die, zonder uitdrukkelijk antwoord op de vraag, vanzelf genoeg de prijs toewijst aan de onschatbare verbonds-God (♫) *Athnach*.

** op de *aarde* is (=) *Silluk*. Waar men wel grote personages vindt, bij welke zelfs het vermogen een erfgoed schijnt te zijn, maar die wederom in geen aanmerking bij de verbonds-God komen. Gelijk in een aangename verschikking van de orde vertoond wordt,

H in de *vergelijking* van de onvergelykelijke *Jehovah* (♫) *Rhebia gereschatum*.